

Lluïsa GRACIA i SOLÉ

LA TEORIA TEMÀTICA

Tesi Doctoral dirigida per la Dra. Gemma RIGAU i OLIVER

*Gemma
Riau*

Departament de Filologia Catalana
Facultat de Lletres
Universitat Autònoma de Barcelona

Bellaterra, desembre de 1986

5.2. ELS PREDICATS D'ACCIÓ

Ja hem vist que els predicats que expressen una acció acostumen a permetre el control per part de l'element en posició de subjecte. Aquests subjectes poden ser animats o inanimats. Els animats no impliquen cap problema per a la nostra noció de control, els inanimats, en canvi, sí. Havíem dit que els SNs inanimats eren incapaços de controlar l'acció per les seves característiques semàntiques i que, com a conseqüència, les proves per a determinar el caràcter controlador del subjecte resultaven negatives. Però, òbviament, això és un problema que afecta únicament el SN i no pas el verb. Donat que els papers- θ s'assignen a posicions i no a SNs lèxics, en principi no hi hauria d'haver cap problema per a assignar el mateix paper- θ als subjectes de (1), i aquesta és la hipòtesi que agafarem com a base del treball:

- (1) a. El municipal perseguia el lladre.
- b. El cotxe perseguia el lladre.

Però no tots els casos seran tan clars com els de (1). Hi ha verbs que admeten subjectes animats i subjectes inanimats sense que es pugui parlar de recursos estilístics. Són exemples com els de (2):

- (2) a. En Joan va obrir la porta.
- b. La clau va obrir la porta.

Que el comportament de (1) i de (2) és diferent es veu clarament a les coordinacions de (3):

- (3) a. El municipal i el cotxe perseguien el lladre.
- b. *En Joan i la clau van obrir la porta.

La agramaticalitat de (3b) --seguint un criteri formulat per Fillmore (1971)--¹³ sembla indicar que els subjectes de (2), a diferència dels de (1), no poden rebre el mateix paper-θ.

De vegades s'ha proposat de diferenciar dos papers-θ diferents per als subjectes de (1), però aquesta separació respon únicament i exclusiva al caràcter del SN, i no hi ha --no hem trobat-- arguments sintàctics que ho avalin. És cert que no permeten, quan són inanimats, la forma imperativa, els adverbials de finalitat, etc., però, repetim, és una conseqüència del tret [-animat] del subjecte, no del verb. El verb els admet, per tant, no és una restricció lligada al verb sinó a causes pragmàtiques: que sigui absurd obligar alguna cosa a un ésser inanimat no és un problema gramatical sinó metafísic.

és diferent, com veurem més endavant, el cas de (2). (3) ja ens dóna un primer indici que fa pensar que es tracta de dos papers-θ diferents i aquest sí que és un criteri gramatical. Però en tenim més encara. Si el subjecte és inanimat podrà aparèixer com a SP; si és animat no:

- (4) a. Van obrir la porta amb la clau.
b. *Van obrir la porta amb en Joan.
(si el valor del SP de (b) és idèntic al de (a))

Queda encara un altre cas problemàtic: el dels verbs que només accepten subjectes inanimats --i si en algun cas el tenen animat es tracta clarament d'un ús metafòric--. Són verbs com germinar, fermentar, irradiar,... és difícil determinar si són verbs d'acció o de procés, és a dir, si, a més d'un canvi, impliquen o no control del subjecte, precisament perquè els subjectes que demanen no poden controlar. Com es pot decidir si és una qüestió purament pragmàtica com a (1) o si és una característica del verb com passava amb saber? Estudiem cada un dels problemes separatament.

5.2.1. AGENTS ANIMATS I INANIMATS AMB VERBS "AGENTIUS"

Considerem primer el cas més simple: el dels verbs que demanen un subjecte animat i, si és inanimat, es tracta d'un ús metafòric del verb o d'una personificació. Vegem-ne alguns exemples:

- (5) a. En Pere va assassinar el seu veí.
b. La Maria va cridar el metge,
c. Els assistents van escoltar el discurs.
d. El rector va parlar a tot el Claustre.

- (6) a. El govern de Pinochet va assassinar Víctor Jara.
b. Aquestes punxes criden el llamp (DGLC)
c. Els arbres escoltaven les nostres paraules.
d. Aquest llibre parla de bruixes.

Tant els subjectes de (5) com els de (6) rebran el mateix paper- θ que anomenarem Agent. Les definicions que s'han proposat d'Agent tendeixen a coincidir en el fet d'exigir el tret [+animat] al SN (deixant de banda els casos de personificacions). Vegem algunes d'aquestes definicions:

(7) Jackendoff (1972):

"The agent is identified by a semantic reading which attributes to the NP will or volition toward the action expressed by the sentence. Hence only animate NPs can function as Agents." (p.32)

Marantz (1981):

"(...) the role of an active, animate being who intentionally causes something." (p.54)

Fillmore (1968):

"Il caso di ciò che viene percepito come istigatore dell'azione indicata dal verbo, per solito animato." (p.52)

Contreras (1978):

"(...) denota un ser animado que realiza una acción." (p.53)

Dik (1978):

"Si una predicación de Acción tiene solamente un argumento, este argumento designará necesariamente la entidad que controla la Acción. A los argumentos que tengan esta propiedad les asignaremos la función semántica Agente." (pp.59-60)¹⁴

Abans de passar a un altre punt, cal fer referència a una altra mena de subjectes que permeten alguns d'aquests verbs: els SNs inanimats que denoten forces (generalment de la naturalesa) l'actuació de les quals no depèn de cap altre element. Són exemples com els de (8):

- (8) a. Un llampec va matar un gos.
- b. La pluja colpejava els vidres.

S'ha proposat un nou paper- θ només per a aquests casos: la *Força*, que, per a Dik (1978, p.60), és l'argument que "aunque no controla el Proceso, viene no obstante presentado como un instigador o una causa autónoma de éste".¹⁵ No ens sembla, però, que hi hagi arguments gramaticals de pes per a acceptar aquest nou paper- θ . Tendríem, més aviat, a considerar-los Agents, de la mateixa manera que ho fèiem amb els subjectes inanimats de (6).

5.2.2. ELS ANOMENATS "VERBS CAUSATIUS": SUBJECTES INSTRUMENTALS, CAUSES I AGENTS

Una de les característiques dels verbs d'acció és que, a diferència dels estatus, permeten la presència d'un complement instrumental (vg. Gruber (1965, p.138)). Aquest complement s'introdueix generalment amb la preposició amb i es considera un "complement

circumstancial", és a dir, un complement no exigit que, per tant, no apareix a la graella- θ del verb. El fet que no l'admetin tots els verbs ens fa pensar que d'alguna manera cal marcar els que permeten un complement d'aquesta mena, però no seria adequat inserir-los a la graella- θ perquè no són regits. Una solució seria incloure'ls al que Hale - Keyser (1985) anomenen *Estructura Lèxica Conceptual* (ELC), un nivell paral·lel al nivell- θ que cada verb porta associat a la seva entrada lèxica i on poden incloure's arguments que no apareixen a la graella- θ . Com veurem més endavant, en determinades circumstàncies, alguns d'aquests arguments poden passar a ocupar una posició argumental (posició- θ) a la sintaxi.

Un dels avantatges de tenir aquest argument a l'entrada lèxica, al nivell de l'ELC, enfront, per exemple, d'una hipòtesi basada en una regla de redundància del lexicó que digués que tots els verbs actius permeten Instrumentals, és que amb el que nosaltres proposem es pot explicar molt més fàcilment que algunes vegades aquest Instrumental aparegui com a subjecte.

En efecte, hi ha alguns verbs d'acció que poden tenir un subjecte superficial inanimat sense que s'hagi d'interpretar com una figura estilística (personificació, etc.), com en els casos de (6), ni com una "força de la naturalesa", com a (8):

- (9) a. La pilota va trencar el vidre.
- b. La clau va obrir la porta.

Els verbs de (9) admeten també un subjecte animat:

- (10) a. La Maria va trencar el vidre.
- b. El bomber va obrir la porta.

Qualsevol dels SNs de la posició de subjecte que apareixen a (9) poden afegir-se a (10) com a SPs amb la preposició amb:

- (11) a. La Maria va trencar el vidre amb la pilota.
b. El bomber va obrir la porta amb la clau.

Aquesta possibilitat, que no existeix per als casos de (5) i (6), implica que el paper- θ dels subjectes inanimats de (9) ha d'estar relacionat amb el valor de la preposició amb.¹⁶

Si, a més, tenim en compte que els subjectes animats de (10) tenen les mateixes característiques que els de (5) i que admeten, en una construcció passiva, d'aparèixer com a complements introduïts per la preposició per, podem concloure que el paper- θ que han de rebre és també el d'Agent:¹⁷

- (12) a. El vidre va ser trencat per la Maria.
b. La porta va ser oberta pel bomber.

La impossibilitat de tenir construccions paral·leles a les de (12) amb SNs inanimats --exemples de (13)-- i la mala formació de les estructures de (14), on el subjecte és inanimat i el SP amb+SN és animat, confirma la diferència entre els dos papers- θ :

- (13) a. ??El vidre va ser trencat per una pilota.
b. ??La porta va ser oberta per una clau.

- (14) a. *Una pilota va trencar el vidre amb la Maria.
b. *Una clau va obrir la porta amb un bomber.

D'altra banda, com ja hem assenyalat al cap.3., la construcció nominalitzada passiva corresponent a aquestes estructures, amb valor d'acció, només admet com a complement per+SN l'argument Agent, és a dir, el SN animat. Les frases de (9) no es poden relacionar amb una estructura nominalitzada passiva:

- (15) a. L'obertura de la caixa pel (per part del) policia
b. *L'obertura de la caixa per (part de) la clau

Si s'admet, seguint Jaeggli (1984), que la preposició per del "complement agent" no agafa tots els valors semàntics que poden assignar els verbs als seus subjectes, sinó que està restringida als Agents i, marginalment, als Experimentadors, s'explica la impossibilitat de tenir una estructura com (15b).

Concloem, per tant, que els papers- θ dels SNs a la posició de subjecte de (10) --animats-- rebran el paper- θ d'Agent; els inanimats de (9), en canvi, seran Instrumentals.¹⁹

El que cal explicar ara és per què aquest argument de l'ELC, no exigit temàticament, pot ocupar la posició de subjecte en els casos que hem vist i no ho pot fer en altres com els de (17), tot i que el verb admet un SP instrumental (ex. (16)):

- (16) a. Van assassinar el presoner amb un fusell.
- b. Vaig fregar els plats amb Mistol.

- (17) a. *Un fusell va assassinar el presoner.
- b. *El Mistol va fregar els plats.

El que diferencia els verbs de (9) (trencar, obrir) dels de (16) (assassinar, fregar) és que els primers són verbs que pertanyen al grup dels ergatius (vg. Burzio (1981), Rosen (1984), Keyser - Roeper (1984), Hale - Keyser (1985), etc.). La particularitat d'aquests verbs, com ja hem dit abans, és que neixen amb una posició de subjecte buida. Seguint la proposta de Hale - Keyser (1985), suposarem que són verbs monàdics la graella- θ dels quals només inclou un paper- θ Pacient (Hale - Keyser l'anomenen Tema). Aquests verbs són bàsicament transitius, és a dir, assignen Cas a la posició d'objecte, que serà ocupada per l'argument Pacient.¹⁹ Els verbs com assassinar, en canvi, són diàdics: assignen el paper- θ Agent al subjecte i Pacient a l'objecte.

Com que les frases han de tenir subjecte (pel Principi de Projecció Ampliat i per la Teoria de la Predicació), el verb trencar

d'alguna manera ha d'omplir aquesta posició. Una possibilitat és intransitivitzar el verb de manera que l'objecte es traslladi a la posició externa per rebre Cas.²⁰ Aleshores tindrem una frase com (18):

(18) El vidre_i s'ha trencat t_i.

Si el verb no s'intransitivitza, Hale - Keyser proposen la inserció d'un predicat abstracte *causa*, al nivell del lèxic (a l'ELC), que porta un argument extern Agent. Aquest argument servirà com a subjecte del verb:

(19) La Maria ha trencat el vidre.

La nostra proposta és que hi ha encara una tercera via per a dotar de subjecte aquests verbs ergatius: la inserció en aquesta posició d'un argument de l'ELC, concretament l'Instrumental:²¹

(20) La pilota ha trencat el vidre.

Si els verbs diàdics com assassinar no permeten que l'Instrumental aparegui a la posició de subjecte (observem la agramaticalitat de (17)) --i no admeten tampoc construccions com les de (18)-- és perquè aquesta posició no és buida a l'estructura-P i rep paper-θ del predicat, per tant, no s'hi pot inserir cap més element.

Notem que mentre que les frases amb un Agent com (19), encara que sigui Agent d'un predicat abstracte inserit al lèxic, permeten la construcció passiva; quan l'argument extern superficial prové directament de l'ELC del verb això no és possible:²²

- (21) a. Els vidres de la cafeteria van ser trencats
per un grup de manifestants.
b. *Els vidres de la cafeteria van ser trencats
per una pilota.

Remarquem que alguns d'aquests verbs ergatius tenen subjectes causals en lloc d'Instrumentals:

- (22) a. La inflació ha augmentat els preus.
b. El pes excessiu va enfonsar la nau.

La agramaticalitat de les frases de (23) ens porta a suposar que l'origen d'aquests subjectes és similar al dels subjectes Instrumentals: són arguments de l'ELC:

- (23) a. *Els preus han estat augmentats per la inflació.
b. *La nau ha estat enfonsada pel pes excessiu.

Notem també que si el subjecte superficial és un Agent (per tant, amb la inserció d'un predicat abstracte) la passiva és bona, com passava amb els altres verbs:

- (24) a. Els preus han estat augmentats pel govern.
b. La nau ha estat enfonsada pels enemics.

Quan el verb s'intransitivitza l'argument Causa pot aparèixer, diversament del que passava amb els Instrumentals, i això perquè les Causes no estan restringides als predicats d'acció:²³

- (25) a. Els preus han augmentat per/a causa de la inflació.
b. La nau s'ha enfonsat pel pes excessiu.

Finalment, voldriem observar que si bé els subjectes animats d'aquests verbs, que hem considerat Agents, es podria pensar que han de rebre el paper- θ Causa, perquè són subjectes de frases "causatives" (oposades a les incoatives intransitives), nosaltres creiem més adequat dir que el paper- θ dels subjectes d'aquestes construccions "causatives" és l'Agent, ja que responen a la caracterització que hem fet d'aquest paper- θ per a altres casos en què, des de cap punt de vista, no es podia parlar de causativitat.²⁴ És cert, però, que la

delimitació entre *agentivitat* i *causalitat*, en definitiva, entre Agent i Causa, no és del tot clara.

Quan Lyons (1977, pp.433-434) parla dels predicats abstractes com CAUSAR,²⁵ assenyala que poden tenir com a subjectes tant entitats de primer ordre com situacions (entitats de segon ordre). El primer cas, afirma, posa de manifest el fet que els Agents s'entenguin com a causes de les situacions a què donen lloc mitjançant les seves accions. En canvi, la noció de causalitat que es desprèn del segon cas, quan una situació en causa una altra, és diferent de l'agentivitat. I afegeix:

"(...) lo más importante desde el punto de vista del lingüista es que, aun cuando la causalidad concebida como una relación entre dos situaciones es lógicamente distinguible de la agentividad, hay una cierta conexión natural entre ellas".

Vestergaard (1977, p.36), per la seva banda, diferencia també la Causa de l'Agent dient que la Causa (*external causer*, en la seva terminologia)

"(...) is notionally distinguished from Agentive in that it denotes something exerting a force through its mere presence and not through an internal energy source."

Però, com afirma Zubizarreta (1982, p.29):

"(...) there is no biuniqueness relation between a th-role and these semantic notions [Agent, Theme]. A th-role may be a combination of these notions or of other primitive notions."

Efectivament, Causa, Agent i potser també Instrumental comparteixen alguns trets que els fan similars en certs aspectes. I és justament això el que provoca aquests encreuaments i vacil·lacions entre les tres nocions.²⁵

Nosaltres restringirem el paper- θ Causa als SNs inanimats com els que vèiem a (22) i a uns altres subjectes que tractarem en el proper apartat i considerarem Agents els subjectes animats dels verbs que hem estudiat aquí.

5.2.3. ELS VERBS "CAUSALS" I LA CAUSA

Hi ha un altre grup de verbs que també admeten subjectes animats i subjectes inanimats, però que presenten unes característiques diferents a les dels verbs estudiats fins ara. Cano Aguilar (1981, pp.61-62) els anomena *verbos de carácter causal* i són aquells que fan referència a una acció a conseqüència de la qual es produeix un determinat esdeveniment.

Els subjectes són normalment inanimats i, més concretament, substantius abstractes que denoten una acció. I aquesta és la característica que els distingeix dels altres: aquesta noció abstracta pot ser expressada no només per un substantiu deverbals sinó també per una frase:

- (26) a. La decisió d'en Joan va provocar una gran sorpresa als seus pares.
b. Que en Joan decidís anar-se'n va provocar una gran sorpresa als seus pares.

- (27) a. La retirada de la candidatura del CVACC va originar molts conflictes.
b. Que la candidatura del CVACC es retirés va originar molts conflictes.

- (28) a. La desaparició d'en Pere amb aquella rossa va suscitar els gelos de la seva dona.
b. Que en Pere desaparegués amb aquella rossa va suscitar els gelos de la seva dona.

- (29) a. El retard dels FFCC va causar moltes molèsties als resignats usuaris.
- b. Que els FFCC es retardessin va causar moltes molèsties als resignats usuaris.

Però de vegades pot aparèixer com a subjecte un SN animat:

- (30) a. En Joan va provocar la divisió entre ells.
- b. En Pere va originar molts conflictes.
- c. En Joan va suscitar els gelos de la seva dona.
- d. La Maria ens va causar moltes molèsties.

Segons Cano Aguilar (1981, p.61), en aquests casos el subjecte animat no és Agent, i, si ho és, ho és d'una manera indirecta. Proposa d'anomenar Causes tant els animats com els inanimats i observa que moltes vegades el sintagma inanimat pot aparèixer com un complement preposicional:

- (31) a. En Joan, amb la seva decisió, va provocar la divisió entre ells.
- b. En Pere, amb la seva desaparició, va suscitar els gelos de la seva dona.
- c. La Maria, amb les seves impertinències, ens va causar moltes molèsties.

Fillmore (1968, pp.49-50) proposa el paper- θ Instrumental per al SN inanimat i considera els subjectes animats com a subjectes derivats d'una posició profunda en què apareix com a *posseïdor*, complement del nom inanimat:

- (32) a. La decisió d'en Joan va provocar...
- b. La desaparició d'en Pere va suscitar...
- c. Les impertinències de la Maria ens van causar...

L'observació de Fillmore és interessant però té un punt que no funciona: no es pot determinar el paper- θ que un element rep d'un predicat X en funció del que li pot assignar un predicat Y. És a dir,

no es pot dir que a (31) el subjecte sigui un Posseïdor perquè ho sigui a (32), quan és un SP que rep el paper- θ no del verb com a (31) sinó del nom derivat del qual és complement.

Per nosaltres els subjectes animats de (30) rebran el paper- θ Agent. De fet, tot i que moltes vegades es poden interpretar amb un valor no-voluntari, és cert que no sempre és així. Aquests verbs, a diferència del que passa amb saber, admeten el control del subjecte sobre l'esdeveniment que causen.²⁷

D'altra banda, tampoc no sembla adequat considerar Instrumentals els subjectes inanimats d'aquests verbs. S'ha de remarcar que, a més del sentit causal que intuïtivament es pot atorgar a aquests sintagmes --ja siguin a la posició de subjecte o a la de complement preposicional--, hi ha proves que evidencien aquest diferent valor versus, per exemple, els Instrumentals de què parlàvem al paràgraf anterior.²⁸

En primer lloc, els Instrumentals vertaders acostumen a ser objectes físics i difícilment admeten una preposició que no sigui amb; els complements que tractem ara, a part de no ser objectes físics, admeten la locució preposicional a causa de:

- (33) a. La Maria va trencar el vidre a causa del martell
(\neq amb el martell).
- b. En Joan va provocar una sorpresa amb la seva
decisió (= a causa de la seva decisió).

Els Instrumentals poden portar la preposició sense, els Causals no poden:

- (34) a. La Maria va trencar el vidre sense cap martell.
- b. ??En Joan va provocar una gran sorpresa sense
la seva decisió.

Els subjectes Instrumentals mai no poden ser oracionals, els Causals sí:

- (35) a. *Que la Maria badés va trencar el vidre
b. Que en Joan decidís allò va provocar sorpresa.

Si apareix una negació i hi ha un SN Instrumental, aquest queda negat; si hi ha un SN Causal, es nega tot el predicat:

- (36) a. El martell no va trencar el vidre (... el va trencar la pilota)
b. La decisió no va provocar sorpresa (... perquè tothom se l'esperava).

- (37) a. La Maria no va trencar el vidre amb un martell (... el va trencar amb una pilota).
b. En Joan no va provocar sorpresa amb la seva decisió (... perquè tothom sabia que decidiria allò).

Aquesta diversitat de comportament ens du a la conclusió que, efectivament, Causa i Instrumental són dos papers- θ diferents i que, assumint la descripció d'Instrumental que hem fet abans, els SNs inanimats subjectes d'aquests verbs (provocar, causar, originar, etc.) són Causes.

El paper- θ Causa dels subjectes de què parlàvem a l'apartat anterior havíem dit que no era present a la graella- θ del verb. Es tractava de verb "ergatiu" que naixien amb la posició de subjecte buida i sense paper- θ ; l'argument Causa procedia de l'ELC 1, per tant, la construcció passiva no era possible (vg. els exemples de (23)). Els verbs que estudiem ara, en canvi, admeten la forma passiva:

- (38) a. Una de les crisis més fortes del Govern de Craxi va ser provocada per l'afer de l'Achille Lauro.
b. Tot el conflicte va ser originat per la mala administració dels diners.

El que dona compte del contrast entre (23) i (38) és precisament l'origen de l'argument que actua com a subjecte de la forma activa. Els verbs com provocar i originar són verbs que tenen una posició de

subjecte temàtica i no hi ha res que els impedeixi d'adoptar la forma passiva. Observem que són impossibles les construccions intransitives paral·leles a les que acceptaven els verbs ergatius:

- (39) a. El pes excessiu ha enfonsat la nau.
b. La nau s'ha enfonsat.

- (40) a. La mala administració dels diners ha originat el conflicte.
b. *El conflicte s'ha originat.

Concloem, doncs, que aquests verbs tindran la doble possibilitat de marcar el seu subjecte amb el paper- θ Agent o Causa. És possible que aquests dos papers- θ es puguin incloure en una categoria més general ja que, malgrat certes diferències (possibilitat de ser oracionals, etc.), presenten nombroses similituds tant semànticament com sintàctica.

5.2.4. VERBS AMB SUBJECTES SEMPRE INANIMATS

Hem estudiat fins ara els verbs que, o bé demanaven un subjecte animat, o bé permetien subjectes animats i inanimats. En aquests casos era fàcil saber si el verb en qüestió, independentment dels trets semàntics del SN subjecte, permetia que aquest subjecte controlés l'acció o el procés denotat pel predicat. Però existeixen una colla de verbs que fan referència a accions o processos que són propis exclusivament d'entitats no-animades i que, per tant, si no és en un ús metafòric, només poden portar subjectes inanimats. Vegem-ne alguns exemples:

- (41) a. El sol resplendia a l'horitzó.
b. La llavor va germinar molt depressa.
c. La lluna plena il.luminava el camí.
d. El most fermenta i es converteix en vi. (DGLC)
e. La bomba va explotar a les sis.
f. Les estrelles irradien llum pròpia.
- (42) a. En Joan resplendia de felicitat.
b. La Maria irradiava bondat.
c. En Pep va explotar de ràbia.

Els verbs de (42) estan usats amb un sentit clarament metafòric, per tant, no afecten la nostra argumentació. Però a (41), quin paper- θ han de rebre els subjectes? Com es pot saber si és permès el control de l'acció o no? Es poden assimilar a alguna de les construccions vistes fins ara? Estudiem-les detalladament.

Els verbs de (41) no es comporten tots de la mateixa manera: n'hi ha alguns, com resplendir i explotar, que només poden ser intransitius; altres com germinar, il.luminar o fermentar els trobem tant en construccions transitives com en intransitives.

Comencem amb els verbs que tenen una doble possibilitat, com germinar, il.luminar, pansir, fermentar, etc. Observem aquestes frases:

- (43) a. La llavor va germinar molt depressa.
b. La humitat va germinar la llavor.
- (44) a. El camí es va il.luminar.
b. La lluna plena il.luminava el camí.
- (45) a. El most fermenta.
b. Aquesta substància fermenta el most.

La correlació entre una estructura transitiva i una d'intransitiva que té com a subjecte el SN objecte de la primera és

idèntica a la que havíem vist al § 5.2.2., les parelles ergatives (o incoatives) - causatives. Del paper- θ del subjecte superficial dels exemples (a) en parlarem quan tractem dels objectes ja que, admetent l'anàlisi de Burzio, aquesta és la posició en què es generen.

Pel que fa als subjectes de les frases transitives de (43b), (44b) i (45b), observi's que poden afegir-se a les construccions intransitives com a complements causals:

- (46) a. La llavor va germinar molt depressa a causa de la humitat que hi havia a la zona.
- b. El camí es va il.luminar a causa de la lluna plena que els arbres no aconseguien d'amagar.
- c. El most fermenta a causa d'aquesta substància.

El fet que també puguin aparèixer amb la preposició amb, ens podria fer dubtar entre assignar-los el paper- θ Causa o Instrumental. Però donant una ràpida ullada als arguments que hem adduït al § 5.2.3. per distingir aquests dos papers- θ , ens adonem que, efectivament, es tracta de Causes:

- (47) a. La llavor va germinar molt depressa amb la humitat.
 - b. El camí es va il.luminar amb la lluna plena.
 - c. El most fermenta amb aquesta substància.
-
- (48) a. La humitat no va germinar la llavor.
 - b. La lluna plena no il.luminava el camí.
 - c. Aquesta substància no fermenta el most.
-
- (49) a. ??La llavor va germinar sense la humitat.
 - b. ??El camí es va il.luminar sense la lluna.
 - c. ??El most fermenta sense aquesta substància.

El fet que aquests complements preposicionals puguin ser introduïts tant per amb com per a causa de (cf. (45) - (47)) ja és un primer indicatiu del seu caràcter causal. D'altra banda, a (48) es veu que si

apareix la negació la interpretació afavorida és la que nega tot el predicat i no només el sintagma en qüestió; aquesta és una de les característiques dels causals enfront dels instrumentals. L'acceptabilitat dubtosa de les frases de (49) reforça encara aquesta interpretació: si fos un Instrumental no hi hauria cap problema a canviar la preposició amb per sense.

és cert, però, que cap d'aquests verbs no admet un subjecte superficial oracional, i aquesta era una de les característiques de les Causes. De tota manera, encara que no puguin ser una frase, sí que poden ocupar aquesta posició SNs derivats de verbs i, per tant, amb contingut oracional:

- (50) a. El regatge sovintejat va germinar les llavors.
- b. La resplendor de la lluna il.luminava el camí.
- c. La introducció d'aquesta substància fermenta el most.

D'altra banda, un dels arguments que havíem donat per distingir els Agents de les Causes i Instrumentals, la impossibilitat dels dos últims d'aparèixer com a complements preposicionals per+SN d'estructures nominalitzades, ens confirma que, efectivament, aquests subjectes no reben el paper- θ Agent. Comparem els exemples de (51) amb el de (52):

- (51) a. *La germinació de les llavors per (part de) la humitat
- b. *La il.luminació del camí per (part de) la lluna
- c. *La fermentació del most per (part de) aquesta substància

(52) La destrucció de Roma pels (part dels) enemics

Podem concloure, doncs, que el paper- θ dels subjectes superficials d'aquestes construccions transitives serà Causa.

Alguns verbs com irradiar o reflectir també poden usar-se transitivament o intransitiva:

- (53) a. Els seus ulls irradiaven una immensa felicitat.
b. Una immensa felicitat irradiava dels seus ulls.

- (54) a. La superfície del mar reflectia els núvols.
b. Els núvols es reflectien en la superfície del mar.

Els SPs de les frases (b) ens indiquen que el subjecte superficial de les construccions transitives de (a) són Orígens i Locatius, respectivament a (53) i (54). Aquest argument no provindrà, com les Causes dels exemples precedents, de l'ELC del verb, sinó d'un argument present a la graella- θ del verb: notem que les versions intransitives són agramaticals sense el SP, la qual cosa significa que és un complement regit. Aquests verbs, doncs, seran transitius i tindran dos arguments interns a la graella- θ : un Pacient i un Origen o Locatiu. Si s'intransitivitza, com sempre és el Pacient, que no pot rebre Cas de cap altra manera, el que passa a ocupar la posició de subjecte (exemples (b)). Si no s'intransitivitza, l'objecte no és pot moure perquè rep Cas del verb, per tant, és el Locatiu o l'Origen el que ocuparà la posició externa.

Com hem dit abans, hi ha altres verbs d'aquest tipus que només poden ser intransitius. Com determinarem el paper- θ dels seus subjectes? En alguns casos és relativament senzill, però en els altres no. Explotar, per exemple, només pot ser intransitiu, però pot aparèixer en una construcció causativa amb el verb fer:

- (55) a. La bomba va explotar.
b. Els artificiers de la policia van fer explotar la bomba.

El fet que no existeixi un ús d'explotar transitiu és una qüestió purament lèxica o d'ús de la llengua, però no és del tot impensable --alguns parlants l'accepten-- una construcció com (56):

(56) ?La policia va explotar la bomba que ETA havia col.locat en el cotxe del coronel.

i en castellà hem trobat exemples com el de (57):²⁹

(57) "La policia explosiona una bomba colocada en un coche" (*La Vanguardia*, 11.1.1986)

Aquesta doble possibilitat --paral.lela a la dels casos anteriors-- i el fet que les frases intransitives com (55a) agafin en italià l'auxiliar essere ens fa pensar que es tracta en realitat d'una construcció ergativa el subjecte superficial de la qual prové d'una posició profunda d'objecte.³⁰ El paper- θ , doncs, correspondrà a un paper- θ assignat a un objecte que determinarem més endavant. Els subjectes de les construccions "causatives" de (55b), (56) i (57) seran Agents.

Uns altres verbs que només poden ser intransitius són resplendir, fluir, brollar, gotejar, degotar, florir, lluir, etc. És interessant observar que en italià prenen l'auxiliar essere. Sembla, doncs, que també en aquesta ocasió es tracta de verbs ergatius i que el paper- θ del SN que ocupa la posició de subjecte superficial provindrà d'una posició inicial d'objecte. D'altra banda, Perlmutter (1978) col.loca aquests verbs dintre del grup dels *unaccusative* (que en la terminologia de Burzio corresponen als *ergatius*) i, concretament, dintre dels "predicates whose initial nuclear term is semantically a Patient" (p.162). Notem que molts d'aquests verbs permeten una alternança similar a la dels exemples (53) i (54), però sempre en una construcció intransitiva:

- (58) a. Les estrelles resplendeixen en el cel.
b. El cel resplendeix d'estrelles.

- (59) a. "La sang degotava del ganivet" (DCVB)
b. El ganivet degotava de sang.³¹
- (60) a. "Cinch rius brollen d'aqueixa muntanya" (DCVB)
b. "Aquest meu costat que brolla de sang" (DCVB)

En aquests casos els verbs són bàsicament intransitius (no assignen Cas a la posició d'objecte) i tampoc no assignen paper- θ a la de subjecte. Aquesta posició s'haurà d'omplir amb l'argument Pacient, que es mourà per rebre Cas (exemples (a)), o bé per l'argument Locatiu o Origen (exemples (b)). En aquests darrer cas, l'objecte necessita una preposició que li assigni Cas, ja que no ho pot fer el verb -- a diferència del que passava a (53) i (54), amb verbs transitius--. El Pacient, aquí, es realitzarà com a SP introduït per *de*.

Però en italià no tots els verbs d'aquesta mena prenen l'auxiliar *essere*: *scintillare* i *brillare*, que es comporten com *risplendere*, prenen *avere*. Altres com *rifulgere* o *zampillare* poden agafar indistintament *avere* o *essere*. En aquests casos no és clar que siguin verbs ergatius i, si no ho fossin, el paper- θ del SN seria el que el verb assignaria a l'estructura-P a la posició de subjecte. Però, de tota manera, sembla coherent pensar que el paper- θ del subjecte superficial hauria de ser el mateix en tots dos casos, tant si el verb fos ergatiu com si fos intransitiu. La relació semàntica que s'estableix entre el verb i el SN de *scintillare* (+*avere*), *brillare* (+*avere*), *rifulgere* (+*avere/essere*), *luccicare* (+*avere*) i *risplendere* (+*avere/essere*) sembla idèntica. Com afirma Rosen (1984), les distincions semàntiques no serveixen --com pretenia Perlmutter (1978)-- per a diferenciar els verbs ergatius dels intransitius, els que en italià agafen l'auxiliar *essere* dels que prenen *avere*. Independentment d'aquesta propietat sintàctica, nosaltres considerarem Pacients tots els subjectes (inanimats) d'aquests verbs.

Finalment, hi ha un altre grup de verbs que tampoc no és clar que es puguin considerar ergatius. *Scricchiolare* ('grinyolar'), *tintinnare* ('dringar') o *squillare* (sonar, especialment el telèfon)

sembla que prenen avere en italià. De tota manera no hi ha acord ni entre els parlants ni entre els diccionaris: Devoto - Oli (1971) només admeten avere, Zingarelli (1973) admet dos auxiliars per a tintinnare i squillare. Altres verbs que formen part d'aquest grup són vibrar, retrunyir, repicar, etc. També en aquest cas considerarem Pacients (o Temes) els SNs subjectes d'aquests verbs.

Se'ns podria objectar que, amb els mateixos criteris, també podríem considerar-los Agents en lloc de Temes. Malauradament no tenim forts arguments sintàctics que avalin la nostra tria, però tampoc no n'hi ha en el sentit contrari. Ens sembla més adequat reservar el paper- θ Agent per als casos que hem vist al començament d'aquest capítol: subjectes animats o "forces de la naturalesa" de verbs d'acció. Alguns dels casos que estem estudiant ara es podrien comparar als que vèiem abans on el subjecte és una "força de la naturalesa", però aquí no és del tot evident que els subjectes actuïn "amb energia pròpia". Mentre que si el vent obre la porta o la gelada malmet els camps, no hi ha res que actuï sobre el vent o la gelada, que són "forces de la naturalesa", si el telèfon sona, les campanes repiquen o els cascavells dringuen és perquè algú o alguna cosa els fa sonar, repicar o dringar. Només en algun cas com grinyolar (els mobles) o retrunyir (el tro) es podria dir que els subjectes són forces de la naturalesa i, per tant, Agents.

5.3. ELS PREDICATS ESTATIUS

Si els predicats actius tendien a permetre al seu subjecte de controlar l'acció que expressaven, els predicats estatus acostumen a portar subjectes no-controladors. Però tampoc en aquest cas la relació [±activitat] - [±control] no és biunívoca. Hi ha certs verbs estatus que permeten que el subjecte sigui controlador. En el primer apartat ens ocuparem precisament d'aquesta mena de predicats. Successivament estudiarem uns quant grups de verbs estatus dels més típics que no admeten el control per part del subjecte.

Si bé el paper-θ d'aquests subjectes no-controladors sempre ha estat considerat diferent del dels subjectes dels verbs d'acció, potser és un dels punts en què hi ha més diversitat de criteris i de termes per a designar-lo. Considerem les frases següents, totes amb verbs d'aquesta mena:

- (1) En Joan sap la resposta.
- (2) En Joan té una casa.
- (3) En Joan pesa setanta quilos.
- (4) En Joan estima la Maria.
- (5) En Joan va veure la manifestació.

Jackendoff (1972, pp.28ss), seguint Gruber (1965), considera que els subjectes de (1) i de (2) són Locatius; el de (3), verbs de mesura, és un Tema, i de (4) i de (5) no en parla.

Fillmore (1968, p.52) considera Datiu "l'essere animato affetto dallo stato o azione indicati dal verbo", possiblement tots els casos de (1) a (5). Però el 1971 elimina aquest Cas i el distribueix en d'altres ja existents o en d'altres de nous. Tenim un Experimentador "cuando hay un auténtico verbo de suceso psicológico o de estado mental" (p.181); per tant, a (1), a (4) i potser a (5).

Vestergaard (1977, p.37) cita Danes, que "use this term [Experienter] about one of the participants associated with an emotional verb (hate, like, love, please), and notes that the function can be isolated by the question form *what is X's attitude to Y*". Vestergaard amplia el valor de l'Experimentador als casos dels verbs de cognició i de percepció. Inclou, doncs, (1), (4) i (5).

La llista de variants podria ser molt més llarga, però ho deixarem aquí i avaluarem aquestes propostes.

Les versions de Fillmore (1971) i la de Vestergaard (1977) coincideixen a atorgar la funció semàntica (Cas o paper- θ) d'Experimentador als subjectes dels verbs de cognició com saber, dels verbs de percepció física involuntària com veure i dels emocionals (o de sentiment) com estimar. Queden fora, per tant, els verbs de possessió i els de mesura. Pel que fa als verbs de mesura, no se'n parla, però els verbs de possessió reben una anàlisi molt aprofundida de Fillmore (1968, §5) i lligada al que s'ha anomenat la "possessió inalienable".

Potser la proposta més sorprenent i, a primer cop d'ull, més antiintuïtiva, és la de Jackendoff (1972). Basant-se en una definició de Locatiu segons la qual "Location is defined as the Thematic Relation associated with the NP expressing the location in a sentence with a verb of location" (p.31), considera Locatius tant els subjectes de (1) i de (2) com l'objecte de (3) i els SPs de (6):

- (6) a. La Maria és a casa.
- b. El llibre pertany a en Pere.

Els casos de (6) són força més clars, el de l'objecte de (3) no tant: per ell, el sintagma que indica la mesura és "an expression of location on the scale of value being measured" (p.44). En tornarem a parlar més endavant. Remarquem només que el subjecte el considera Tema, entenent per Tema, amb els verbs de locació, el SN la locació del qual s'està afirmant. Val a dir, però, que el seu concepte de locació és molt més ampli i inclou tant la locació física de (6a) com

la locació de possessió de (2) i de (6b), com la locació de possessió abstracta de (1) (vg. Jackendoff (1976, pp.100ss)).

De tota manera és difícil trobar arguments sintàctics que avalin aquesta proposta. Dintre de la seva línia d'anàlisi, es podria dir que el paper- θ Locatiu dels subjectes dels verbs de possessió queda justificada per una possible paràfrasi com la de (6b), en què el SN apareix a la posició de complement preposicional. No existeix, però, una paràfrasi per als casos dels verbs de percepció intel·lectual (saber). D'altra banda, no sembla del tot convincent ni convenient una argumentació basada en relacions entre frases sense que els elements assignadors estiguin relacionats lèxicament (tenir, pertànyer). Si tenim en compte que les característiques lèxiques (o lexico-semàntiques) dels verbs són molt idiosincràtiques, una anàlisi com la que apuntàvem ens pot portar a conclusions errònies.

Presentada la problemàtica general d'aquesta classe de verbs, comencem ara l'anàlisi de cada un dels subtipus.

5.3.1. ELS PREDICATS DE POSICIÓ

Amb el nom de "predicats de posició" volem indicar el tipus de predicats que, dintre de la teoria de Dik (1978), tindrien els trets [-dinamisme], [+control]; és a dir, predicats estatus amb control per part del subjecte. Segons la hipòtesi de Lakoff (1966), cap verb amb el tret sintàctic [+estatiu] no pot tenir el tret semàntic [+activitat]. Fillmore (1968) interpretà la proposta de Lakoff en el sentit que el tret [+estatiu] era redundant i que tots els [-estatus] compartien la característica de demanar un Agent, mentre que cap dels [+estatus] no ho permetia. Sembla, doncs, que el cas que ens ocupa no està previst ni per l'un ni per l'altre.

El problema, però, és més subtil. S'ha de veure què entén Fillmore per Agent. La seva definició és aquesta:

"AGENTIVO (A), il caso di ciò che viene percepito come istigatore dell'azione indicata dal verbo, per solito animato." (Fillmore (1968, p.52))

Els subjectes dels nostres verbs són "istigatori", però el verb no indica una acció. Es pot dir que són Agents? Comparem el Cas Agentiu amb el Cas Datiu:

"DATIVO (D), il caso dell'essere animato affetto dallo stato o azione indicati dal verbo." (Fillmore (1968, p.52))

En aquest cas coincideix la caracterització del verb: pot ser un estat, però els nostres subjectes no són "affetti", sinó instigadors.

és a dir, cal decidir si el que compta per a determinar el paper- θ d'aquests subjectes és la característica del verb ([\pm estatiu]) o bé el fet que el subjecte pugui ser controlador. Hem dit al començament d'aquest capítol que el tret que determina el paper- θ del subjecte és el tret [\pm control] i no el tret [\pm estatiu]. Els subjectes d'aquests verbs, per tant, haurien de ser Agents (vg. Gruber (1965)). Però abans de decidir-nos definitivament, estudiem el seu comportament.³²

Observem aquestes frases:

- (7) a. En Pere es va quedar a la biblioteca.
- b. El pare seia a la vora del foc.
- c. En Jaume habita a Roma.
- d. La Teresa guarda els diners al calaix.

Altres verbs d'aquest tipus serien romandre, jeure i conservar. Que els subjectes són controladors ho demostra el fet que les construccions admetin la forma imperativa, els adverbials de voluntarietat i finals i que puguin subordinar-se a ordenar:

- (8) a. Pere, queda't a la biblioteca!
b. Pare, seu a la vora del foc!
c. Habiteu a la ciutat i podreu anar al teatre cada nit.
d. Teresa, guarda els diners al calaix!
- (9) a. En Pere es va quedar a la biblioteca per llegir.
b. El pare seu a la vora del foc voluntàriament.
c. En Jaume habita a Roma per seguir els cursos a "La Sapienza".
d. La Teresa guarda els diners al calaix per tenir-los mà.
- (10) a. El professor va ordenar que en Pere es quedés a la biblioteca.
b. L'avi va ordenar que el pare seïés a la vora del foc.
c. La Maria ordenà que en Jaume habités a Roma.
d. En Pere ordenà que la Teresa guardés els diners al calaix.

Si aquestes són les proves que determinen el control dels subjectes i els subjectes controladors són Agents, aquests SNs hauran de rebre el paper- θ Agent. De fet, les reticències a assignar-los aquest paper- θ provenen del nom "agent", que està relacionat amb "acció" (i aquí no hi ha cap acció), però si fem abstracció d'això --si anomenéssim aquest paper- θ "paper- θ 1", per exemple-- el problema desapareix.

Dik (1978) proposa la funció semàntica "Posicionador" per als subjectes de les "posicions", estats de coses [+controlats] i [-dinàmics], però, a part del caràcter verbal, no hi ha cap altra característica que els diferenciï dels Agents. I com hem intentat de demostrar, aquesta no és una de les característiques que intervenen en la determinació del paper- θ del subjecte.

Observem que per alguns dels verbs de (7) existeix una altra forma lèxicament relacionada amb l'arrel que té valor d'acció. La

relació d'ambdós predicats amb els respectius subjectes és la mateixa, la qual cosa fa pensar que, efectivament, el caràcter verbal no té res a veure amb el paper- θ del subjecte ni amb les seves possibilitats d'interpretar-se com a controlador. Vegem-ho a (11) i (12):

- (11) a. La Maria es va asseure a la cadira.
- b. Maria, asseu-te a la cadira!
- c. La Maria es va asseure voluntàriament a la cadira vella.
- d. En Pere ordenà que la Maria s'assegués a la cadira vella.

- (12) a. La Maria es va ajeure al llit.
- b. Maria, ajeu-te al llit!
- c. La Maria es va ajeure al llit per reposar.
- d. El metge ordenà que la Maria s'ajegués al llit.

Podem concloure, doncs, que tant els subjectes de (7) com els de les corresponents formes d'acció de (11) i (12) rebran el paper- θ Agent. El fet que alguns dels verbs de (7), concretament quedar-se i seure (com romandre i jeure) pertanyin al grup dels ergatius (o inacusatius) no ens impedeix de dir, davant de les evidències que hem presentat, que tenen subjectes Agents, independentment de la posició on es generin en estructura-P. Al capítol 6 (§ 6.4.) justificarem la nostra afirmació.

5.3.2. ELS PREDICATS PSICOLÒGICS I ELS VERBS DE SENTIMENT

Un dels temes que en els darrers anys (mesos) han cridat més l'atenció dels lingüistes és el de l'estructura sintàctica i semàntica dels anomenats "predicats psicològics". L'interès per a aquesta qüestió, però, no és nou dintre de la gramàtica generativa. Ja en els

anys 60 i començaments dels 70, sobretot durant el període de la Semàntica Generativa, van aparèixer una quantitat considerable d'estudis dedicats a aquest tipus de verbs.³³

Tot i que no hi ha una definició gaire precisa del que s'entén per "predicat psicològic", sembla que una de les característiques d'aquests verbs és que formen predicats estatus que no permeten el control per part del subjecte. Semànticament indiquen un estat psicològic d'un dels participants, el que té el tret [+animat] com a tret exigít pel verb i que pot ocupar la posició del subjecte o la de l'objecte superficials.

Sembla que hi ha acord entre els lingüistes a atorgar el paper- θ Experimentador a la posició ocupada per aquest argument animat i a marcar com a Tema l'altre argument. A (13) i (14) tenim alguns exemples de predicats psicològics:

- (13) a. Els llibris temien un atac dels americans.
b. El poble detesta la guerra.
c. En Carles menysprea el generativisme.
d. Els turistes admiraven de tot cor aquella immensa ciutat.
- (14) a. La guerra espanta tothom.
b. L'IVA preocupa els comerciants.
c. El soroll amonava l'Albert.
d. A l'Anna li agrada el "Don Giovanni".

A (13) l'argument Experimentador apareix a la posició de subjecte. El SN que ocupa aquesta posició ha de tenir sempre el tret [+animat]. El SN en posició d'objecte, el Tema segons la bibliografia corrent, tant pot ser animat com inanimat:

- (15) a. Els libris temien Reagan.
- b. El poble detesta els traïdors.
- c. En Carles menysprea en Noam.
- d. Els turistes admiraven de tot cor el guia.

Pel que fa a (14), s'ha dit que el SN objecte (directe a (14a-c) o indirecte a (14d)) és l'argument animat que rep el paper- θ d'Experimentador, mentre que el subjecte superficial s'interpreta com a Tema. Són diverses les anàlisis que s'han donat per a aquestes construccions. Stowell (1986), per exemple, proposa que les dues frases angleses de (16) --paral.leles a les nostres de (13) i (14)-- han de néixer amb una posició de subjecte buida en estructura-P i que els dos arguments dels verbs psicològics són arguments interns:

- (16) a. Bill likes this book.
- b. This book pleases Bill.

Si un d'aquests arguments fos extern hauria de rebre el paper- θ Agent ja que, segons Stowell:³⁴

- (17) If NP is an external argument at D-structure,
 then NP is θ -marked AGENT.

Però alhora, aquest Experimentador --no agentiu-- ha de ser [+humà]. En virtut del principi (18), els arguments Experimentadors dels predicats psicològics s'han de moure a la posició de subjecte a la FL per la regla de *Psych-Movement*:

- (18) If V selects a human argument, then V selects
 an external human argument at LF.

En la nostra opinió, el punt més fosc de la hipòtesi de Stowell és precisament el principi (17). No ens sembla adequat afirmar

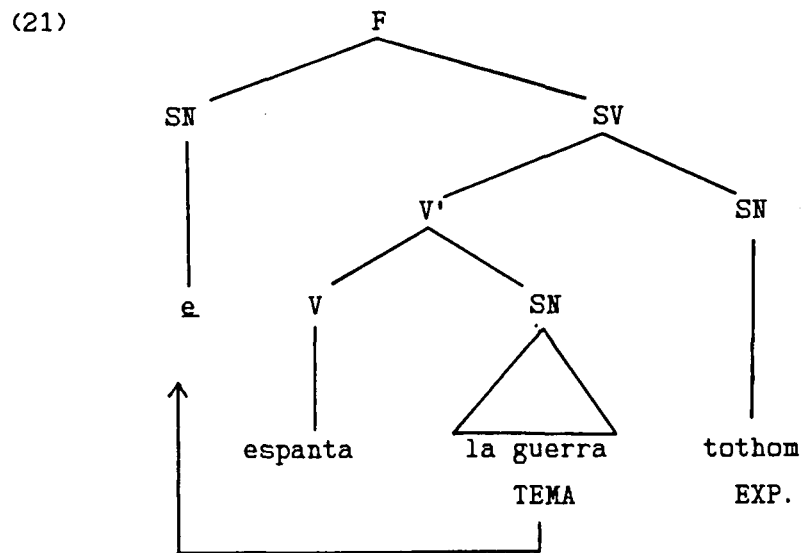
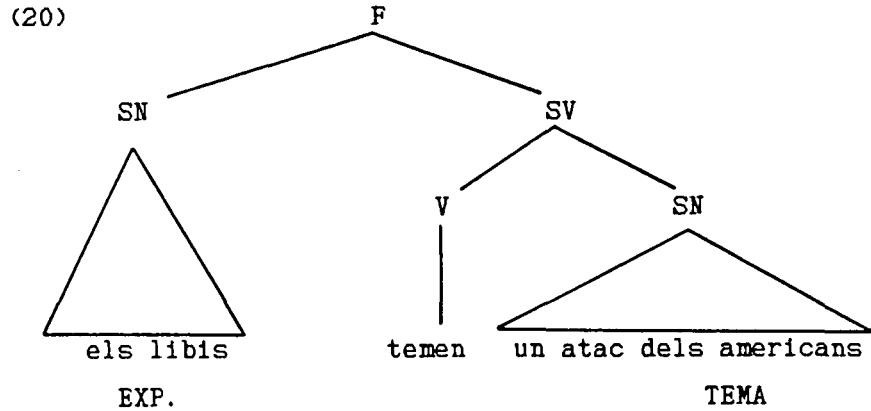
que si un argument és extern ha de rebre forçosament el paper- θ Agent. D'una banda hem demostrat abans que alguns arguments externs poden rebre el paper- θ Causa. Se'ns podria rebutjar aquesta objecció dient que de fet Causa és un subgrup d'Agent, o que quan Stowell parla d'Agents ho fa d'una manera més general que inclou també l'altra noció. Però, d'altra banda, la seva proposta implica considerar ergatives totes les construccions no-ergatives, la qual cosa, com veurem, no sembla adequada.

Una altra proposta d'anàlisi per a les construccions del tipus exemplificat a (14) prové del treball de Guéron (1986) sobre el verb avoir i les construccions existencials i possessives. L'autora afirma que les estructures amb verbs psicològics del tipus inquiéter són estructures ergatives amb un subjecte profund buit i una oració reduïda com a complement del verb:³⁵

- (19) a. Sa fortune inquiète Jean.
b. e inquiète [Jean_{SN-1} sa fortune_{SN-2}]

El SN₂ rep del verb el paper- θ Tema i es mou a la posició buida de subjecte per tal de rebre Cas (a la posició inicial no en pot rebre). El SN₁, en canvi, rep del verb el tret [+afectat] que fa que se l'interpreti com un Benefactiu.³⁶ Guéron no diu res sobre els verbs psicològics del tipus de (13).

Però l'estudi més exhaustiu d'aquesta qüestió és el de Belletti - Rizzi (1985), i és aquesta la hipòtesi que agafarem com a base de la nostra discussió. Segons aquests autors, les frases de (13) i (14) tenen una estructura-P diferent. Respectivament són les il·lustrades a (20) i a (21):

Breument, la diferència entre la proposta de Stowell i la de Belletti-Rizzi és que el primer no fa cap distinció entre l'estructura-P dels dos tipus de verbs (en tots dos casos tindrien l'Experimentador intern a SV) mentre que els segons en donen dues estructures diferents que, com veurem tot seguit, queden justificades pel comportament diferent d'ambdós tipus de verbs.

Pel que fa a la proposta de Guéron sobre l'anàlisi de les frases de (14), en un sentit és molt semblant a la de Belletti - Rizzi (i a la de Stowell): en qualsevol cas es tracta d'una construcció ergativa amb l'Experimentador intern al SV. La diferència rau en l'estructura interna del SV: mentre que Guéron hi inclou una oració

reduïda, els lingüistes italians proposen una estructura transitiva amb l'argument Experimentador en una posició més alta que el Tema.

Belletti - Rizzi (1985) donen tota una sèrie d'arguments que justifiquen les estructures de (20) i (21) i alhora mostren la diferència entre aquests dos tipus de verbs psicològics. En primer lloc observen que només els verbs del tipus témer admeten la passiva i el reflexiu:³⁷

- (22) a. Els americans són temuts pels libis.
- b. *Els italians són espantats per la guerra.

- (23) a. En Pere es tem (a si mateix).
- b. *En Pere s'espanta (a si mateix).

Com també remarca Guéron (1986), els verbs del tipus espantar poden admetre la passiva i el reflexiu només quan la frase té un valor causatiu, però aleshores l'estructura ja no és la de (21) sinó la de (20).³⁸

La possibilitat d'admetre la passiva i el reflexiu només existeix quan el verb subcategoritza un objecte "real". Les frases amb verbs com témer es comporten, en aquest sentit, com les frases amb verbs transitius agentius. Els verbs com espantar, en canvi, tenen un comportament com el dels verbs ergatius, que no admeten la passiva ni el reflexiu; com la mateixa passiva, que no accepta el reflexiu, i com els verbs del tipus semblar, etc. La propietat que acomuna tots aquests verbs és la de no tenir un objecte real i la de tenir una posició de subjecte buida en estructura-P: i això és el que es reflecteix a l'estructura proposada per Belletti - Rizzi a (21).

En segon lloc, la asimetria que es veu a (24) fa pensar a Belletti - Rizzi que l'argument Experimentador dels verbs com espantar ha de ser més alt en l'arbre que no pas la posició d'objecte:

- (24) a. D'aquestes persones només en temo dues __.
Més que res en temo els col.laboradors __.
- b. *Aquests problemes n'espanten moltes __.
*Aquesta decisió n'ha espantat els socis __.

Com ja havíem insinuat abans (§2.1.2.), de la Condició sobre els Dominis d'Extracció de Huang se'n pot desprendre que:

- (25) Xⁿ és un domini d'extracció només si està marcat-θ lèxicament.

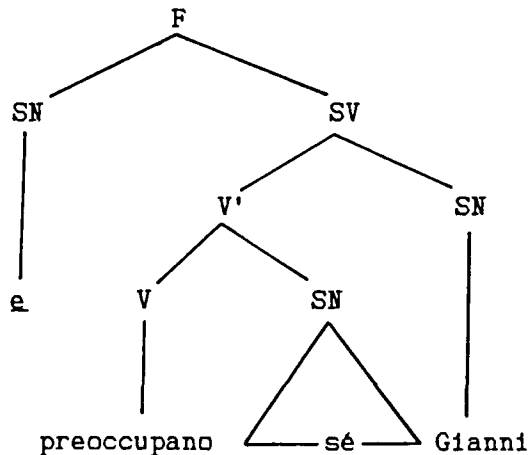
(Belletti - Rizzi (1985))

De la agramaticalitat de (24b), comparada amb la bona formació de (24a), es dedueix que l'argument amb el paper-θ Experimentador no ocupa la posició d'objecte. La posició d'objecte és marcada-θ lèxicament i, per tant, permet que s'extregui un element del seu interior, com a (24a). Si a (24b) no es pot fer aquesta extracció és perquè l'element rep el paper-θ composicionalment i, com a conseqüència, cal pensar que ocupa una posició més alta.

Un altre argument que donen Belletti - Rizzi per justificar l'estructura (21) --enfront d'una altra com la de (20)-- l'il.lustren amb els exemples de (26) i (27):

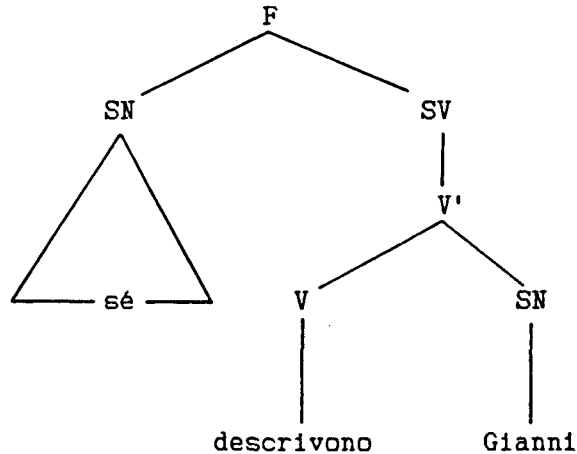
- (26) a. Questi pettegolezzi su di sé, preoccupano Gianni.

b.

(27) a. *Questi pettegolezzi su di sé, descrivono Gianni.

b.

Si (26a) és gramatical vol dir que l'antecedent, Gianni, c-comanda l'element anafòric sé i, per tant, ha de ser en una posició més alta. Els verbs agentius o els psicològics com témer, en canvi, no permeten que l'anàfora precedeixi l'antecedent perquè el subjecte superficial coincideix amb la posició de subjecte profund i l'objecte ocupa en estructura-P la posició d'objecte de manera que mai no podrà c-comandar el subjecte.

El mateix resultat es desprèn de l'estudi del comportament de l'anàfora proprio:³⁹

(28) a. Gianni teme i propri sostenitori.

b. *I propri sostenitori temono Gianni.

(29) a. Gianni preoccupa i propri sostenitori.

b. I propri sostenitori preoccupano Gianni.

De tot el que hem exposat podem concloure que a) hi ha dues menes de verbs psicològics: uns tenen una estructura paral·lela a la dels verbs agentius i els altres són ergatius, i b) a les estructures amb aquest segon tipus de verbs, el subjecte superficial prové de la posició profunda d'objecte i l'Experimentador --objecte superficial-- és dintre del SV en una posició més alta que l'objecte.

Deixem ara de banda els verbs del tipus espantar ja que el subjecte superficial prové d'una posició d'objecte i en aquest capítol estem estudiant els papers- θ dels subjectes profunds. Centrem-nos en els subjectes dels verbs com témer.

D'una banda hem acceptat amb Belletti-Rizzi (1985) que les estructures de què formaven part eren idèntiques a les estructures amb verbs transitius agentius. No obstant això, hem assignat als seus subjectes el paper- θ Experimentador i no Agent. Què és el que diferencia els verbs agentius dels psicològics com témer?

Semànticament sembla molt clara la diferència: en els primers s'expressa una acció i el subjecte és el realitzador de l'acció: l'Agent. Els verbs psicològics, en canvi, no expressen cap acció. Són verbs d'estat i el subjecte és la persona que "pateix" aquest estat. Com a verbs estatus que no permeten el control per part del subjecte, no acceptaran ni l'imperatiu, ni la subordinació a ordenar, etc., ni la substitució pel proSV fer-ho. Però hi ha encara altres proves que ens poden diferenciar aquests verbs dels agentius.

Aquests verbs psicològics, a diferència dels agentius, no admeten la construcció passiva quan apareixen en forma nominal. Compararem els exemples de (30) amb els de (31) i (32):

- (30) a. La destrucció de Líbia pels americans
- b. L'assassinat d'Allende pels feixistes
- c. La detenció dels independentistes per la policia

- (31) a. *El temor d'un atac americà pels libis
- b. *El menyspreu del generativisme per en Carles
- c. *L'admiració sincera de la ciutat pels turistes

- (32) a. El temor dels libis a un atac americà
- b. El menyspreu d'en Carles als generativistes
- c. L'admiració dels turistes a la ciutat

Com s'ha dit repetidament, la preposició per que acompanya l'argument subjecte només pot introduir, a les estructures nominalitzades, un SN amb el paper- θ Agent. La agramaticalitat de les construccions de (31) ens demostra que l'argument subjecte no pot rebre el paper- θ Agent, contràriament al que passa a (30).⁴⁰

Una segona evidència que fa palesa la diferència entre els verbs agentius i els psicològics es pot desprendre de l'observació dels exemples de (33) i (34):⁴¹

- (33) a. El vaixell va ser enfonsat [per cobrar l'assegurança]
 - b. Els regals van ser portats [per impressionar els indis]
 - c. El got va ser trencat { [escombrant la cuina]
 [sense voler]
 - d. La ciutat medieval va ser destruïda [per fer el monument a la màquina d'escriure]
-
- (34) a. */?? Els llamps eren temuts [sense poder evitar-ho]
 - b. */?? Els generativistes eren menyspreats [sense conèixer-los]
 - c. */?? La Maria va ser admirada [en conèixer les seves virtuts]

En alguns dels darrers treballs de gramàtica generativa⁴² s'ha proposat l'existència d'arguments implícits, arguments que pertanyen a l'estructura temàtica d'un verb però que no corresponen, en determinades construccions, a cap categoria sintàctica. La presència d'un argument implícit, en aquest cas un Agent, és el que distingeix una passiva d'una construcció mitjana (*middle*):

- (35) a. El vaixell va ser enfonsat.
- b. El vaixell es va enfonsar.

La presència d'un Agent implícit a la passiva de (35a) es pot demostrar amb el fet que aquest argument pot servir de controlador

d'un PRO d'una subordinada adverbial. Això no és possible en les construccions mitjanes com (35b):

- (36) a. El vaixell va ser enfonsat [per PRO cobrar l'assegurança]
b. *El vaixell es va enfonsar [per PRO cobrar l'assegurança]

Mentre que aquestes construccions són absolutament acceptables quan l'argument implícit és un Agent (exemples de (33)), sembla que el grau d'acceptabilitat baixa considerablement quan el verb és un verb psicològic (exemples de (34)). Això fa pensar que el paper- θ de l'argument extern (aquí implícit) ha de ser diferent a (33) i (34).

D'altra banda, les passives d'aquests verbs psicològics amb un complement *per*+SN alternen amb les construccions amb *de*+SN que Bartra (1984) considera passives lèxiques:

- (37) a. El mestre era admirat/temut pels seus alumnes.
b. El mestre era admirat/temut de tothom.

i aquesta possibilitat no existeix per a la majoria dels verbs agentius:⁴³

- (38) a. *La ciutat va ser destruïda dels enemics.
b. *Aquest llibre va ser comprat de tothom.

A més, com assenyala Bartra (p.17), quan aquests verbs apareixen en forma passiva sense SP "la frase no té la interpretació «... per algú», com en les passives sintàctiques, sinó «... per tothom»".

Apuntem, com a hipòtesi, que la impossibilitat d'aquest argument implícit per a controlar un PRO en estructures com les de (34) pot estar relacionada amb el seu valor semàntic "genèric".⁴⁴

Concloem, doncs, que hi ha prou proves per a justificar un paper- θ diferent per als subjectes dels verbs agentius i per als subjectes dels verbs psicològics com témer. En aquest últim cas direm que el subjecte rep el paper- θ Experimentador que, de moment, se'ns presenta sempre assignat a posicions ocupades per SNs [+animats].

Abans d'acabar aquest apartat voldriem fer referència a un altre grup de verbs del qual hem parlat anteriorment: els "verbs de sentiment", com estimar, odiar, etc. Un ràpid cop d'ull als arguments que acabem d'exposar ens fa veure que es poden incloure dintre del grup dels verbs psicològics del tipus témer.

En primer lloc, els arguments de Lakoff (vg. §5.1.) ens mostren que són verbs estatus que no permeten el control per part del subjecte: no admeten la forma imperativa, els adverbials de finalitat, ni el proSV fer-ho ni l'aspecte progressiu.

Si semànticament és clar que es poden assimilar als verbs psicològics, les evidències ens el fan incloure dintre del grup dels verbs com témer (i no al grup d'espantar): d'una banda, els verbs de sentiment exigeixen que el subjecte sigui [+animat]; l'objecte pot ser [+animat] (amb el símbol "!" indiquem que, si bé sintàcticament la frase no té problemes, pragmàticament va contra el nostre coneixement del món):

(39) a. En Pere odia { en Marlon Brando
 { el cinema

b. ! El cinema odia en Pere.

Els verbs com témer presenten el mateix tipus de restriccions seleccional, a diferència d'espantar que selecciona un objecte (superficial) [+animat] i un subjecte (superficial) [+animat]:

(40) a. En Jaume temia { els seus veïns
 { les paraules d'en Joan

b. ! La taula temia en Pere.

- (41) a. La Teresa } va espantar les criatures.
El soroll }
b. ! La Teresa va espantar la taula.

Com témer, admeten el reflexiu, la passiva i l'extracció d'un element del SN objecte:

- (42) a. Aquest xicot s'estima massa.
b. La Pepa va ser estimada per tots els seus companys.
c. Dels amics d'en Pere, n'odio un particularment.

Pel que fa al comportament de l'anàfora proprio en italià, els verbs de sentiment funcionen com témer: el subjecte superficial coincideix amb el subjecte profund, per tant, l'element anafòric només podrà aparèixer dintre de l'objecte, altrament no estaria c-comandat pel seu antecedent (cf. exemples (28)):

- (43) a. Gianni, ama la propria, casa.
b. *La propria, madre ama molto Gianni.
(Giorgi (1983, pp.8-9))

Les construccions passives amb un derivat d'un verb de sentiment tampoc no són possibles, fet que ja va ser observat per Ruwet (1968):

- (44) a. *L'odi de Chomsky pels (per part dels) estructuralistes
b. *L'amor dels homes per (part de) Déu

Les estructures passives amb l'argument extern implícit com a controlador d'un PRO d'una subordinada també són d'una acceptabilitat més que dubtosa:

- (45) a. */?? En Pere era odiat sense conèixer-lo.
b. */?? La Maria va ser estimada en conèixer el seu passat.

I, finalment, són possibles, com amb témer, les passives lèxiques⁴⁵ i, si no apareix el SP, la interpretació és "per tothom" més que no pas "per algú":

- (46) a. El mestre era estimat/estimadíssim de tothom.
b. En Pere va ser odiat tota la vida.

Hem vist, doncs, que no hi ha cap mena de problema per identificar els verbs de sentiment amb un dels grups dels psicològics: els que tenen un subjecte superficial que coincideix amb el subjecte profund i que rep el paper-θ Experimentador.

5.3.3. VERBS DE POSSESSIÓ

Un altre tipus de predicats estatus marcats amb el tret [-control] són els que indiquen possessió. A (47)-(49) presentem alguns exemples d'aquestes construccions:

- (47) a. En Joan té germans.
b. En Joan té el llibre.
- (48) a. El llibre pertany a en Joan.
b. El llibre és d'en Joan.
- (49) a. El gos té la ràbia.
b. En Joan té mal de cap.
c. En Joan té els ulls blaus.

Les relacions entre algunes d'aquestes frases (especialment entre (47b) i (48b)) i les diferències entre algunes altres ((47) vs. (49)) han estat tema de debat durant molts anys dintre del model de la

Gramàtica Generativa.⁴⁶ D'altra banda, la relació sintàctica entre les construccions possessives --tant des d'un punt de vista diacrònic com sincrònicament-- i les frases existencials i locatives que exemplifiquem a (50) i (51) ha estat observada per un bon nombre de lingüistes, des de Benveniste fins als últims treballs de gramàtica generativa:⁴⁷

- (50) a. Hi ha molta gent.
b. Els OVNI's existeixen.

- (51) a. El llibre és sobre la taula.
b. Sobre la taula hi ha un llibre.

Malauradament, ara no ens podem aturar a fer una explicació històrica del tractament que han rebut totes aquestes construccions. Les limitacions del treball ens obliguen a reduir el nostre estudi només a un tipus d'estructures, les de (47), amb el verb tenir i a fer referència a les altres només quan sigui estrictament necessari per a la nostra argumentació. Excloent els exemples de (49), el que fem és restringir la nostra anàlisi a les construccions transitives de *possessió alienable*. A (49) hi ha casos del que s'ha anomenat *possessió inalienable* ((49a) i potser també (49b)) i un cas d'una estructura que es podria considerar un *predicat complex* ((49c)).⁴⁸

Deixant de banda aquests casos, hi ha encara altres valors del verb tenir que també voldríem separar del que pretenem d'estudiar. Nosaltres ens ocuparem exclusivament del verb tenir sinònim de posseir.⁴⁹ Bàsicament, els valors que volem excloure del nostre estudi són els que té per etimologia. Par (1923) descriu així l'evolució:

"Aquest verb derivat de *tenere*, no es pas trobador, ab lo sentit d'avuy, en los orogens del castellà y català, llengües qui ab lo portuguès tanta importancia li han concedida després. Lo llatí significava *tenir en la mà, servir, mantenir, ocupar, pararse, retenirse*. (...) Emperò sa força s'anà esfuminat assimilantse al auxiliar *haver*." (p.120)

Aquests valors es mantenen encara, i així ho recullen els diccionaris de Fabra i d'Alcover-Moll. En italià, en canvi, aquests dos valors semàntics corresponen a dos verbs diferents: la possessió s'indica amb el verb avere i tenere correspon al valor etimològic del tenere llatí.⁵⁰

Observem ara dues propietats fonamentals del verb tenir que ens permetran de formular una primera hipòtesi. La primera és que, com és ben sabut, no admet la passiva:

- (52) a. *El llibre és tingut per en Joan.
- b. *Tres germans són tinguts per en Joan.

Cal remarcar que aquesta impossibilitat no existeix per alguns altres valors del verb tenir. Alcover-Moll donen exemples com els de (53):

- (53) a. Prometent-vos que la dita convinença vos serà
 tenguda, complida e observada.
- b. Quan les festes de Pasqua foren tengudes per lo
 rey en Barcelona.
- c. Es menester que la mula sia tenguda en
 loc temprat.
- d. Els juraments per l'estil són tinguts per la
 Iglésia com a informals.

La segona propietat és que tampoc no admet l'ús de la forma reflexiva:

- (54) *Es té a si mateix.

Notem també que quan el verb té un altre valor, la construcció amb el pronom reflexiu és possible:

- (55) a. En Joan es té per un gran pensador.
- b. Li van donar un cop tan fort que no es
 tenia (dret).
- c. No em vaig poder tenir de riure.

Tal i com ho va exposar Burzio (1981) i com s'ha repetit en altres ocasions, les dues propietats que hem esmentat coincideixen amb les característiques dels verbs ergatius. Només els verbs que assignen paper- θ al seu subjecte poden aparèixer amb forma passiva i poden admetre el reflexiu. Si això fos cert voldria dir que les construccions possessives amb el verb tenir neixen amb una posició de subjecte buida. Una anàlisi que parteix d'aquest punt de vista és la de Guéron (1986).

La idea central del treball de Guéron és analitzar de la mateixa manera les construccions existencials i les possessives, que en francès es formen totes dues amb el verb avoir. El verb avoir, diu l'autora, es un verb inacusatiu (o ergatiu) que té una posició de subjecte buida i un complement que és una oració reduïda que no rep paper- θ del verb. L'estructura de les frases de (56) seria (57):

- (56) a. Il y a un problème.
b. Marie a deux frères.

- (57) a. e avoir [_{SC-SNO} y_{SN1} un problème_{SN2}]
b. e avoir [_{SC-SNO} Marie_{SN1} deux frères_{SN2}]

Guéron suposa que el subjecte d'una oració reduïda pot funcionar com a argument o com operador. Funcionarà com a argument si el predicat li assigna paper- θ , altrament serà un operador. Com que SN_2 a (57) és referencial i un SN referencial no pot funcionar com a predicat, SN_1 no és en una posició argumental, no rep paper- θ de SN_2 i, per tant, pot servir d'operador existencial i lligar SN_2 (que s'interpreta com una variable). Amb tot, SN_2 no rep cap paper- θ , però la gramaticalitat de (56) l'explica substituint el Criteri- θ pel principi de (58):

- (58) "Un SN ne peut avoir de valeur référentielle à moins de (i) appartenir à une chaîne qui reçoit un θ -rôle, ou (ii) s'interpréter comme une variable sous la portée d'un quantificateur existentiel." (p.4)

En el cas de les frases existencials, com (56a), l'operador *y* s'interpreta com un Locatiu; a les possessives l'operador s'interpreta com un Benefactiu. Una de les propietats del verb *tenir*, segons Guéron, és que

"(...) assigne facultativement le trait [+affecté] à un SN qu'il gouverne au moyen d'une P abstraite ou concrète. Un constituant BENEFACTIF (...) est ainsi crée." (p.5)

I defineix Benefactiu com a un SN portador del tret [+affectat] (p.5).

Una observació de Guéron és que les construccions de (56) mostren el que s'ha anomenat *efecte (in)definit*, és a dir, la necessitat que els SNs que apareixen en posició posverbal siguin indefinits. Aquesta propietat, com podem veure a (59), és compartida per totes les estructures ergatives:

- (59) a. Il y a quelqu'un / *l'homme.
b. Elle a des frères / *les frères.
c. Il est venu trois hommes / *les hommes.
d. Il a été mangé du poulet / *ces poulets.

(Guéron (1986, pp.8-9))

Si bé aquesta observació és certa en alguns casos, també és veritat que moltes vegades l'objecte del verb *tenir* (o *avoir*) és definit. Això obliga Guéron a postular dues estructures diferents segons si l'objecte és definit o no. Contrastant amb l'estructura atorgada a (56b), la que tenim a (57b), una frase com (60) s'analitzaria com es mostra a (61):

(60) Jean a le livre.

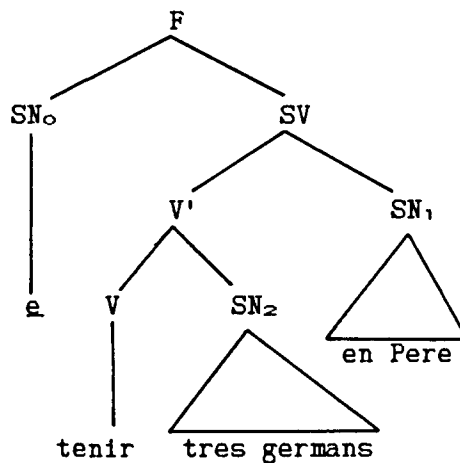
(61) NP, [V SN₂]

A (61) el verb *avoir* pot assignar el paper-θ Tema al seu objecte. En aquest cas, diu ella,

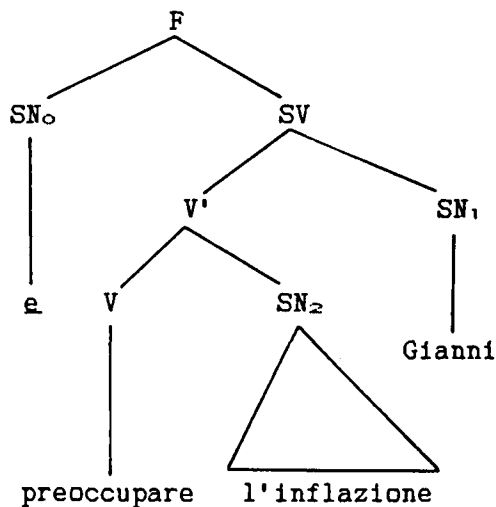
"(...) le trait [+affecté] n'est pas assigné à un objet prépositionnel, mais sert à fabriquer un thêta-rôle non-lexical, le thêta-rôle POSSESSEUR, assigné en position sujet." (p.11)

Acceptant la idea bàsica de Guéron, és a dir, que el verb tenir és un verb ergatiu, voldriem presetar una altra hipòtesi d'anàlisi que ens sembla força més simple i que, d'altra banda, es relaciona directament amb la que hem acceptat per altres grups de verbs del mateix tipus. Suposem que l'estructura de les frases possessives amb tenir sigui la de (62), que és semblant, en alguns aspectes, a la que Belletti - Rizzi (1985) proposaven per als verbs psicològics del tipus preoccupar, estructura que repetim a (63):

(62)

(63)

Vegem breument com es produeix l'assignació de Cas i de paper- θ a les construccions com (63). El verb preoccupare és un verb que no assigna Cas a la posició d'objecte, com els ergatius. Això provoca que SN_2 s'hagi de moure cap a la posició de subjecte, des d'on rep Cas nominatiu de FLEX. SN_1 , en canvi, rep Cas inherent acusatiu del verb. El Cas acusatiu es justifica per la pronominalització:

(64) L'inflazione la preoccupa.

Un altre verb, piacere, es troba en estructures idèntiques a la de (63) però no assigna Cas inherent acusatiu a SN_1 , sinó Cas inherent datiu (o oblic), cosa que també queda reflectida en la pronominalització:

(65) Gli piacciono quelle blonde.

Aquesta diferència en el tipus de Cas que assignen és el que explica que un verb agafi avere com a auxiliar i l'altre essere: preoccupare pren avere perquè assigna Cas acusatiu (encara que sigui Cas inherent) i piacere pren essere perquè no assigna acusatiu sinó datiu:

(66) a. L'inflazione ha preoccupato Gianni.

b. Quella bionda è piaciuta tanto a Gianni.

Pel que fa als papers- θ , el verb assigna Tema a SN_2 i SN_1 rep el paper- θ Experimentador composicionalment.

Considerem ara la nostra proposta d'analitzar les construccions possessives amb el verb tenir tal com ho hem fet a (62). Aquí SN_2 sí que rep Cas de tenir. Diguem de moment que és un Cas inherent, però sense especificar quin Cas. SN_1 , en canvi, ja no en podrà rebre (suposem que un verb només pot assignar directament un Cas), per tant, serà SN_1 el que es mourà fins a la posició de subjecte des d'on rebrà Cas nominatiu de FLEX. Notem que la traça deixada per aquest SN després del seu moviment no viola el Principi de les Categories Buides si agafem la definició de recció de Aoun - Sportiche (1983). Quant als

papers- θ , igual que passava a (63), SN_2 rebrà el paper- θ Tema a la posició d'objecte i a SN_1 , en una posició més elevada, se li assignarà composicionalment el paper- θ Experimentador.

Tornem una altra vegada a la qüestió del Cas de SN_2 . Observem les frases de (67):

- (67) a. No, en Pere no el té, el llibre.
b. No, en Pere no en té, de llibres.

(67) ens fa veure que l'objecte de tenir tant pot rebre el Cas acusatiu ((67a)) com el Cas partitiu ((67b)). En aquest sentit, seguint la hipòtesi de Belletti (1985), seria un verb com els altres transitius:

- (68) a. En Pere no l'ha vist, el llibre.
b. En Pere no n'ha vist cap, de llibre.

La diferència és que el Cas acusatiu de l'objecte de tenir és un Cas inherent, mentre que el de l'objecte de veure és estructural. Només veure pot tenir un subjecte temàtic, segons la reformulació que Belletti (1985, p.78) fa de la *Generalització de Burzio*:

- (69) No Th role to the subject position iff
no structural Case to the object position.

Recordem que Guéron (1986) analitzava les construccions amb el verb tenir més un objecte definit de la mateixa manera que les construccions transitives "normals", és a dir, les que tenien un subjecte temàtic (vg. els exemples (60) i (61)). Si el que portava Guéron a dir que avoir era un verb ergatiu, quan portava un objecte indefinit, era la impossibilitat de tenir una estructura passiva i d'usar el reflexiu, no sembla clar per què una frase com (70a) s'ha d'analitzar diferentment de (70b), tenint presents les dades de (71) i (72):

- (70) a. En Joan té el llibre.
b. En Joan té un llibre / llibres.
- (71) a. *El llibre és tingut per en Joan.
b. *Un llibre és tingut per en Joan.
c. *Llibres són tinguts per en Joan.
- (72) a. *En Joan es té a si mateix.
b. *Un noi es té a si mateix.

Concloem, doncs, que la nostra anàlisi permet de tractar de la mateixa manera tots els casos amb el verb tenir quan té valor possessiu (deixant de banda la possessió inalienable), independentment que el SN objecte sigui o no definit. Volem remarcar, per acabar, que en italià avere pren l'auxiliar avere tot i ser ergatiu perquè pot assignar Cas inherent acusatiu (com preoccupare i com els transitius que assignen Cas estructural acusatiu). En canvi, un verb que també indica possessió, appartenere (pertànyer), pren l'auxiliar essere quan significa "ser de propietat o estar en possessió d'algú": en aquest cas, el verb no assigna Cas acusatiu sinó datiu (o oblic).⁵¹

5.3.4. VERBS DE MESURA

Els verbs de mesura (pesar, mesurar, valer, costar, etc.) formen un grup particular dintre dels Vs estatus i presenten certes idiosincràsies que els diferencien dels altres.⁵² De fet, és el SN "objecte" el que manifesta aquestes particularitats, però, de retruc, afecta també l'element subjecte. Observem les frases següents:

- (73) a. La Marta pesa cinquanta quilos.
b. La taula mesura tres metres.
c. L'armari val cinquanta mil pessetes.

Jackendoff (1972, p.44) diu, referint-se a aquests verbs:

"(...) the measure phrase is an expression of Location on the scale of value being measured. The (deep) subject is Theme, and the sentence specifies its location on the scale denoted by the measure phrase."

I afegeix que aquest valor Locatiu de l'objecte es manifesta clarament quan apareix en forma de SP en frases com:

(74) L'armari està valorat en cinquanta mil pessetes.

Una de les propietats més conegudes d'aquests verbs és la de no admetre la forma passiva:⁵³

- (75) a. *Cinquanta quilos són pesats per la Maria.
b. *Tres metres són mesurats per la taula.
c. *Cinquanta mil pessetes són valgudes per l'armari.

Jackendoff explica aquesta impossibilitat apel·lant a la seva "Jerarquia Temàtica" (p.41):

- (76) 1. Agent
2. Locatiu, Font, Meta
3. Tema

i a la *Condició de la Jerarquia Temàtica* (p.41):

(77) "The passive *by*-phrase must be higher on the Thematic Hierarchy than the derived subject."

A les frases de (75) el per+SN té un paper-θ més baix a la Jerarquia Temàtica que el del subjecte derivat (Locatiu).

Goldin (1967) remarca aquest mateix fet i observa que la impossibilitat de tenir una forma passiva és compartida per tots els

verbs "middle". Els exemples que ell dóna són els que reproduïm a continuació:

- (78) a. María tiene los ojos azules.
b. *Los ojos azules son tenidos por María.
- (79) a. La pintura vale mil pesos.
b. *Mil pesos son validos por la pintura.
- (80) a. Yo peso setenta kilos.
b. *Setenta kilos son pesados por mí.
- (81) a. Mi hermano parece un elefante.
b. *Un elefante es parecido por mi hermano.

(Goldin (1967), p.24)

L'explicació que Goldin dóna de la agramaticalitat de les frases (b) de (78) a (81) es basa en el tractament estàndard de la passiva (Chomsky (1965)).⁵⁴ Dintre del model GB, les frases (78) i (81) han estat analitzades d'una manera semblant: parecer és un verb que té una posició de subjecte buida i una oració reduïda com a complement. El verb tener --en aquestes construccions de possessió inalienable, almenys-- té la mateixa estructura (vg. Guéron (1984) i (1986)).

Considerem la possibilitat que els verbs de mesura siguin verbs inacusatius que neixin amb una posició de subjecte buida.⁵⁵ En principi sembla que aquesta sigui una propietat exclusiva d'alguns verbs "intransitius" (tradicionalment anomenats intransitius). L'anàlisi que Belletti - Rizzi fan dels verbs psicològics, en canvi, tracta com a ergatius verbs "transitius" com preoccupare.

Sabem, d'altra banda, que en italià els verbs inacusatius prenen l'auxiliar essere, a diferència dels intransitius i dels transitius que agafen avere. Però, com justifiquen Belletti - Rizzi (1985), alguns inacusatius poden portar avere si assignen Cas inherent acusatiu, com preoccupare.

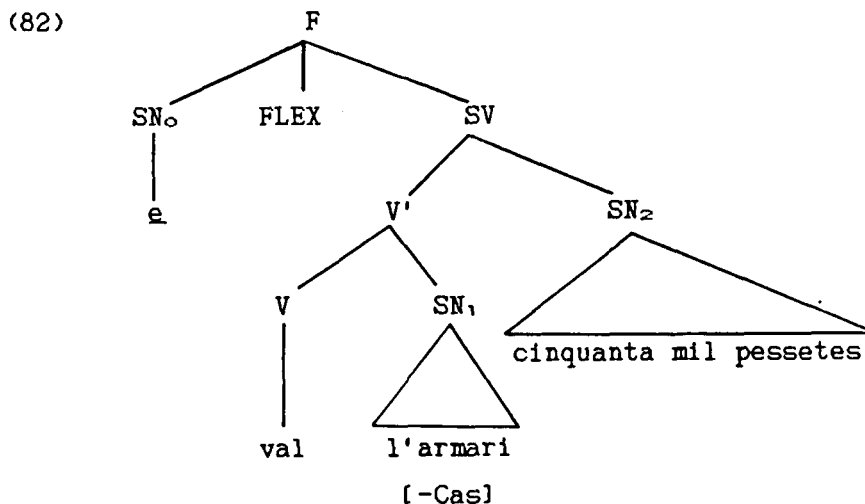
El següent fragment de la gramàtica de Regula - Jernej (1965) és prou significatiu. Quan parlen de la tria de l'auxiliar, diuen que defugen qualsevol regla precisa els transitius indirectes⁵⁶ i els intransitius i enumeren tota una sèrie de casos. El segon és:

"Vogliono pure l'ausiliare essere i verbi che indicano un avvenimento, un caso: accadere, avvenire, succedere, capitare, toccare, dipendere, derivare. Inoltre: valere e costare.

Almenys aparentment, aquests verbs que "inoltre" prenen essere --valere i costare-- no són ni intransitius ni transitius indirectes. Els diccionaris, però, recullen aquesta idea i els consideren intransitius (vg. Zingarelli (1973)).

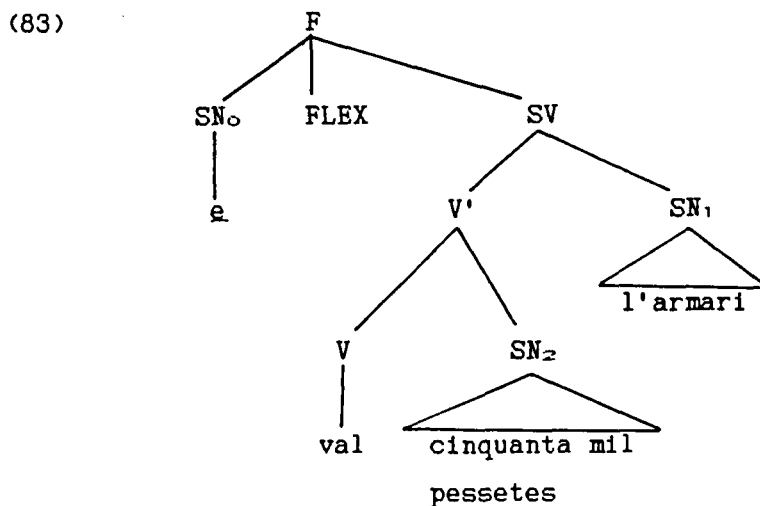
Fabra (DGLC) també considera intransitius valer i costar, però, en canvi, mesurar i pesar --en el sentit que aquí estudiem-- els tracta com a transitius. És possible que estiguem en un moment de canvi lingüístic perquè en italià misurare pren avere i pesare admet tots dos auxiliars. Però fins i tot tenint en compte aquestes fluctuacions, les dades són prou significatives.

Suposem que efectivament tots aquests verbs són ergatius i que, per tant, no assignen Cas al seu objecte ni paper-θ a la posició de subjecte. Una possible estructura per a aquestes construccions seria la de (82):

A (82) el SN₁ no rebria Cas i s'hauria de traslladar a la posició buida de subjecte --que no rebria paper-θ-- des d'on rebria Cas de FLEX. SN₂ rebria Cas inherent del verb. Pel que fa als papers-θ, SN₁ rebria el paper-θ Tema directament del verb i a SN₂ se li assignaria, composicionalment, el paper-θ Locatiu, si seguim la proposta de Jackendoff.

Una altra possibilitat fóra la de considerar que el subjecte superficial neix dintre del SV però en una posició més alta que no pas l'objecte:

A (83) el verb assignaria Cas inherent a SN_2 però no n'assignaria a SN_1 , que s'hauria de moure fins a SN_0 per rebre Cas nominatiu. SN_2 rebria el paper- θ Tema i SN_1 seria un Experimentador (o "Benefactiu", en la terminologia de Guéron (1986)).

També es podria pensar en una estructura semblant a la de (83) però on el conjunt $V+SN_2$ fos interpretat com un predicat complex (o una mena d'acusatiu intern). De fet, no és del tot clar si els objectes superficials dels verbs de mesura són referencials o no. Si no ho fossin, no caldria que rebessin paper- θ (o el rebrien internament dintre de la forma lèxica complexa) i podríem considerar $V+SN_2$ com un predicat complex.

Segons Guéron (1986), perquè un SN sigui [-referencial] cal que no porti determinant --però en els nostres casos hi ha sempre un element quantificador--. De tota manera, observem el comportament d'aquests SNs en les dues proves que ella dóna per distingir els constituents referencials. En primer lloc afirma que només un SN [+referencial] pot servir d'antecedent a un pronom que no c-comanda:

(84) Abans de conèixer-la_i, en Pere ja escrivia
a la Marta_i.

(85) a. ??Abans de pesar-los_i, en Pere volia pesar
vuitanta quilos_i.

b. ??Quan en Pere se les_i va gastar amb un sofà,
l'armari valia cinquanta mil pessetes_i.

(85) sembla evidenciar que els nostres SNs no són referencials. La segona prova és que només els SNs referencials poden ser qualificats:

(86) a. Vaig conèixer un xicot simpàtic.

b. Vaig fer pastissos de poma.

(87) a. El pernil pesava tres quilos ben bons.

b. Aquest llibre valia un duro d'abans de la guerra.

Aquest argument, doncs, sembla confirmar-nos exactament el contrari: els SNs es comporten com a [+referencials]. I aquest valor es veu molt clar en frases com les de (88):

- (88) a. Aquest noi val el seu pes en or.
- b. M'ha costat el sou de dos mesos.
- c. Tot això bé val l'esforç de tots nosaltres.

D'altra banda, com hem vist al capítol 4, una de les característiques dels predicats complexos és la relativa immobilitat del SN. En els exemples de què ens ocupem, el SN pot moure's sense cap problema. Comparem les frases de (89) amb les de (90):

- (89) a. ??Carícies, en Joan en fa a la Maria.
- b. ??Què fa en Joan a la Maria? -Carícies.

- (90) a. Cinquanta mil pessetes no les val, l'armari.
- b. Quant val l'armari? -Cinquanta mil pessetes.⁵⁷

Deixem, doncs, de banda la possibilitat de tenir un predicat complex i centrem-nos en les altres dues hipòtesis, representades a les estructures de (82) i (83).

és difícil trobar arguments clars en favor d'una o altra proposta. El tipus de "complement directe" superficial que demanen aquests verbs permet poques variacions i fa que els arguments que Belletti - Rizzi donaven per als verbs psicològics amb una estructura semblant no es puguin aplicar. De tota manera, hi ha certs indicis que ens fan decantar per l'estructura de (82), on el complement superficial apareix en un nivell més alt a l'arbre que l'objecte profund, que es mourà a la posició de subjecte.

En primer lloc, ja ho hem dit, els diccionaris consideren aquests verbs (o almenys alguns) com a intransitius. En aquest cas cal suposar que l'aparent objecte és un complement "circumstancial" (o "preposicional sense preposició") i, per tant, no pot dependre de V'.

Les gramàtiques tradicionals, per la seva banda, no són totes de la mateixa opinió. Alcina - Blecua (1975), per exemple, inclouen aquests complements dintre dels objectes directes. Regula - Jernej (1965) fan una divisió dels objectes directes en "oggetti esterni" (abbattere un albergo), "oggetti generati" (scavare una buca) i "oggetti interni o di contenuto". Aquest últim grup el formen els objectes que apareixen "con verbi intransitivi usati transitivamente e che abbiano significato affine a quello dell'oggetto" (p.284). I els exemples, dividits en dos grups, són els que reproduïm a (91):

- (91) a. cantare vittoria, gridar aiuto, sputare veleno,
dormire sonni agitati, vivere una vita onesta
- b. Il lago si estende cinque chilometri e dista due
chilometri dalla città. (oggetto di estensione,
di distanza)⁵⁸
- La bottiglia misura un litro e mezzo. (oggetto di
misura, di peso)
- Quell'edificio è valutato dieci milioni. (oggetto
di valore, di prezzo)

Battaglia - Pernicone (1979), en canvi, inclouen tots aquests complements dintre dels "circumstancials de quantitat", que apareixen, en general, sense preposició. Una observació interessant d'aquests gramàtics és que aquests complements poden dependre també d'un adjectiu: tampoc en aquest cas no portaran preposició:

- (92) a. La fossa è profonda due metri.
b. ?Il cofano era pesante due quintali.

Els adjectius --normalment-- no assignen Cas, per tant, els complements que regeixen han de ser introduïts per una preposició:

- (93) a. *orgullós la seva feina
b. *coneixedor la veritat

- (94) a. orgullós de la seva feina
b. coneixedor de la veritat

Quan l'adjectiu porta un complement no-regit, un "circumstancial", la preposició no cal que s'insereixi si és un tipus de complement que mai no en porta (certs temporals i els adverbis):⁵⁹

- (95) a. Vaig conèixer una noia sempre orgullosa de la seva feina.
b. D'un temps ençà trobo en Pere més feliç cada dia.

Tenint en compte aquestes dades, sembla que podem concloure que efectivament aquesta mena de complements de "mesura", "preu", etc. són complements d'un nivell més alt que els dels objectes directes.

Hi ha encara altres arguments que evidencien la diferència entre aquests complements i els ODs reals. Com ja hem vist a l'exemple (90b) (vg. nota 57), el pronom interrogatiu que correspon als complements de mesura, etc. no és què com el de tots els objectes directes no-animats sinó quant.

Pel que fa a la pronominalització, és probable que els qui consideren objectes els complements de pesar, valer, etc. ho facin perquè aquests SNs pronominalitzen amb els clítics típics dels complements acusatius:⁶⁰

- (96) a. En Pau no els pesa, vint quilos.
b. No les val pas, trenta mil pessetes.
(però vg. *No el val pas, el meu sou.)
c. No el mesurarà mai, un metre vuitanta.

Fabra (1956, §68), quan tracta dels complements acusatius de tercera persona, dóna els exemples de (97):

- (97) a. No les val, dues-centes pessetes.
b. No els ha caminats, dotze quilòmetres.
c. No les pesa, quatre lliures.

Però afegeix tot seguit:

"En els dos darrers exemples no es tracta ja de verbs pròpiament transitius, ni de complements estrictament d'acusatiu."

(97b) és un cas clar de verb intransitiu usat transitivament. Valer, segons Fabra, seria transitiu i pesar intransitiu (o no pròpiament transitiu). Recordem, però, que en el DGLC dona els valors en sentit invers, és a dir, valer és intransitiu i pesar transitiu. Això és una prova més de la indefinició i la poca claredat que envolta aquest tipus de verbs. El que és important, però, és l'observació de Fabra --malauradament no desenvolupada-- que els pronoms els, la, etc. poden pronominalitzar complements "no estrictament d'acusatiu".

Notem, en el mateix sentit, que aquests pronoms "d'acusatiu" també poden funcionar com a atributs (si més no normativament):

- (98) a. Era el tècnic? -No, no l'era.
b. Ja són les tres? -No, encara no les són.

és a dir, la pronominalització en els, les, etc. no és una propietat exclusiva dels objectes directes. Ens sembla, per tant, que argumentar la transitivitat d'aquests verbs de mesura basant-nos en la pronominalització és un camí errat. O, dit d'una altra manera, que els exemples de (96) i (97) no són contrarguments (de pes) a la nostra proposta de considerar (82) com a estructura bàsica de les frases que estudiem. Sembla, més aviat, que tots els altres indicis afavoreixen aquesta tria.

D'altra banda, Belletti - Rizzi (1981) observen que en italià hi ha una diferència en el grau d'acceptabilitat entre les frases de (99) i les de (100):

- (99) a. Mario ne misura due (scaffali).
- b. Mario ne pesa tre (pacchi).

- (100) a. ?Questo scaffale ne misura due (metri).
- b. ?Questo pacco ne pesa tre (chili).

Aquesta diferència, diuen, es manifesta també entre les frases de (101) i les de (102):

- (101) a. Questi scaffali, Mario li misura domani.
- b. Questo pacco, Mario lo pesa subito.

- (102) a. ?Due metri, questo scaffale li misura di certo.
- b. ?Tre chili, questo pacco li pesa di certo.

Segons aquests autors, els SNs adverbials --els "objectes" dels verbs pesare i misurare amb sentit estatiu-- no es poden co-superindexar amb el verb i, per tant, cap element no pot ser extret del seu domini. Les frases de (100) haurien de ser agramaticals, com ho és la de (103):

- (103) *Ne è rimasto tre a Milano (settimane).

Si les frases de (100) no ho són del tot és perquè hi ha hagut un procés d'analogia amb les construccions agentives-transitives de (99). És exactament el mateix que ha passat a (102) respecte a (101): aquesta pronominalització és típica dels SNs objectes subcategoritzats.

Aquesta analogia, en canvi, no és possible en el cas dels adjectius que tenen com a complement un SN adverbial:

- (104) a. Quell'albero è alto due metri.
b. *Quell'albero ne è alto due.

Això s'explica per què els adjectius no admeten SNs com a complements argumentals i, per tant, aquests SNs adverbials no es poden assimilar a un objecte real com passava amb els verbs.

La co-superindexació de què parlen Belletti - Rizzi (1981) equival, *grosso modo*, a la Condició sobre els Dominis d'Extracció de Huang (1982). La interpretació d'aquesta condició que fan Belletti-Rizzi (1985) --que és la que hem fet servir en altres moments del treball-- és que "X" serà un domini d'extracció si i només si està marcada- θ lèxicament (o directament). Admetent aquest procés d'analogia, podem explicar les diferències de (99) i (100) dient que el complement de mesura no està marcat- θ directament pel verb o, el que és el mateix, que rep el paper- θ composicionalment perquè és en una posició que no és la de l'objecte sinó que és més alta a l'arbre. Tornem, doncs, a una estructura com la de (82).

Pel que fa als papers- θ , l'assignació que proposàvem a (82) també resulta més simple (i "avalada" per la tradició). Tot i que aquest no sigui un argument definitiu, sembla lògic que una posició d'objecte profunda rebí el paper- θ Tema i que un complement d'un nivell més alt sigui un Locatiu (o qualsevol altre de caràcter més adverbial que no pas Tema, que és el que se li assignava a (83)). En efecte, seria interessant tendir cap a una correlació entre papers- θ i menes d'assignació de papers- θ : papers- θ assignats directament i papers- θ assignats composicionalment. Els primers serien els que assigna un verb o una preposició al seu complement (en el cas dels SPs no regits): Tema, Pacient; "Path", Temps, etc. Els assignats composicionalment serien els de la posició de subjecte, de SPs regits, etc: Agent, Experimentador; Meta, Direccional, etc. (vg. Rizzi (1985, pp.84-85)).

5.3.5. VERBS DE PERCEPCIÓ SENSIBLE I INTEL·LECTUAL

Els verbs de percepció sensible i intel·lectual (aquests darrers també anomenats verbs de cognició o d'enteniment) formen un grup especial dintre dels verbs estatus amb subjectes no-controladors.⁶¹ A (105) donem alguns exemples d'aquest tipus de verbs:

(105) Verbs de percepció sensible⁶²

veure, sentir

Verbs de percepció intel·lectual

saber, conèixer, reconèixer, voler, desitjar,
recordar, oblidar, entendre...

Molts d'aquests verbs estan relacionats semànticament amb altres verbs --agentius-- que tenen el tret [+control] i un subjecte Agent:

- (106) veure - mirar
sentir - escoltar
saber - aprendre

En altres llengües, un mateix verb pot tenir tots dos valors:

- (107) a. Juan olió el fuego desde la terraza.
b. No quiero oler estas flores.

Els verbs de percepció han estat inclosos per Lakoff dintre del grup dels estatus ja que responen a totes les característiques d'aquest tipus de verbs individualitzades pels famosos "tests" de què ja hem parlat a l'inici del capítol. No obstant això, Gruber (1967) considera que, tot i ser no-agentiu, un verb com veure és un verb de moviment.

Berrettoni (1974) distingeix dos verbs vedere i dóna tota una sèrie de proves sintàctiques que evidencien la diferència.⁶³ A (108) tenim un exemple de cada un d'aquests valors:

- (108) a. El nen hi veu.
b. El nen veu el mar.

Només a (108b) és un verb "metafòricament de moviment", justament quan és transitiu. A (108a), en canvi, s'indica purament un estat, una condició del subjecte. Com diu el mateix Berrettoni (1974, p.123):

"(...) V1 [= (4b)], rappresentando una percezione visiva concreta, deve trovare il suo completamente nell'indicazione del punto di arrivo di questa visione: si ricordi che V1 può essere considerato un verbo di movimento. V2 [= (4a)], che indica una facoltà del soggetto dell'enunciato, non richiede questa precisazione (...)"

Malgrat l'existència d'aquest valor de "moviment", abstracte, en els verbs de percepció, el subjecte no s'entén pas com un agent que realitza voluntàriament una acció --de fet no es tracta de cap acció-- sinó més aviat com l'element afectat pel procés verbal. Tradicionalment s'ha dit que el subjecte d'aquests verbs rep el paper-θ Experimentador 1, efectivament, aquesta sembla una proposta adequada.⁶⁴ En aquest sentit, Junger (1983) diu:

"The use of Experiencer for the first argument [dels verbs de percepció] seems to me obvious: this argument after all always refers to that constituent in the predication which undergoes a certain experience of perceiving something, mentally or through the senses. It is therefore much simpler to call this argument consistently Experiencer." (p.120)

Una de les característiques dels Experimentadors que apuntàvem al §5.3.2. és que són sempre SNs animats. En el cas que ens ocupa, el dels verbs de percepció, els subjectes tindran sempre el tret

[+animat], per tant, un dels requisits semàntics ja es compleix. Una altra propietat que distingia les frases transitives amb subjecte Agent de les que marcaven el seu subjecte amb el paper- θ Experimentador era que aquestes últimes admetien la passiva lèxica amb un SP encapçalat per la preposició de, cosa impossible amb els verbs "actius" (tret d'alguns que tenen un objecte "creat" i no "afectat"):

- (109) a. ?El lladre va ser vist de tot el veïnat.
b. El senyor Josep era conegut de totes les senyores.
c. és ben sabut de tothom que els pomers no fan taronges.

D'altra banda, també són força estranyes les construccions nominalitzades passives quan el nom és un "derivat" d'un verb de percepció. Si el per+SN de les estructures nominals només és possible quan aquest constituent és un Agent, els exemples de (110) ens indicaria que els subjectes dels verbs de percepció no poden rebre aquest paper- θ (però vg. la nota 40):

- (110) a. ??La visió del mar pel nen
b. ??El desig de tenir un cotxe nou per l'Anna
c. ??L'oblit de les claus per en Joan

Anteriorment (vg. §5.3.2.) havíem fet la hipòtesi que només els Agents poden ser "arguments implícits" d'una frase passiva i poden controlar un PRO d'una subordinada adverbial. Observem ara les dades següents:

- (111) a. La Rosa va veure en Llorenç passejant per la plaça.
b. En Jaume va sentir el gall parlant amb la Marta.
c. El porter va reconèixer l'assassí mirant les fotografies.

En totes aquestes frases, l'element PRO subjecte del gerundi pot ser controlat pel subjecte de la principal o pel complement directe. Les

frases, doncs, són ambigües si la pragmàtica ho permet ((111b), en condicions normals, no és ambigua perquè normalment els galls no parlen amb ningú, però ho podria ser en un conte. A les passives corresponents a (111) es manté aquesta ambigüitat:

- (112) a. En Llorenç va ser vist per la Rosa passejant per la plaça.
- b. El gall va ser sentit per en Jaume parlant amb la Marta.
- c. L'assassí va ser reconegut pel porter mirant les fotografies.

Si, en canvi, en una estructura passiva no expressem el "complement agent", no podem suposar que sigui implícit perquè no pot controlar el PRO de la subordinada. Les frases, en aquest cas, deixaran de ser ambigües i el subjecte del gerundi només podrà ser equivalent a l'objecte profund de la principal, ara en la posició de subjecte superficial:

- (113) a. En Llorenç va ser vist passejant per la plaça.
- b. ! El gall va ser sentit parlant amb la Maria.
- c. L'assassí va ser reconegut mirant les fotografies.

Les frases de (113) només són bones si interpretem que el que passeja, parla i mira és en Llorenç, el gall i l'assassí, respectivament. Mai no es podria entendre que el subjecte del gerundi fos la persona que veu, que sent o que reconeix. (113b) l'hem marcada amb el símbol "!" per indicar que, si bé sintàcticament no té problemes, pragmàticament va contra el nostre coneixement del món.

Junger (1983) estudia les construccions passives amb verbs de percepció en hebreu i nota que no són mai correctes quan van seguides d'un complement "agent" tot i que la mateixa forma de passiva pot ser usada en construccions sense aquest complement --construccions que segons l'autora no són realment passives--:

(114) a. *hataklit nišma al yadi etmol baradio
el disc va ser sentit per mi ahir a la ràdio

b. ksedibarti im jossi batelefon
quan vaig parlar amb Jossi per telèfon

hu nišma kcat acuv.
ell era sentit una mica trist

Aquest comportament contrasta amb el dels verbs d'acció amb subjecte Agent que permeten sense cap problema construccions com les de (114a). A més a més, en hebreu existeix una partícula, se, que introdueix oracions subordinades. Junger observa que, mentre que l'aparició d'aquesta partícula és absolutament normal en tots els verbs de percepció i de cognició (tret d'una excepció), cap verb d'acció no pot anar seguit d'un complement introduït per se. D'aquestes dues dissimilituds l'autora conclou que el tipus de verbs que estudia no només difereixen semànticament sinó que sintàcticament també presenten divergències notables, cosa que queda recollida a l'estructura argumental (temàtica) dels verbs, que és diferent en cada cas i que desencadena una sèrie de processos que donen compte dels fets exposats a (114).

Podem dir, doncs, per acabar, que els verbs de percepció sensible o intel·lectual són verbs estatus que no permeten el control per part del subjecte (control entès aquí en el sentit que li dona Dik (1978)) i que assignen a aquesta posició, sempre ocupada per un SN animat, el paper- θ Experimentador. Es comporten, per tant, com els verbs psicològics del tipus de témer.

NOTES (capítol 5)

1. Lyons (1977, p.427). Un *evento* és una situació dinàmica momentània i un *proceso* és una situació dinàmica que "se extiende en el tiempo".
2. Dik (1978, pp.56-68). Oposats als *esdeveniments* (accions i processos) hi ha les *situacions* (posicions i estats). Les *posicions* són estats de coses controlats i no-dinàmics; els *estats* són no-controlats i no-dinàmics. Els estats de coses no-dinàmics són els que "no implican ningún cambio, i.e. donde las entidades implicadas son las mismas en todos los puntos de la extensión de tiempo durante la que el estado de cosas se supone que tiene vigencia" (p.53). A continuació reproduïm els exemples que de Groot (1983, p.73) dona per a cada un dels estats de coses:

(i) Acció:	John kissed Jane.
Procés:	John fell in love with Jane.
Posició:	John held Jane in his arms.
Estat:	John is in love with Jane.
3. Lee (1973, p.549), nota 3.
4. Per a la relació entre el tret [\pm animat], la personificació i el concepte d'Agent, vg. Ikegami (1973, pp.31-33).
5. I Fillmore (1968, p.31) puntualitza que "the progressive aspect can only be chosen in association with particular case frames, for example those containing A's".
6. La qüestió de l'aspecte progressiu, però, presenta moltes més complicacions. Més detalls sobre la semàntica de l'aspecte progressiu i la seva relació amb l'estativitat es troben a Bertinetto (1981) i Berretoni (1982). Vg. també Gruber (1965). Pel que fa al català, s'hi afegeixen problemes normatius que aquí no hem tingut en compte. Vg. Fabra (1954-56) §§218-220.
7. Només en casos molt especials són admissibles imperatius amb aquest tipus de verbs:

(i) Senyor, tingueu pietat!
(ii) Tingues paciència!
(iii) Sàpigues i entenguis que ...!

I és de remarcar que les formes verbals no són formes d'imperatiu sinó de subjuntiu. El verb saber no té formes pròpies per a l'imperatiu. I tenir té la forma té però que s'usa amb un altre sentit (té el llibre \neq *tingues el llibre). D'altra banda, el valor d'ordre dels exemples (i) a (iii) és més que dubtós.

8. De Groot (1983) també arriba a la conclusió que és el tret [\pm control] el que determina la possibilitat de tenir la forma imperativa. Aquesta oposició, diu, explica la diferent interpretació de dos predicats formats amb el verb *run*. A (i) es tracta d'un procés i a (ii) d'una acció (en la terminologia de Dik):
 - (i) The water runs (imp.: *run, water!)
 - (ii) John runs (imp.: run, John!)
9. Per a una anàlisi molt aprofundida de les característiques semàntiques d'aquest verb, vg. Berretoni (1979), on es discuteix àmpliament la relació estativitat-agentivitat i les anàlisis tradicionals de Lakoff, Lee i Fillmore sobre aquest tipus de verbs.
10. De tota manera, ha de quedar clar que *animacitat* i *control* són dues nocions diferents. Comrie (1981, pp.179-180) diu:

"(...) it is important to distinguish between animacy, which is an inherent property of noun phrases, and control, which is a relation contracted between a noun phrase and its predicate."
11. No sempre que un verb accepta, amb el mateix significat, un subjecte animat i un d'inanimat és fàcil decidir quina mena de subjecte permet o demana "preferentment". Sembla que, en principi, donades les dues possibilitats, hi hagués una tendència a preferir subjectes animats. Almenys això és el que es podria desprendre del treball de Comrie (1978) quan diu que les entitats amb un grau més alt d'animació tendeixen a actuar sobre les que tenen un grau més baix (en la seva jerarquia d'animació, p.386).
12. Usem les nocions "argument intern" i "argument extern" amb el mateix sentit de Williams (1981). Però no tots els arguments interns seran interns de la mateixa manera, n'hi haurà uns "més interns" que els altres. Aquí amb "no-intern" volem dir que no neix a la posició d'objecte ([SN, V']), sinó en una posició interna a SV però més elevada. En tornarem a parlar al § 6.4.2.
13. Vg. Fillmore (1971, p.178): "(...) cuando la construcción comparativa compara dos sintagmas nominales y cuando la construcción corriente de coordinación copulativa une dos de estos sintagmas, los sintagmas nominales que se acoplan así tienen que encontrarse en el mismo papel de caso en las construcciones en que aparecen."
14. La definició de Dik no especifica que hagi de ser animat. En un altre punt afirma: "no creemos que la diferencia entre participantes animados e inanimados en un estado de cosas deba expresarse en términos de diferencias de función semántica" (p.66). Però, tal i com defineix el control ("un estado de cosas es controlado si una de las entidades implicadas en él, el controlador, tiene la capacidad de determinar si ese estado de cosas sucederá o no" (p.54)), és obvi que només els éssers animats podran ser-ho.

15. També s'ha dit (vg. Fillmore (1971, pp.185ss)) que podien ser Instrumentals. Com veurem més endavant, una propietat dels Instrumentals és que poden aparèixer com a SPs amb la preposició amb quan hi ha un subjecte Agent. És evident que no es poden construir estructures paral·leles a les de (8) amb un subjecte animat i el SN inanimat com a complement preposicional instrumental ja que són forces que no es poden "instrumentalitzar":

(1) *En Joan va matar el gos amb un llampec.

No sembla, per tant, que es pugui parlar d'un paper- θ Instrumental per als subjectes de (8). Fillmore (1977) discuteix aquesta qüestió i en dóna quatre possibles solucions sense, però, decantar-se per cap. Vegeu també la presentació del problema que fa J. Anderson (1977, pp.41-48).

16. Per a un estudi sobre els complements preposicionals amb+SN vegeu el treball de Lakoff (1968), dintre del marc teòric de la Semàntica Generativa.
17. Algunes d'aquestes frases són una mica estranyes, però això és degut al caràcter perfectiu del verb i a les restriccions temporals i aspectuals de la passiva perifràstica en català. Vg. Coromines (1971, pp.77-82), Solà (1981) i Bartra (1985, cap.III).
18. La noció *Instrumental* ja la va fer servir Fillmore (1968, p.62) que la defineix com "il caso della forza od oggetto inanimato coinvolto da un rapporto causale nell'azione o stato indicato dal verbo". Recordem que molts d'aquests casos van ser analitzats pels partidaris de la Semàntica Generativa com a estructures causatives (latents).

Contreras (1978) defineix Instrumental com "un objeto que contribuye a la realización de un proceso o acción sin ser el instigador principal" (p.54) (el subratllat és nostre). Aquest valor de "instigador secundari" també el recull Peterson (1983, p.87): "(...) the Instrumental Case marks the Non-Sentient Originator. In a frame with both an Agent and an Instrument, the Agent is always the primary (or moving) cause and the Instrument the secondary (or immediate) cause".

19. Volem advertir que l'exposició de Hale - Keyser evoluciona al llarg de tot el treball, de manera que les hipòtesis inicials, si bé es mantenen com a idea bàsica, a la fi se simplifica considerablement tot l'aparell formal. Nosaltres hem recollit les idees inicials perquè altrament ens veuríem obligats a introduir molts conceptes i moltes anotacions i variacions a la teoria que, tot i ser molt importants, ara no afecten substancialment la nostra argumentació.
20. Un verb pot canviar el seu valor de transitivitat per una regla lèxica del tipus de (1):

(1) aA \rightarrow -aA

on [A] indica "assignació de Cas acusatiu a l'objecte". Més endavant Hale - Keyser eliminen aquesta regla i proposen que l'assignació de Cas actuï lliurement i que siguin altres principis de la Gramàtica els que excloguin les frases mal formades.

21. Possiblement la agramaticalitat de (1)

(1) *El vidre s'ha trencat amb la pilota.

amb valor no-impersonal es pot explicar pel fet que a (1) el verb ha perdut el seu valor d'acció i no té cap Agent.

22. De fet, però, no totes les frases d'aquesta mena amb subjectes Agents són del tot bones en passiva (vg. Bartra (1985, pp.581ss)). És possible que hi intervinguin altres factors relacionats amb el caràcter del predicat. (Vg. nota 17).

23. De vegades, com a (25a) i, marginalment, (25b), és possible introduir aquest complement causal amb la preposició amb. No obstant això, com veurem al proper apartat, no es pot dir que siguin Instrumentals.

Notem també que el complement introduït per per a (25) no pot ser confós amb un Agent: els Agents no poden aparèixer a les construccions intransitives d'aquests verbs:

- (1) a. *Els preus han augmentat pel govern.
- *La nau s'ha enfonsat pels enemics.
- *La porta s'ha tancat per en Joan.
- *El vidre s'ha trencat per la Maria.

24. Pel que fa als papers- θ dels subjectes superficials de les construccions intransitives, en parlarem quan estudiem els papers- θ de la posició d'objecte ja que, en l'anàlisi actual d'aquestes construccions, és en aquesta posició on apareixen en estructura-P.

25. Aquests predicats abstractes no són idèntics als que proposen Hale - Keyser. La Semàntica Generativa, i Lyons fa referència als treballs d'aquella època, postulava l'existència de predicats abstractes que s'inserien a l'estructura-P. (Vg. Nadal (1976) i la bibliografia que hi cita).

26. Alguns autors que han considerat els papers- θ com a nocions que implicaven més d'una relació semàntica són Gruber (1965), que parla d'Agents Causatius i Agents Permissius, Peterson (1983) i Bartra (1985).

27. Una observació (per a la qual, de moment, no tenim una explicació satisfactòria): quan en una mateixa frase apareixen un SN subjecte animat (Agent) i un SP = amb+SN (causa) amb un nom derivat verbal, el possessiu del derivat, si s'entén com a correferent amb el subjecte, ha de rebre sempre una interpretació subjectiva:

- (i) En Pere_i va provocar un escàndol amb el seu_i assassinat (*per en Joan).
- (ii) La Maria_i va causar moltes molèsties amb el seu_i atracament (??pels lladres).
28. Aquests arguments són trets de Lakoff (1968). Ell els fa servir per a diferenciar el valor d'alguns SPs amb *with*. Nosaltres hem utilitzat els arguments que ens servien per als nostres propòsits però sense fer-nos ressó de la teoria latent en el treball de Lakoff.
29. En castellà existeix una alternança entre *explotar* i *explosionar*, tots dos verbs acceptats recentment per la Real Acadèmia. Segons M. Moliner (*DUE*), *explotar* haurà de substituir *explosionar* quan el primer verb sigui absolutament legitimat. A l'última edició del seu diccionari (1986), *explotar* significa "hacer explosión", per tant s'usa només intransitivament. *Explosionar*, en canvi, pot ser intransitiu ("hacer explosión") o transitiu ("provocar la explosión de una cosa").
30. Rosen (1984) dona la mateixa anàlisi per a aquests casos en italià.
31. El *DCVB* accepta també una construcció transitiva com la de (i)
- (i) "El cor li degotava sang"
32. Remarquem que alguns d'aquests verbs (en forma pronominal o no) poden tenir un sentit atributiu. En aquest cas, els subjectes no seran controladors i, per tant, no podran ser Agents:
- (i) En Joan s'ha quedat mut.
(ii) En Pere va romandre vidu.
(iii) En Pep es conserva molt jove.
- També és possible que els subjectes de construccions com les de (7) no controlin l'acció i no siguin Agents:
- (iv) Tots van marxar i en Pau es va quedar allà sense saber què fer.
(v) La Teresa guarda un bon record del seu avi.
33. Dintre de la Semàntica Generativa, vg. els treballs de Lakoff (1970) i Postal (1971). Ja en el marc de la TEA, vg. l'estudi de Ruwet (1972).
34. Els principis que donem a (17) i (18) són trets del *handout* de Stowell (1986).
35. La intenció de l'autora és analitzar de la mateixa manera les construccions amb verbs psicològics d'aquesta mena i les estructures existencials i possessives amb el verb *avoir*. Ens ocuparem d'aquesta qüestió al proper apartat.

36. Segons Guéron (1986, p.5): "un SN porteur du trait [+affecté] est interprété comme BENEFACTIF".
37. Belletti - Rizzi (1985) presenten exemples com (i) que, aparentment, són passives del verb psicològic affascinare, del tipus de espantar, però, com demostra el superlatiu de (ii), es tracta d'una atributiva, no d'una passiva:
- (i) Gianni è affascinato da questa prospettiva.
 - (ii) Gianni è affascinatissimo da questa prospettiva.
38. Com diu Guéron (1986, p.25), les frases (i) i (ii) només poden estar relacionades amb una estructura com (iii), mai amb (iv):
- (i) Jean est inquieté par sa mère.
 - (ii) Sa mère s'inquiète.
 - (iii) Sa mère (Agent) inquiète Jean (Tema).
 - (iv) Sa mère₂ (Tema) inquiète [Jean, (Benef.) e₂]
39. Per a un estudi sobre el comportament d'aquest element anafòric vg. Giorgi (1983), que ja observa les particularitats, en aquest aspecte, dels verbs psicològics.
40. Vg. Jaeggli (1984), Fiengo (1979) i Rappaport (1983) (citats per Zubizarreta (1985, p.258)). Aquesta afirmació, com veurem al § 6.2.3., no és del tot exacta. Hi ha complements agents de noms que no poden ser introduïts per la preposició per (atac, etc.) perquè són nominals "actius", i només els "passius" (com destrucció) admeten el per+SN. El que és cert és que tots els derivats dels verbs psicològics són "actius".
41. L'exemple (33b) és la traducció catalana d'una frase de Jaeggli (1984, p.30).
42. Vg. Roeper (1984), Jaeggli (1984), Chomsky (1984), Zubizarreta (1985), Hale - Keyser (1985), entre d'altres.
43. Dialectalment s'accepten també passives amb el complement Agent introduït per la preposició de quan el verb és de "creació material":
- (i) Això és fet meu.
 - (ii) Els llençols són brodats de la Teresa.
 - (iii) La coca és feta de la mare.
- Vg. Moll (1975, p.132), Bartra (1984) i el nostre § 6.2.1.
44. Jaeggli (1984, p.34) observa que, tot i que les passives adjectivals en anglès tendeixen a ser agramaticals amb un by+SN, hi ha alguns parlants que les admeten, però només quan el SN és genèric. Aquesta restricció no es dona amb les passives reals:
- (i) Antarctica is uninhabited by man.
 - (ii) *Antarctica is uninhabited by the guy next door who plays Olympic dominoes.

Els exemples els atribueix a Siegel (1973).

45. Zubizarreta (1985, p.225, nota 4) observa el mateix fenomen en francès.
46. Vg., per exemple, el treball de Smith (1964), dintre del primer model de la GGT, on es proposava una derivació transformacional per a les construccions possessives.
47. Vg. Benveniste (1960), Allen (1964), Fillmore (1966), Halliday (1967), Lyons (1967), etc. La hipòtesi bàsica d'aquets autors, formulada explícitament a Lyons (1967), és que, d'alguna manera, les construccions existencials i les possessives deriven, sincrònicament i diacrònicament, de les locatives. Clark (1978) demostra que aquestes construccions estan relacionades entre si pel que fa a l'ordre dels mots, als verbs usats i a la seva naturalesa locativa, i aporta evidències de trenta llengües d'origens diferents. Jackendoff (1974) i (1976) i Ikegami (1973) també s'ocupen de les estructures possessives dintre d'un model gramatical que inclou la descomposició semàntica en predicats abstractes.

Pel que fa als darrers treballs de gramàtica generativa, cal destacar els estudis de Guéron (1986), Bartra (1986), entre altres.

48. Guéron (1986) analitza com a predicat complex les frases d'aquest tipus. Vg. també la referència a Szabolczi (1984) que fa Belletti (1985, pp.12-13).
49. Això no vol dir que tenir i possedir siguin perfectament sinònims. Vg. Cano Aguilar (1981, pp.102ss.) on s'exposen les diferències d'ús.
50. Val a dir, però, que en alguns dialectes el verb tenere ha passat a tenir el valor de avere possessiu. Aquest ús ens sembla molt evident a la frase de (i) (d'una cançó del napolità R. Carosone), on alternen, amb el mateix sentit, avere i tenere:
- (i) "... che bella pansé che tieni, che bella pansé che hai..."
51. Notem que l'italià col.loquial forma les frases possessives amb el verb avere afegint la forma adverbial ci (corresponent al català hi i al francès y) que és la mateixa que apareix a les construccions existencials amb el verb essere:

- (i) C'è un libro
C'è tua mamma
Ci sono grossi problemi
- (ii) C'hai un fazzoletto?
Non ce l'ho la carne, io.
C'ha tanti di quegli amici.

Com a dada curiosa, direm que, segons Rohlfs (1954, p.250), aquest ús és tan viu a la zona de Roma que ha donat lloc al verb ciavere.

és possible que calgui interpretar aquest fenomen com una evidència que la posició de subjecte del verb avere és, en efecte, buida com la de essere a les construccions existencials. El fort lligam en-

tre ambdues estructures ha fet introduir també a les possessives el ci que marcava les existencials.

52. Els verbs pesar i mesurar tenen també un valor actiu, amb subjecte Agent, en frases com:

- (i) La venedora va pesar les taronges.
- (ii) El sastre va mesurar la peça de cotó.

En aquest apartat ens ocuparem només de les construccions estatives de (1).

53. Sg. Cano Aguilar (1981, p.322) és possible tenir construccions passives com:

- (i) Los diez kilos son pesados por el paquete.
- (ii) Los dos metros son medidos por la tela.

Per a nosaltres aquestes frases són absolutament agramaticals.

54. Això ja havia estat observat per Lees (1960).

55. Burzio (1981, p.490) suggereix en una nota aquesta possibilitat.

56. Regula - Jernej (1965) anomenen "transitius indirectes" els verbs que regeixen un SP.

57. Notem que el pronom interrogatiu corresponent a aquests sintagmes no és què, com en els casos de complements directes inanimats, sinó l'adverbial quant. Només marginalment s'accepten frases com les de (i), amb l'interrogatiu què:

- (i) ??Què mesura / pesa això?

Amb el verb valer potser són més acceptables:

- (ii) Què val aquesta faldilla?

58. Fins ara no havíem parlat d'aquests verbs amb complements de "distància" o "extensió", però creiem que es poden incloure en aquest grup de verbs que estem estudiant. Molt probablement s'hi podrien incloure també certs objecte "temporals" com ara els de (i):

- (i) El concert va durar tres hores.
Vam passar dos mesos a la Xina.

59. Observem que en el cas dels noms cal inserir una preposició fins i tot quan el complement és "circumstancial":

- (i) a. ?l'anada ahir al Liceu
b. l'anada d'ahir al Liceu
- (ii) a. *la teva amiga sempre
b. la teva amiga de sempre

és possible que aquesta particularitat estigui relacionada amb els trets definidors de les categories lèxiques N i A: mentre que els adjectius són [+N, +V] i admeten certs complements adverbials sense preposició, els noms, que tenen el tret [-V], no els admeten.

La diferència de grau entre (ia) i (iia) es podria explicar seguint la proposta de Chomsky (1970) de considerar que els noms "derivats" de verbs no estan especificats en el lèxic pel que fa als trets [\pm N] i [\pm V]. Per a un estudi ampli d'aquesta qüestió, vg. M. Anderson (1979).

60. Cano Aguilar (1981, p.322) és d'aquesta opinió:

"(...) estos complementos han de considerarse como objetos directos, pues admiten la pronominalización: *sí que los peso, esa tela no los mide.*"

I ho argumenta encara amb la possibilitat de passivitzar les frases (vg. nota 53).

61. Junger (1983) considera que no tots els verbs de percepció i de cognició són verbs que pertanyen al grup dels Estats (predicats [-control], [-canvil]). Segons l'autora, alguns són Posicions (sempre en la terminologia de Dik (1978)) perquè tenen el tret [+control]: poden aparèixer en forma imperativa i subordinar-se a verbs com prometre. Serien verbs com recordar, desitjar, oblidar, reconeixer, etc. És cert que admeten l'imperatiu o la subordinació a prometre:

- (i) Recorda-ho: no vull que vinguis més tard de les deu.
- (ii) No en facis cas i oblida't de tot el que t'ha dit.
- (iii) Et prometo que la propera vegada que et trobi et reconeixeré.
- (iv) Desitgeu-me sort!

però també és cert que en alguns casos no es tracta d'una ordre o d'una promesa real, perquè no és clar fins a quin punt es pot obligar una persona a recordar, oblidar o desitjar alguna cosa. No aprofundirem més en aquesta qüestió perquè, inevitablement, ens abocaria a la metafísica o a la moral, matèries que no formen part dels objectius del present treball. Gramaticalment, com afirma la mateixa Junger, tant si se'ls considera Estats com si se'ls considera Posicions, es comporten de la mateixa manera.

62. En aquest treball no estudiarem les construccions amb complement oracional que poden admetre els verbs de percepció física del tipus (i):

- (i) Vàrem sentir cantar la Maria.
Vàrem sentir cantar la cançó.
Vàrem sentir cantar la cançó a la Maria.

Per un estudi sobre aquesta qüestió, vg. Stowell (1981), Zubizarreta (1982), etc.

63. Segons Berrettoni (1974) els dos valors de vedere constitueixen un cas d'homonímia i no de polisèmia. Les característiques que diferencien els dos verbs són les següents:

<u>vedere 1</u>	<u>vedere 2</u>
transitiu (o intransitiu)	sempre intransitiu
≠ <u>vederci</u>	= <u>vederci</u>
V de moviment	purament estatiu
+ passiva	- passiva
accepta "improvvisamente"	no accepta "improvvisamente"
+ "fino a" espacial	- "fino a" espacial
- "fino a" temporal	+ "fino a" temporal
- expressions comparatives	+ expressions comparatives
- modals d'obligació i volició	+ modals d'obligació i volició

Per a més detalls sobre aquestes diferències remetem a l'estudi de Berrettoni (1974).

64. Dintre de la teoria Localista l'experimentador és considerat més com el lloc on es produeix la sensació que no pas com a element que sofreix l'experiència. Per això s'atribueix a aquests subjecte el Cas (relació semàntica) Locatiu. Vg. Anderson (1977) i Berrettoni (1979).

CAPITOL 6

ELS PAPERS TEMÀTICS DE LA POSICIÓ DE L'OBJECTE

"Comme les pierres d'un édifice qui, pour avoir été jointes longtemps et exactement, finissent par ne plus composer qu'une seule masse, certains mots que le sens rapproche s'adosent et s'appliquent l'un à l'autre. Nous nous habituons à les voir ainsi accolés, et en vertu d'une illusion dont l'étude du langage offre d'autres exemples, nous supposons quelque force cachée qui les maintient ensemble et les subordonne. Ainsi s'établit dans les esprits l'idée d'une "force transitive" résidant en certaines espèces de mots."

(M. Bréal)

6.1. TRANSITIVITAT: OBJECTES AFECTATS I OBJECTES RESULTANTS

En aquest capítol estudiarem els papers- θ que pot rebre la posició d'objecte, és a dir, la posició del SN dominat directament per V'. Superficialment, el SN que neix en aquesta posició pot aparèixer o bé a la mateixa posició d'objecte (a les estructures transitives) o bé, en altres casos, a la posició de subjecte: quan el verb es inacusatiu o ergatiu i no pot assignar Cas a l'objecte aquest element es trasllada a la posició buida del subjecte des d'on rebrà Cas Nominatiu de FLEX. Aquí ens ocuparem tant dels papers- θ del complements directes (§§ 6.2. i 6.3.), com dels que reben els SNs dels verbs inacusatius i ergatius (§ 6.4.).

Abans, però, voldríem fer una breu presentació de dues qüestions estretament lligades a l'estudi dels objectes directes. La primera és la noció de *transitivitat*, terme que s'ha usat tant per fer referència a propietats semàntiques d'alguns predicats, com des d'un punt de vista estrictament sintàctic: presència d'objecte directe. La segona qüestió que volem tractar té un contingut més semàntic: el valor afectat o resultant de l'objecte respecte al verb. Però com veurem tot seguit, aquest tret semàntic pot tenir repercussions sintàctiques.

6.1.1. EL CONCEPTE DE "TRANSITIVITAT"

El terme "transitivitat" no és pas una excepció a la llista de nocions conflictives i debatudes llargament durant tota la història de la lingüística. Nosaltres, aquí, no podem fer-ne una exposició gaire àmplia i, per tant, ens limitarem a presentar els dos punts que ens afecten més directament.¹

D'una banda la concepció "nocional" de transitivitat és que l'acció expressada pel verb passa d'un agent a un pacient. D'altra banda, la noció "formal" de transitivitat considera transitives totes les estructures en què el verb té un SN com a complement.² Que les dues nocions no sempre coincideixen es veu clarament quan comparem els exemples de (1) amb els de (2):

- (1) a. En Joan va pegar el nen.
- b. En Pere va assassinar l'amant de la seva dona.

- (2) a. En Joan va sentir el nen.
- b. En Pere estima la seva veïna.

Tant a (1) com a (2) tenim frases "formalment" transitives, però només a (1) podem dir que l'acció expressada pel verb passi d'un agent a un pacient. Només les frases de (1) són "nocionalment" transitives. Certament, a (2) aquest "pas de l'acció" no existeix, perquè en realitat no es tracta de cap acció sinó d'un estat (o procés). Però, d'alguna manera, en un sentit molt abstracte, encara es podria pensar que hi ha alguna mena de lligam del subjecte cap a l'objecte: una percepció o un sentiment que neix en el subjecte i que es dirigeix envers l'objecte. Però en frases com les de (3) aquesta interpretació ja és del tot impensable:

- (3) a. En Joan té un llibre.
- b. En Pere sap francès.
- c. La Maria pesa cinquanta quilos.

Lyons (1968, p.364) diu, en aquest sentit:

"Son verbos estativos no-progresivos y, al contrario de *los verbos de acción*, no aparecen típicamente en oraciones que contesten a una pregunta del tipo *¿qué está haciendo X?* Aunque la clase de los verbos sintácticamente transitivos incluye indudablemente a muchos verbos (tanto en inglés como en otras lenguas) de los cuales no puede decirse razonablemente que refieren a acciones cuyos efectos *pasan* del

*actor al término, no es por ello menos cierto que la tradicional explicación nocional de la transitividad puede aplicarse a muchos, sino a la mayoría, de los verbos sintácticamente (o formalmente) transitivos.**

Nosaltres considerarem transitives totes aquelles frases amb un SN objecte, per tant, ho seran els exemples de (1) i també els de (2) i els de (3). Les diferències "nocionals" o semàntiques entre cada un dels grups quedarà reflectida en l'estructura temàtica de l'entrada lèxica del verb. Aquestes diferències semàntiques, reflex del caràcter del verb, tenen repercussions sintàctiques molt evidents. Observem-ne algunes.

Tal i com havíem vist abans, quan discutíem les proves de Lakoff que distingien els predicats estatus dels no-estatus (o d'acció), l'aspecte progressiu i el proSV *fer-ho*³ només els accepten els verbs no-estatus:

- (4) a. En Joan està pegant el nen.
b. ?En Pere està assassinant l'amant de la seva dona.⁴

- (5) a. En Joan no ho fa mai, de pegar el nen.
b. En Pere va assassinar l'amant de la seva dona tot i que la Maria no volia que ho fes.

- (6) a. ??En Joan està sentint el nen.
b. ??En Pere està estimant la seva veïna.

- (7) a. *En Joan va sentir el nen i en Joan també ho va fer.
b. *En Pere estima la seva veïna i en Pau també ho fa.

- (8) a. *En Joan està tenint un llibre.
b. *En Pere està sabent francès.
c. ??/*La Maria està pesant cinquanta quilos.

- (9) a. *En Joan no ho ha fet mai, de tenir un llibre.
- b. *En Pere sap francès i la Maria també ho fa.
- c. *La Maria pesa cinquanta quilos i en Pere no vol que ho faci (de pesar cinquanta quilos).

Pel que fa a la passiva perifràstica --admetent totes les limitacions d'aquesta construcció en català--, es pot observar que hi ha una gradació d'acceptabilitat que correspon a la triple distinció que hem fet a l'inici: mentre que els verbs d'acció solen acceptar-la, els estatus "purs", els que vèiem a (3), no l'accepten mai^s; els verbs de percepció i els de sentiment --els de (2), en què es pot considerar un cert "pas abstracte" d'un origen a un terme-- en certes circumstàncies poden admetre-la:

- (10) a. Els detinguts van ser pegats repetidament per la policia.
- b. El senyor Puig va ser assassinat per en Pere.

- (11) a. ?Els trets dels atracadors van ser sentits per tots els habitants del poble.
- b. ?Pertini és estimat per gairebé tots els italians.

- (12) a. *El llibre de Chomsky és tingut per en Joan.
- b. *(El) francès és sabut per la Maria.
- c. *Cinquanta quilos són pesats per la Maria.

Si bé les frases de (11) poden ser una mica estranyes, el que és evident és que són molt més acceptables que les de (12).

Una altra diferència entre aquestes construccions i que es relaciona directament amb el SN de la posició d'objecte és que, en una llengua com el castellà que introdueix els ODs animats amb la preposició *a*, això no és possible quan el verb és un estatiu pur com els de (3):

- (13) a. Juan pegó al niño.
b. Pedro asesinó al amante de su mujer.

- (14) a. Juan oyó al niño.
b. Pedro ama a María.

- (15) a. *Juan tiene a un amigo.
(saber i pesar no admeten ODS animats)

Sembla, doncs, que la diferència semàntica que intuïtivament es percep entre aquests tres tipus de predicats està sintàcticament justificada. Però, si bé és relativament senzill formular-la entre (1) i (3), és més difícil fer-ho entre (2) i (1) o entre (2) i (3).

Els verbs no-estadius de (1) són clarament transitius "formals" i "nacionals": hi ha una acció que va d'un punt inicial (el subjecte) a un punt final (l'objecte). En el cas dels estadius purs de (3) també és molt clar que no hi ha cap acció: són una simple descripció d'un estat, d'una existència, sense que es pugui parlar d'inicis ni de termes. Els verbs de (2), en canvi, són més complicats de definir. Si bé és cert que no expressen una acció --i això queda palès pel fet de no admetre el pro-SV fer-ho i perquè, com apuntava Lyons, no poden respondre a la pregunta "què fa SN?"--, també és cert que d'alguna manera el subjecte s'entén com a punt inicial d'alguna cosa i l'objecte com a punt final --n'és una prova la presència, en castellà, de la preposició a davant del SN objecte quan és animat--. En altres paraules, tot i que les percepcions i els sentiments no siguin accions, sí que són "experiències" (recordem que el paper- θ dels seus subjectes és Experimentador) d'un subjecte "dirigides" cap a un objecte.

El propòsit d'aquest apartat és, justament, d'explicar com els papers- θ poden donar compte de les diferències entre aquests predicats.

6.1.2. OBJECTES "AFECTATS" I OBJECTES "EFECTUATS"

és un fet ben conegut que tots els objectes directes no mantenen la mateixa relació semàntica amb el verb transitiu del qual són complements. Independentment que un verb sigui [testatiu], hi ha un altre paràmetre que distingeix dues classes d'objectes: els objectes afectats per l'acció o el procés verbal i els objectes efectuats (o "resultants"), creats per l'acció del verb. A (16) tenim un exemple de cada cas: l'objecte de (16a) és un objecte afectat per l'acció de destruir, (16b), en canvi, té un objecte efectuat, la seva existència es deu a l'acció de construir:

- (16) a. Els soldats van destruir el monument.
b. Els manifestants van construir una barricada.

és cert, però, que no totes les gramàtiques tradicionals recullen aquesta doble possibilitat d'interpretació dels objectes. Badia (1962, §271.3), per exemple, dóna una definició de complement directe força confusa:

"Complemento directo. Es aquel en el cual recae de una manera inmediata la acción verbal, de suerte que indica la cosa realizada por esa acción verbal. En la oración *el capitane explicava una llegenda*, *una llegenda* es la cosa explicada, y, por tanto, el complemento directo; en *la nena salta els graons*, *els graons* es el complemento directo."

és evident que si una acció "recau" sobre un element, aquest element ha de tenir existència prèvia; no pot ser creat per l'acció verbal. Badia dóna, en la seva definició, les pautes per a diferenciar les dues menes d'objectes --afectat i efectuat--, però l'error està en la relació de conseqüència que intenta d'establir. I, d'altra banda, si bé l'exemple de la llegenda podria arribar-se a interpretar com a

objecte efectuat, el dels graons és evident que no indica "la cosa realizada por esa acción verbal".

Fabra (1956), molt més caut, afirma:

"La persona, cosa, etc., designada per aquest complement és aquella a la qual, en acomplir-se o acomplert el fet que s'expressa en la proposició, pot aplicar-se com a qualificatiu el participi passat del verb." (p.63)

I defuig qualsevol descripció semàntica. Només després de posar exemples d'objectes afectats, comenta:

"En casos com els d'aquests dos exemples, es diu que l'acció del verb recau sobre la persona o cosa designada pel complement-acusatiu." (p.64)

Altres gramàtics, en canvi, sí que han observat aquesta diferència. Alcina - Blecua (1975, pp.865-866), per exemple, col.loquen en dos grups diferents els verbs que "expresan las varias relaciones entre las acciones y los objetos que son afectados por ellas" i els que "expresan creación, resultado de la acción". (El subratllat és nostre)

Regula - Jernej (1965), per la seva banda, diferencien "l'oggetto esterno, nel senso che nella sua totalità viene colpito direttamente dall'azione" i "l'oggetto generato, prodotto dall'azione" (p.284).

Vegem encara alguns exemples que il.lustren aquestes dues menes de complements directes:

- (17) a. En Joan va pintar la casa de blau.
- b. En Joan va assassinar en Pere.
- c. La Teresa va fregar l'escala.
- d. El metge va visitar el malalt.

- (18) a. En Miró va pintar un quadre.⁶
- b. Eco va escriure "Il nome della rosa".
- c. La Gemma va inventar la tesciclina.
- d. El mal temps va provocar greus inundacions.
- e. Mozart va compondre el "Don Giovanni".
- f. La Lluïsa no volia fer el pla docent.

Els ODs de les frases de (17) són el que hem anomenat "objectes afectats": els objectes a què fan referència aquests SNs tenen existència independent de l'acció verbal que els afecta. Els de (18), en canvi, existeixen en virtut de l'acció verbal, és a dir, són creats per aquesta acció, no tenen existència prèvia.

Una prova que permet de distingir entre els objectes afectats i els objectes resultants ens la dóna Lyons (1977, p.436). Mentre que les estructures amb objectes afectats permeten paràfrasis com les de (19), les que tenen objectes resultants no les admeten. Comparem (19) i (20):

- (19) a. El que va fer en Joan a la casa va ser pintar-la de blau.
- b. El que en Joan va fer a en Pere va ser assassinar-lo.
- (20) a. *El que Miró va fer al quadre va ser pintar-lo.
- b. *El que Eco va fer a "Il nome della rosa" va ser escriure'l.

Fiengo (1979) dóna també aquesta prova i remarca que és una propietat independent del fet que el predicat expressi una acció o un estat: tots els objectes afectats estan relacionats amb verbs actius, però no viceversa. Els objectes no-afectats (que poden ser resultants o no) poden ser complements tant dels verbs actius com dels estatus. Si la paràfrasi que diferencia els verbs actius dels estatus és "el que SN fa és SV", les frases de (21) ens demostren que els predicats de (18), amb objectes resultants, també són actius, com els de (17) amb objectes afectats:

- (21) a. El que en Miró va fer va ser pintar el quadre.
b. El que en Joan va fer va ser pintar la casa.

Els objectes dels verbs estatus són no-afectats, però tampoc no són resultants:

- (22) a. En Joan va saber la resposta.
b. *El que en Joan va fer va ser saber la resposta.
c. *El que en Joan va fer a la resposta va ser saber-la.

Cal preguntar-nos ara si aquesta diferència semàntica té repercussions sintàctiques, si és necessari atorgar papers- θ diferents als objectes afectats i als resultants. Bréal (1924, p.230), que també s'ocupa d'aquesta qüestió, opina que no:

"Quelques savants, préoccupés du fond des choses, ont voulu établir une catégorie spéciale de verbes où l'accusatif marquerait le résultat de l'action, comme quand on dit: *Deus creavit mundum, scribo epistulam, Themistocles exstruxit muros*. Mais ces verbes, qui se distinguent des autres pour le sens, n'en diffèrent en aucune façon pour l'emploi: on dira aussi bien: *Xerxes evertit muros, mandata neglexit*."

Tampoc Dik (1978) no sembla gaire convençut de la necessitat de tenir dos papers- θ diferents. Diu, en parlar de la Meta (equivalent al nostre Tema/Pacient):

"Si fuese necesario, la función Meta podría subdividirse en Meta Afectada, designando la entidad sujeta a alguna Acción, Posición o Proceso, pero con existencia independiente, y Meta Resultante, designando alguna entidad que aparezca como resultado de alguna Acción o Proceso (obsérvese que las Posiciones sólo podrían tener Metas Afectadas). Sin embargo, tenemos la impresión de que esta pretendida distinción tiene, en general, un status más bien marginal, y que no está codificada sistemáticamente en las lenguas naturales." (p.65)

Molt recentment, els últims treballs de Gramàtica Generativa han tornat a recuperar la noció d'objecte afectat que ja havia estat introduïda a la teoria per lingüistes com M.Anderson i Fiengo a finals dels anys 70. Tot seguit exposarem molt breument algunes de les propietats que s'han assignat a aquest tret [+afectat].⁷

Tant Fiengo (1979) com M.Anderson (1979) arriben a la conclusió que a les construccions nominalitzades angleses només és possible l'avantposició de l'objecte quan aquest és [+afectat]. Això és el que explica el contrast entre les seqüències de (23) i les de (24):

- (23) a. The city's destruction by the enemy
b. The crowd's dispersal by the policemen
c. The book's publication by Mouton
d. The poem's translation by John

- (24) a. *Mary's discussion by John
b. *Bill's avoidance by John
c. *The cat's pursuit by Sally
d. *The police's evasion by John

(M.Anderson (1979, pp.43-44))

En els SNs de (23), l'objecte del derivat, que apareix a la posició d'especificador, és un objecte [+afectat], mentre que el genitiu de (24) és un objecte [-afectat]. observem, però, que l'autora considera afectats tant els SNs pròpiament afectats (és a dir, amb les seves paraules, "changed or moved by the action of the head nominal" (p.44)), que corresponen als exemples de (23a) i (23b), com els que nosaltres anomenem "resultants" i que exemplifica amb (23c) i (23d). De fet, Anderson s'adona del diferent valor que tenen els complements dels dos blocs de (23), (23a)-(23b) vs. (23c)-(23d), i, després de presentar els segons com un contraexemple a la seva proposta, opta per a acceptar un ús "ampli" del terme "afectat".

L'objecte dels SNs de (24), que apareix avantposat a la posició de l'especificador, és un objecte [-afectat] (i [-resultant]) tot i que el nom està relacionat amb un verb d'acció. En aquests casos, com en els de (25), amb noms estatus, el moviment de l'objecte no és possible:⁹

- (25) a. *The dinner's enjoyment by John
- b. *The predicament's realization by John
- c. *The witches' terror by John

(M. Anderson (1979, p.35))

Fiengo (1979) proposa també d'estendre l'ús del terme "afectat" als subjectes. En una nominalització només podrà aparèixer un *by*-SN si el SN s'interpreta com un Agent (el que fa l'acció, voluntàriament o involuntària).⁹ Així, només (26a) serà gramatical, perquè només a linguist es pot considerar un Agent:

- (26) a. the definition of the term by a linguist
- b. *the definition of the term by a dictionary

(Fiengo (1979, p.39))

Concretament, la seva proposta consisteix a defensar l'existència del tret [+afectat] en els SNs Agents:

"Yet it would seem more parsimonious to use the feature [\pm affected] for subjects as well; corresponding to affected objects, we will have affector subjects, to put it crudely, which are generally referred to as agents." (p.39)

En els darrers tres anys, l'ús d'aquest tret en els treballs de sintaxi s'ha fet cada vegada més freqüent. Bartra (1984), per exemple, observa que en certs dialectes del català el "complement agent" de la passiva pot ser introduït per la preposició *de* en comptes de *per* quan el verb és "de creació material", és a dir, quan l'objecte és un objecte resultant. Això no és possible quan l'objecte és només [+afectat]:

- (27) a. ??La casa va ser pintada d'en Joan.
b. *En Pere va ser assassinat d'en Joan.
c. *La ciutat va ser destruïda dels enemics.

- (28) a. Aquest quadre és pintat d'en Miró.
b. Aquesta novel·la és escrita de la Rodoreda.
c. La coca és feta de la Carme.

Jaeggli (1984) recull les idees dels treballs de M. Anderson (1979) i de Fiengo (1979) i explica la impossibilitat de tenir un objecte profund a la posició de l'especificador d'un nominal quan l'objecte és [-afectat] dient que aquests noms marquen- θ obligatòriament la posició de l'especificador. El moviment de l'objecte cap a aquesta posició dona un resultat agramatical perquè viola el Criteri- θ . Per regular això formula la Affectedness Constraint (p.21):

(29) Affectedness Constraint

If a complement of X is unaffected, it is impossible to eliminate the external θ -role of X.

Aquesta restricció li serveix també per a donar compte del fet que en anglès els verbs transitius amb objectes no-afectats no permeten la construcció "middle", que pressuposa l'eliminació del paper- θ extern:¹⁰

- (30) a. The door opens easily.
b. The car moves easily.
c. The bottle breaks easily.
- (31) a. *Romance languages acquire easily.
b. *These arguments assume easily.
c. *The answer knows easily.

(Jaeggli (1984, pp.34-35))

També Rizzi (1985) fa ús de la noció "afectat" per separar dos grups de complements directes: els que poden ser nuls i els que no. Segons ell, el tret [+afectat] seria un tret dels papers- θ . Només els verbs que seleccionen un objecte amb el paper- θ que ell anomena Tema-2 (els Temes [-afectats]) són incapaços d'aparèixer en una construcció amb l'objecte nul:'''

- (32) a. Talvolta Mario spaventa __. (Experimentador)
- b. Talvolta il direttore punisce __. (Benefactiu)
- c. Gianni visita __ nudi. (Tema-1)
- d. *Spesso Gianni teme __. (Tema-2)
- e. *Gianni vede __ arrabbiati. (Tema-2)
- f. *Gianni conosce __ giovani. (Tema-2)

és interessant la precisió que fa Rizzi sobre aquesta noció. Remarca que la "metafísica de les llengües naturals" no sempre coincideix amb la realitat empírica. Per exemple, la reproducció voluntària d'un objecte (pintura, fotografia, etc.) implica un Tema afectat, mentre que la simple percepció (visió, etc.) classifica l'objecte dintre dels no-afectats (p.59).¹²

Finalment, Guéron (1986) proposa que els verbs puguin assignar el tret [+afectat] a un argument. El verb avoir, per exemple, assignaria aquest tret al SN que regeix en estructura-P (segons la seva anàlisi), el que després passarà a la posició de subjecte. Aquest procés "crea" (sic) un constituent Benefactiu (p.5). Més endavant presenta una hipòtesi que ens sembla molt interessant i molt intuïtiva (tot i que el procediment tècnic no ens convenci): segons l'autora, una Meta és un Lloc [+afectat]. Una Meta es "crea" (i aquí neix la nostra perplexitat) quan un verb assigna el tret [+afectat] a un SN-Lloc (p.10). Aquest tret també serveix per "fabricar" el paper- θ Posseïdor dels subjectes del verb avoir quan té un objecte directe definit (p.11). Tot i que el sistema de "cració" de papers- θ no el trobem adequat, la idea de Guéron de relacionar determinats papers- θ amb el tret [+afectat] la considerem extraordinàriament valuosa i

susceptible de ser adaptada a un model de teoria- θ com la que proposem en aquest treball amb resultats molt satisfactoris.

Les perspectives que s'obren en el camp de la sintaxi i de la semàntica si introduïm la noció d'objecte afectat són prou encoratjadores per decidir-nos positivament en aquest sentit. Donada la confusió terminològica que envolta aquesta qüestió, de moment optem per restringir el terme afectat als objectes que "reben l'acció de verb" (els objectes dels exemples de (17)). Els objectes de (18) seran objectes resultants. Amb el qualificatiu de no-afectat ens referirem, de moment, als objectes que no són ni afectats ni resultants.

6.2. OBJECTES AFECTATS I OBJECTES NO-AFECTATS

Començarem el nostre estudi dels papers- θ assignats a la posició de l'objecte analitzant detingudament el comportament dels objectes "afectats" i dels "no-afectats" en certes construccions sintàctiques. Aquí ens limitarem als objectes de verbs transitius (deixem, doncs, de banda els SNS de les construccions ergatives) que semànticament s'interpreten com a entitats amb existència independent de l'acció o l'estat expressats pel verb, és a dir, excloem ara de la nostra anàlisi els que hem anomenat abans "objectes resultants" o "objectes creats". Tot seguit donem alguns exemples de verbs amb objectes afectats i de verbs amb objectes no-afectats:

- (1) a. Els americans van destruir Trípoli.
b. Els líbis van atacar Lampedusa.
c. Bettino va visitar Ronny.

- (2) a. Les eleccions preocupaven els polítics.
b. El resultat va espantar els ciutadans.
c. En Kraus va entusiasmar el públic del Liceu.

- (3) a. Els del lateral no vèiem l'escenari.
b. Vam conèixer el nou president.

- (4) a. Tots temíem el triomf d'aquell partit.
b. La Violetta estimava l'Alfredo.

- (5) a. Teníem una entrada molt dolenta.

- (6) a. La Caballé val el seu pes en or.
b. Els aplaudiments van durar deu minuts.

A (1) tenim verbs transitius d'acció amb objectes afectats. A (2) els verbs pertanyen a la classe de verbs psicològics individuada per Belletti - Rizzi (1985) que neixen amb una posició de subjecte buida, no-temàtica, amb un objecte superficial que correspon a un SN situat sota SV en estructura-P. No obstant aquesta posició original, inclourem en aquesta part els objectes superficials de (2). Segons Belletti-Rizzi, els SNs (o SPs en altres casos com per exemple *agradar a SN*) que ocupen aquesta posició reben el paper- θ d'Experimentador. Seguint Rizzi (1985), aquest paper- θ també s'interpreta com a [+afectat].¹³

Els verbs de (3) són verbs de percepció sensible o intel·lectual que tenen una posició de subjecte ocupada per un SN marcat amb el paper- θ Experimentador. L'objecte d'aquestes construccions és [-afectat]. Les frases de (4), amb verbs psicològics o de sentiment, tenen la mateixa estructura que les de (3) i la posició de subjecte també és una posició temàtica que rep el paper d'Experimentador.

A (5) tenim una estructura ergativa amb el verb *tenir* que, com hem intentat de demostrar abans (vg. § 5.3.3.), neix amb una posició de subjecte buida que s'omplirà després del moviment cap a aquesta posició del SN que neix a la posició [SN, SV]. L'objecte (profund i superficial) és [-afectat]. Els verbs de (6), en canvi, que també tenen una posició de subjecte no-temàtica, faran esdevenir subjecte superficial el SN directament depenent de V' (que, temàticament, s'interpretarà com l'objecte del verb *tenir*). L'aparent objecte ja hem vist que naixia a la posició [SN, SV] i no es pot considerar ni afectat ni no-afectat perquè té un valor de mesura, de *Locatiu*, segons l'anàlisi de Jackendoff (1972).

Si observem el comportament d'aquests verbs a les construccions de què parlàvem en el paràgraf anterior, ens adonarem que, efectivament, el tret semàntic [+afectat] delimita molt bé dos grups de verbs amb propietats sintàctiques ben diferenciades. Segons Rizzi (1985), en italià només pot aparèixer un objecte nul arbitrari quan

aquest seria afectat, a més de tenir els trets [+genèric], [+humà] i [+plural] (les frases marcades amb un * al final són de Rizzi (1985)):

- (7) a. Gli americani assassinano __ in continuazione.
b. I romani hanno attaccato __ improvvisamente.
c. Gianni visita __ nudi.*
d. Spesso le elezioni { preoccupano } __.
 { spaventano }
 { entusiasmano }

- (8) a. *Gianni { vede } __ arrabbiati.*
 { conosce }
b. */? Spesso Gianni { teme } __.*
 { ama }
c. *Spesso Gianni ha __.

Aquesta diferència de comportament, diu ell, es pot explicar amb termes de la Teoria- θ : els objectes nuls arbitraris només són possibles quan el verb assigna un paper- θ al seu objecte que és diferent de Tema. 1, més concretament, diferent del que ell anomena "Tema-2", que, tot i que no el defineix, sembla que podria ser el Tema [-afectat]. Tema-2 és el paper- θ dels objectes directes de (8); el dels objectes de (7) no és sempre el mateix: mentre que a (7a-c) probablement tindriem Temes-1, a (7d) el paper- θ és l'Experimentador.¹⁴ En qualsevol cas, però, es tracta de papers- θ assignats a objectes [+afectats].

La mateixa^o distribució dels fets la trobem quan observem el comportament de cadascun d'aquests verbs en les construccions mitjanes de l'anglès (construccions *middle*) i en les estructures nominalitzades angleses amb anteposició de l'objecte. Ni els Temes-2 ni els complements de mesura no poden formar part de cap d'aquestes dues construccions:

- (9) a. Tripoli destroys easily.
b. Tripoli's destruction by Americans

- (10) a. Children scare easily.
b. *The children's scare by John
- (11) a. *The sea see easily.
b. *Sea's sight (by John)
- (12) a. *Mice fear easily.
b. *Mice's fear (by John)
- (13) a. *Books possess easily.
b. *Books' possession (by John)
- (14) a. *50 kg. weigh easily.
b. *50 kg.'s weight (by John)

Tal com van observar M. Anderson (1979) i Fiengo (1979), només els objectes afectats poden aparèixer en construccions d'aquesta mena. La agramaticalitat de (10b) no es deu a l'anteposició de l'objecte, sinó a la impossibilitat de tenir, en una estructura nominal, un complement *by*+SN que no rebi el paper- θ Agent. (La construcció sense el SP hauria de ser gramatical). En els altres casos, de (11) a (14), la construcció nominalitzada és agramatical independentment de la presència del SP.

Pel que hem vist fins ara, els verbs estatus poden tenir objectes afectats (exemples de (2), amb verbs psicològics del tipus *preocupar*) i objectes no-afectats (exemples de (3) a (6)). Els objectes del primer tipus de verbs, però, ja hem dit que no neixen a la posició pròpiament de l'objecte, germana de V, sinó en una posició més elevada. El SN que neix a la posició d'objecte amb aquests verbs, com el SN dels verbs de mesura --que després ocuparan la posició de subjecte-- suposarem, de moment, que són idèntics, temàticament, al SN objecte dels altres verbs estatus. En un proper apartat ja discutirem detalladament el paper- θ de tots aquests SNs dels verbs ergatius. Per ara, doncs, concloem que tots els SNs que neixen a la posició

d'objecte ([SN,V']) dels verbs estatus són objectes no-afectats (Temes-2, segons la terminologia de Rizzi).

Pel que fa als verbs d'acció, en canvi, tot i que els exemples que hem donat eren tots amb objectes afectats, no és cert que sempre sigui així. Deixant de banda els casos dels objectes resultants --ens n'ocuparem en el proper apartat--, hi ha objectes no-resultants i no-afectats amb verbs d'acció. A (15) tenim alguns exemples, trets del treball de M. Anderson (1979, pp.43-44), que demostren com els objectes [-afectats], encara que siguin complements d'un nucli amb valor actiu, no poden aparèixer a la posició prenominal:

- (15) a. *Bill's avoidance by John
- b. *The cat's pursuit by Sally
- c. *The police's evasion by Bob

Com era d'esperar, aquests verbs tampoc no admeten la construcció mitjana en anglès ni els objectes arbitraris nuls en italià:

- (16) a. *Bill avoids easily.
- b. *Cats pursuits easily.
- c. *Police evades easily.

- (17) a. *Gianni elude __ ubriachi.
- b. *Spesso Maria cerca __.
- c. *La gente evita __ ammalati per strada.

Davant d'aquestes dades cal preguntar-nos si el paper- θ dels objectes no-afectats dels verbs d'acció ha de ser, com el dels verbs estatus, Tema-2, o bé si el que compta a l'hora de decidir el paper- θ és la mena de verb i les altres relacions temàtiques amb la resta d'arguments de la frase, de manera que el paper- θ d'aquests objectes sigui Tema-1. Abans de prendre una decisió, cal estudiar altres construccions i fenòmens sintàctics que poden estar relacionats amb les propietats dels arguments que ocupen aquesta posició.

6.2.1. LA PASSIVA I EL PAPER-θ DE L'OBJECTE

Ja hem dit que la possibilitat d'un verb d'acceptar una construcció passiva perifràstica està íntimament lligada al fet que la posició del subjecte sigui o no una posició temàtica: només si el verb assigna a aquesta posició un paper-θ serà possible la construcció passiva.¹⁵ Això explica per què cap dels verbs que es consideren ergatius no admet la passiva perifràstica:

- (18) a. *Els soldats van ser arribats.
- b. *En Joan és semblat cansat.
- c. *Els polítics eren preocupats per les eleccions.
- d. *El llibre era tingut per en Joan.
- e. *El meu sou d'un mes és valgut per aquest armari.
- f. *La porta va ser tancada per la clau.

D'altra banda, hem suggerit que aquests fets es poden relacionar amb la Teoria-θ no només des del punt de vista més sintàctic (assignació vs. no assignació de paper-θ), sinó també des del punt de vista de la mena de paper-θ que rep la posició de subjecte. Els únics papers-θ que els verbs poden assignar a la posició de subjecte són l'Agent, la Causa i l'Experimentador. I aquests són els únics casos en què pot ser possible la passiva. Quan l'element que apareix superficialment a la posició de subjecte rep un paper-θ diferent d'aquests cal pensar que ha nascut en una posició interna al SV i que, per tant, es tracta d'una construcció ergativa que, com a conseqüència, no admet la passiva (són els casos dels subjectes Temes, Instrumentals, etc.). L'Experimentador tant pot ser assignat a la posició de subjecte com a una posició interna a SV --però no a un nus germà de V, sempre a una posició més elevada--.

Deixem de banda ara els casos dels verbs ergatius que no admeten la passiva per raons sintàctiques o estructurals i centrem-nos en els verbs que, teòricament, podrien admetre la passiva perquè tenen

una posició de subjecte temàtica. Observem el contrast entre les frases de (19) i les de (20):

- (19) a. Trípoli va ser destruïda pels americans.
b. Lampedusa va ser atacada pels libis
c. El lladre va ser vist (per uns vianants) quan entrava en un cotxe blau.
d. L'Alfredo era estimat per la Violetta.
e. L'avi Ton era temut per totes les criatures del poble.
- (20) a. *Mèxic fou abandonat ahir per la selecció italiana.
b. *La carretera nacional fou evitada pel policia.¹⁶
c. *El paisatge era mirat pels turistes.

Quin és el motiu de la agramaticalitat de les frases de (20)? Pel que fa a (20a,b), Bartra (1985) apunta la possibilitat que els objectes rebin un paper- θ Locatiu. Segons l'autora, la passiva només és acceptable quan el SN que apareix a la posició de subjecte superficial rep el paper- θ de Tema o Pacient (p.459). Això explicaria la mala formació de (20a,b) i, ahora, donaria compte de la gramaticalitat de (21), frases amb els mateixos verbs però amb objectes Temes o Pacients:

- (21) a. La Maria va ser abandonada un altre cop pel seu home.
b. El desastre fou evitat pel policia.

La passiva amb el verb de percepció voluntària mirar és absolutament agramatical: (20c). També en aquest cas s'ha parlat d'atorgar a l'objecte de mirar el paper- θ Locatiu (o Direccional, o Meta)¹⁷. De fet això es podria argumentar arrel d'una construcció com (22b), on el verb es comporta com a intransitiu amb un objecte preposicional que equival al directe de la versió transitiva (22a):

- (22) a. La Maria mirava el cel.
b. La Maria mirava cap al cel.

Però no ens sembla del tot clar que el significat de les dues frases sigui idèntic.^{1e} D'altra banda, no sempre és possible aquest doble valor del verb. A (23) tenim uns casos en què la versió transitiva és més aviat estranya:

- (23) a. ??El balcó mira el Tibidabo.
b. ??Venècia mira el mar.

De fet, però, cal dir que un verb semànticament paral·lel a mirar, escoltar, l'altre verb de percepció voluntària, no admet mai aquesta doble possibilitat: el complement ha de ser un SN i aquest SN no pot aparèixer en forma preposicional:

- (24) a. En Joan escoltava el concert.
b. *En Joan escoltava cap al concert.

Si no admet la forma SP, cal suposar que no és un Locatiu i, segons això, hauria d'admetre la passiva. Tot i que no és gaire freqüent, és cert que en alguns casos és admissible:

- (25) a. ??La mare era escoltada per la criatura.
b. ?El discurs del president va ser escoltat amb gran atenció per tots el ministres.

Malgrat totes les reticències que sentim per a una solució que consideri Locatius tots aquests complements i que resolgui la agramaticalitat de les passives de (20) apel·lant a aquest fet, de moment no disposem d'una hipòtesi alternativa més satisfactòria i, per tant, ens veiem obligats a acceptar, almenys provisionalment, els resultats dels estudis anteriors.

Pel que fa al tret [+afectat], sembla que els objectes de les frases de (20) són [-afectats]. Fins ara no és gaire nítida la

influència d'aquest tret a la construcció passiva. Sí que es pot dir que en general són més normals les passives amb objectes afectats, però no és cert que els verbs amb complements no-afectats no puguin admetre-la si compleixen les condicions estructurals necessàries (posició de subjecte temàtica, etc.).¹⁹

Considerem ara les frases següents:

- (26) a. El vidre va ser trencat per la nena quan jugava a pilota.
b. *El vidre va ser trencat per la pilota.
- (27) a. *El cavall blanc era cavalcat per Santiago.
b. *El gos va ser passejat per la senyora Carme.
- (28) a. *Les escales van ser pujades depressa per la reina.
b. *El món va ser corregut per en Daniel en bicicleta.

Com es pot explicar la agramaticalitat de les frases de (27) i (28) i el contrast entre (26a) i (26b)? Anem per parts. A (26) és clar que el subjecte passiu és un Tema (o Pacient), per això no ens sobta que (26a) sigui ben formada: si més no a primer cop d'ull, es tracta d'una normalíssima estructura transitiva amb un Agent i un Tema afectat. Més sorprenent és la agramaticalitat de (26b). (26a) ens demostra que el problema no rau en l'objecte, per tant, cal pensar que el subjecte (a la passiva el SP) n'és el responsable. Havíem presentat abans (§ 5.2.2.) la possibilitat de considerar ergatives les frases amb un subjecte Instrumental (com la corresponent activa de (26b)) i això ja ens explicava per què no admetia la passiva: perquè la posició de subjecte no era temàtica. Recordem el que havíem dit.

Seguint Hale - Keyser (1985), proposàvem de considerar monàdics tots els verbs ergatius²⁰ del tipus trencar, obrir, caure, etc. L'únic paper- θ que eren capaços d'assignar era el Tema/Pacient --lli-gat sempre a l'argument intern--. Paral·lelament a la "graella- θ ", els

autors suposaven que els verbs tenien una *Estructura Lèxica Conceptual* (ELC) on podien aparèixer altres elements que no es reflectien a l'estructura temàtica. Nosaltres proposàvem que en el cas dels verbs ergatius l'ELC també tenia un element Instrumental. Aquests verbs eren bàsicament assignadors de Cas acusatiu, per tant, si no se'ls aplicava cap regla que ho canviés, l'únic argument apareixia a la posició de l'objecte per rebre el Cas i el paper- θ del verb.²¹ Tanmateix, pel Principi de Projectió Ampliat (o per la teoria de la Predicació), tots els predicats havien de tenir un subjecte. Calia, doncs, que d'alguna manera s'introduís un argument extern que pogués ocupar la posició del subjecte. Hale - Keyser proposaven l'existència d'un predicat *causa* que, juntament amb el seu participant Agent, s'afixava a l'ELC del verb. D'una manera molt simplificada podríem representar l'ELC de trencar com a (29) i a (30) tindriem el resultat de la inserció del predicat *causa*:

(29) [y pateix una separació en la seva integritat]
[material]

(30) [x causa que y pateixi una separació en la seva]
[integritat material]

D'aquesta manera s'explicava el valor causatiu de les frases transitives amb verbs ergatius. Si suposàvem que el valor de la variable x, l'argument extern, actiu, del predicat *causa* només podia ser Agent, podíem justificar per què una frase com (31a) no es podia analitzar de la mateixa manera que (31b):

(31) a. La pilota va trencar el vidre.

b. La nena va trencar el vidre (amb la pilota).

Com havíem dit, si el subjecte superficial, com a (31a), prové directament de l'ELC del verb (és a dir, no és l'argument extern ni de la graella- θ del verb ni del predicat abstracte *causa*, com a (31b)), és impossible construir una frase passiva.

Analitzem ara els exemples de (27), passives perifràstiques agramaticals que corresponen a les frases actives de (32):

- (32) a. Santiago cavalcava el cavall blanc.
- b. La senyora Carme va passejar el gos.

Aparentment es tracta d'oracions transitives amb un Agent i un Tema (o Pacient) i, per tant, esperaríem que la construcció passiva fos acceptable. Les frases de (27), però, són de tot mal formades. Quin és el motiu de la agramaticalitat? Els exemples de (33) ens poden orientar cap a una solució:

- (33) a. El cavall blanc cavalca.
- b. El gos passeja.

Efectivament, com han observat Hale - Keyser (1985), aquests verbs són verbs bàsicament intransitius (*intransitius actius*, en la seva terminologia) que, com a tals, no assignen Cas a la posició d'objecte i que tenen un únic argument, un participant actiu que correspon al subjecte Agent (el cavall i el gos a (33)). Quan el verb esdevé transitiu, necessita un objecte que pugui rebre el Cas acusatiu. Una possibilitat (en aquests dos casos l'única) és que el que era l'argument extern, l'Agent, passi a ocupar la posició interna a V'. En aquest moment, queda la posició del subjecte buida; necessitem, per tant, inserir un element que eviti la violació del Principi de Projectió Ampliat. La solució proposada pels dos lingüistes és la mateixa que havien fet servir per a les estructures transitives amb verbs ergatius: la inserció d'un predicat *causa* al qual se subordina l'ELC del verb transitivitzat. El subjecte de la frase (Santiago i la senyora Carme a (32)) serà l'argument extern del predicat *causa* i l'objecte correspondrà a l'element agentiu que el verb tenia com a argument extern, però que després de la transitivització ha passat a argument intern.

és important tenir ben present que a (32) tots dos arguments tenen un valor agentiu. Hale - Keyser (1985, p.6) diuen:

"It should be pointed out, and we believe that it is significant, that both the subject and the object in sentences of the type represented in (9) [(9) *John jumped his horse (over the fence)*] correspond to active participants in the conceptual structures denoted by the verbs --they are both 'agents' in an intuitively clear sense."

El que no ens queda clar de la seva proposta és per què, si tots dos són Agents, no es viola el Criteri- θ . Les dues solucions que se'ns acuden són que, o bé no hi ha violació perquè de fet són arguments de predicats diferents a l'estructura lèxica, o bé perquè el Criteri- θ --com ells diuen en un altre punt (pp.15-16)-- només és rellevant per als papers- θ *inherents* i, en aquest cas, només n'hi hauria un d'inherent, l'únic del verb intransitiu que a la versió transitiva va a parar a l'objecte.

Si admetem aquesta proposta i suposem que els dos Agents no creen cap problema al Criteri- θ , la agramaticalitat de les passives de (27) s'explica perquè l'objecte del verb actiu rep el paper- θ Agent i, segons el que havíem dit, només els Temes o Pacients poden esdevenir subjectes d'una passiva. Pel que fa al tret [\pm afectat], tenint en compte que els Agents es poden considerar [$+$ afectats] (vg. Fiengo (1979)), a (27) tindriem un cas de verb amb objecte afectat que no admet la passiva. Sembla, doncs, que es confirma la intuïció inicial que aquest tret no dóna resultats gaire clars quan se l'aplica a la passiva.

Considerem ara la agramaticalitat dels exemples de (28), passives de les frases de (34):

- (34) a. La reina va pujar les escales depressa.
- b. En Daniel va córrer el món en bicicleta.

Suposem que, com a les construccions anteriors, els verbs de (34) són verbs intransitius, monàdics amb un sol argument (agentiu i extern).²² També en aquests casos el verb ha estat transitivitzat, però, a

diferència del que passava a (32), el subjecte coincideix amb l'argument agentiu bàsic. A la posició de l'objecte, en canvi, ha aparegut un element que no pertany a la graella- θ del verb. Observem les frases de (35):

- (35) a. La reina va pujar per les escales.
- b. En Daniel va córrer pel món.

L'objecte de (34) coincideix amb un complement preposicional amb valor locatiu (concretament un "path") a les frases intransitives de (35). Aquest element, sempre segons Hale - Keyser, pertany a l'ELC del verb, però, en condicions normals, no es projecta a la seva graella- θ . El procés que s'ha seguit aquí es basa en una propietat que tenen alguns verbs intransitius que, quan se'ls transitivitzava, donen un resultat diferent del que veïem en el cas de les frases de (27). Els verbs de (35), quan tenen la possibilitat d'assignar Cas, mantenen l'argument extern a la seva posició de subjecte i omplen la posició d'objecte amb un argument de la seva ELC que rebrà el paper- θ de "Path". Si el paper- θ de l'objecte és aquest, que la construcció passiva sigui agramatical és del tot coherent.²⁹

Cal remarcar que tant els verbs ergatius transitivitzats com les versions transitives dels verbs intransitius actius (corresponents als exemples es (26) i (27)), poden aparèixer en la forma de construcció *middle* en anglès: (els exemples són de Hale - Keyser (1985, p.12)

- (36) a. This kind of glass breaks easily.
- b. This horse gallops easily.

Això confirma la nostra suposició que tant els uns (Temes o Pacients) com els altres (Agents), són papers- θ assignats a objectes [+afectats]. Que només en un cas, en el primer, sigui possible la construcció passiva indica que la relació entre aquest tret i la passiva perifràstica és més aviat llunyana.

Finalment, voldriem fer una breu referència a un altre tipus de construccions que tampoc no admeten la passiva tot i que la posició de subjecte sigui una posició temàtica. Són els casos dels anomenats *acusatius interns* del tipus que exemplifiquem a (37):

- (37) a. En Pau va viure la vida intensament.
- b. Rocky Roberts va cantar la cançó de moda.
- c. Eva va menjar la poma.
- d. El senyor Roca llegia cada dia el diari

Les passives, com es veu a (38), són agramaticals o, si més no, d'un grau d'acceptabilitat força baix:

- (38) a. *La vida va ser viscuda intensament per en Pau.
- b. *La cançó de moda era cantada per Rocky Roberts.
- c. *La poma va ser menjada per Eva.
- d. *El diari era llegit cada dia pel senyor Roca.

A què es deu aquesta agramaticalitat? Intuïtivament és molt clar que la relació entre el verb i l'objecte directe és diferent de la dels altres casos, és molt més estreta, cosa que de vegades té un reflex morfològic: a (37a) i (37b) el nucli del complement directe és un nom lèxicament relacionat amb el mateix verb. D'altra banda, el tipus de noms que poden complementar aquests verbs són molt limitats i es circumscriuen a uns camps semàntics molt determinats i específics per a cada verb. Independentment de l'anàlisi que en fem, tant si els considerem bàsicament transitius com si defensem que la forma bàsica és la intransitiva, podem suposar que a (37) el verb i l'objecte formen una mena de *predicat complex* --format al lèxic o a la sintaxi via coindexació--. Com en els altres casos de predicats complexos que hem estudiat, la passiva no és possible perquè no podem extreure un dels elements de la forma complexa.²⁴

Abans de deixar el tema de la passiva, voldriem afegir alguna observació sobre l'anomenada "passiva lèxica". Hem assumit, amb Bartra (1984), que les construccions del tipus exemplificat a (39) són

"passives lèxiques" o, més concretament, construccions atributives. El SP de+SN és un complement regit pel participi (els exemples són de Bartra (1984, p.15)):

- (39) a. El president era conegut de tothom.
- b. La conferència fou seguida d'un col.loqui.

Deixem de banda els verbs amb objectes resultants com fer, pintar, etc., que dialectalment accepten aquest tipus de construccions i centrem-nos en els verbs amb objectes no-resultants. Observem els exemples següents:

- (40) a. ?En Jordi era conegut de tot el barri.
- b. En Jordi era estimat de tothom.
- c. ?En Jordi era temut dels tots.

- (41) a. *La ciutat era destruïda de l'enemic.
- b. *En Jaume era assassinat d'en Pere.
- c. *El vidre va ser trencat de la nena.

- (42) a. *El vidre era trencat de la pilota.
- b. *El gos era passejat de la senyora Carme.
- c. *Les escales eren pujades de la reina.
- d. *La vida era viscuda d'en Pau.

- (43) a. *En Joan era preocupat de la seva mare.
- b. En Joan estava preocupat de/per la seva mare.

A (42) i (43) tenim verbs que no admeten la passiva perifràstica i que tampoc no admeten la passiva lèxica. És interessant el cas de (43) que és ben format quan el verb és estar però no quan és ésser, però malauradament ara no podem endinsar-nos en aquesta qüestió. Els verbs de (40) i els de (41) admeten tots dos la passiva perifràstica, però només els de (40) accepten la passiva lèxica. La diferència entre (40) i (41) és que a (40) els verbs tenen un subjecte Experimentador i un objecte no-afectat, mentre que a (41) els subjectes són Agents i els

objectes [+afectats]. Què és el que impedeix les construccions de (41), el paper- θ del subjecte o el tret [+afectat] de l'objecte? La agramaticalitat de (44b) ens indica que és una qüestió relacionada amb el paper- θ del subjecte, perquè el subjecte de (44a) és un Agent i l'objecte és [-afectat]:

- (44) a. En Joan buscava les claus (desesperadament).
b. *Les claus eren buscades d'en Joan (desesperadament).

I, de fet, si el SP és un complement regit pel participi, és lògic que les restriccions s'imposin precisament a l'argument regit, que coincideix amb el subjecte de la veu activa.

6.2.2. ELS OBJECTES DIRECTES PREPOSICIONALS EN CASTELLA

Els complements directes en castellà poden anar introduïts per la preposició *a* en determinades circumstàncies.²⁵ Tradicionalment s'ha parlat sempre del complement directe animat introduït per *a* i aquesta és la condició que recullen la major part de les gramàtiques descriptives, algunes, però, observen que també cal que es doni una altra condició:²⁶

"La preposición *a* se antepone a menudo al acusativo cuando no es formado por un caso complementario; y significa entonces *personalidad y determinación*." (Bello (1847, §889)).

Observem les frases següents:

- (45) a. Hemos saludado a los vecinos.
b. Juan ha visto a María.
c. Los terroristas asesinarán a un comerciante.

En tots els casos el complement directe és animat i "determinat" (en el sentit de Bello). L'objecte de (45c) porta l'article indeterminat, però és entès pel parlant com un individu determinat. Això queda clar quan s'afegeix al complement una oració relativa: només portarà a si el verb de la relativa és en indicatiu; si és en subjuntiu --que indica manca d'especificitat-- la preposició no apareixerà:

- (46) a. Los terroristas asesinarán a un comerciante que *tiene* los ojos azules.
- b. Los terroristas asesinarán (*a) un comerciante que *tenga* los ojos azules.

Direm, doncs, que dues de les condicions necessàries perquè l'objecte sigui introduït per la preposició *a* són, d'una banda, el seu caràcter animat i, de l'altra, el valor específic del complement.

De tota manera, podem trobar molts exemples en què la primera premissa no es compleixi: a la llum dels exemples de (47) podríem concloure que l'animacitat de l'objecte no té res a veure amb la presència o absència de la preposició:²⁷

- (47) a. El crudo invierno que azota a esta región
- b. El invierno sigue al otoño.
- c. Los rasgos que definen a las posiciones

I més encara si considerem els exemples de (48), amb ODs animats i sense preposició:

- (48) a. Los romanos robaron las sabinas.
- b. ¿Quieres que te preste mi cocinera?
- c. Dejó su hijo en la puerta y huyó.

Lois (1982) observa que l'aparició de la preposició està relacionada també amb les característiques del subjecte. A continuació exposarem sintèticament les conclusions de l'autora.

Preposició obligatòriament present:

1. Subj. [+animat] - Obj. [+animat]
ex. Juan mató *(a) María.
2. Subj. [-animat] - Obj. [+animat]
ex. La sinceridad asusta *(a) Juan.

Preposició opcionalment present:

3. Subj. [±animat] - Obj. [-animat]
 - 3.1. Si el V pren normalment OD [+animat]
ex. Llamar a la muerte.
 - 3.2. Amb verbs com definir, seguir, aventajar, duplicar
ex. El número de sillas duplica al número de mesas.
 - 3.3. Si hi ha ambigüitat entre el subjecte i l'objecte:
ex. La amistad dominó al interés.

Preposició obligatòriament absent:

4. Subj. [+animat] - Obj. [-animat]
ex. Compré *(a) la casa.
5. Subj. [+animat] - Obj. [+animat]:
Quan l'objecte no porta determinant.
ex. Necesito *(a) criado.

Preposició opcionalment absent:

6. Subj. [+animat] - Obj. [+animat]
Verbs que normalment prenen ODs [-animats]. Omissió menys freqüent amb noms propis.
ex. Envió sus hijos a la escuela pública.
7. Subj. [+animat] - Obj. [+animat] - a+SN (datiu)
ex. Dar el niño al cura. vs. Dar a Diana a Don Sancho.
8. SNs indefinits:
ex. Fueron a buscar un médico experimentado que conociera bien las enfermedades del país.
Fueron a buscar a un médico experimentado que gozaba de una gran reputación.

Recapitulant, podem dir que la preposició és obligatòria quan el subjecte i l'objecte són tots dos animats o bé quan ho és l'objecte però no el subjecte (casos de <1> i <2>). El cas de <6> s'explica perquè el verb acostuma a portar objectes inanimats i <5> per qüestions lligades a l'estructura sintàctica interna del SN objecte. La preposició, en canvi, serà obligatòriament absent en el cas invers de <2>, quan el subjecte és animat i l'objecte inanimat (correspon a <4>).

és interessant adonar-se que les dades que ens forneix Lois coincideixen amb una generalització observada per Comrie (1978). En aquest treball Comrie estableix una *Jerarquia d'Animació* segons la qual les entitats amb un grau més alt d'animació tendeixen a actuar sobre les que tenen un grau més baix (l'agent tendeix a actuar sobre el pacient):

(49) Jerarquia d'Animació (p.386)

- 1) 1^a i 2ª persona
- 2) pronoms personals de 3ª persona
- 3) altres SNs humans
- 4) altres SNs animats
- 5) SNs inanimats

Donada una estructura transitiva amb A i P (=subj. agent/ obj. pacient), hi ha tres possibilitats pel que fa a la Jerarquia d'Animació:

- (50) a) A > P
b) A = P
c) A < P

(a) és el cas més normal, (b) és possible i diu que (c) és més estrany. I afegeix que en algunes llengües només hi ha marca de Cas a (c) i de vegades a (b). Sense que això pressuposi que vulguem justificar la presència de la preposició per la Teoria del Cas, cal fer constar que en els únics casos en què és obligatòria aquesta preposició són precisament els que s'adeqüen a una estructura com la representada a (50b) i (50c): tots dos arguments animats o bé subjecte

inanimat i objecte animat. La preposició és obligatòriament absent quan el subjecte és animat i l'objecte inanimat (cas corresponent a (50a)).

D'altra banda, Lois recull l'observació feta per molts gramàtics tradicionals²⁸ que la preposició sol aparèixer quan hi pot haver ambigüitat entre el subjecte i l'objecte (tinguem en compte que, en aquest sentit, el castellà, com les altres llengües romàniques, té un ordre força lliure). Quan l'objecte (animat o inanimat) podria aparèixer a la posició del subjecte perquè comparteix aquest tret amb el de l'element preverbal, acostuma a portar la preposició a.

Dintre del model actual de la Gramàtica Generativa Jaeggli (1981) relaciona la presència de la preposició a en els complements directes del castellà amb la possibilitat d'aquesta llengua (les seves dades pertanyen al dialecte de Rio de la Plata) de tenir construccions com les de (51) on apareix l'objecte i un clíctic d'acusatiu sense que hi hagi hagut cap dislocació ni tematització:²⁹

(51) a. La vi a Mafalda.

b. Lo vimos a Guille.

Segons la seva teoria, el clíctic absorbeix el Cas acusatiu del verb i l'objecte nominal necessita una preposició (a) que li assigni Cas per no violar el Filtre de Cas. La agramaticalitat d'una frase com (52) s'explica perquè el SN objecte no rep Cas: el del verb l'ha absorbit el clíctic i, com que no és animat, no porta preposició que el salvi de la violació del Filtre:

(52) *La vimos la casa de Mafalda.

Si bé descriptivament les seves observacions i la seva argumentació ens semblen vàlides, des d'un punt de vista explicatiu coincidim amb les apreciacions de Lois que no explica per què la preposició s'insereix en uns casos i no en uns altres. Si la preposició s'insereix per assignar Cas, no s'explica tampoc per què en el

castellà de la Península s'introdueix a a (53a) i no a (53b) --cal suposar que en tots dos casos el verb assignarà Cas acusatiu a l'objecte--:

- (53) a. Vimos *(a) Guille.
- b. Vimos (*a) la casa.

Lois (1982, p.43) formula una altra hipòtesi per explicar aquest fenomen:

- (54) "La présence ou l'absence de la preposition est corrélée à l'assignation d'un θ -rôle au sujet."

Amb això explica per què la preposició no apareix mai a la passiva ni amb l'existencial haber (cosa que ja havia estat observada per Bello (1847)).³⁰ Aquesta hipòtesi, però, és insuficient des del moment que no dóna compte del fet que la preposició només s'insereix en alguns casos, encara que la posició del subjecte sigui una posició temàtica. Conclou Lois que (54) és una condició necessària però no suficient. Cal també que l'objecte sigui un element susceptible de prendre el paper- θ del subjecte i d'ocupar aquesta posició (p.48). La preposició s'insereix per identificar l'element que rebrà el paper- θ de l'argument intern. I amb això justifica l'observació tradicional que la preposició serveix per a desfer l'ambigüitat possible entre el subjecte i l'objecte.

L'operació d'inserció, que es faria comparant les "matrius gramaticals" d'ambdues posicions³¹, quedaria definida per la regla (55) (p.55):

(55) Regla d'inserció de a:

"Insérer a obligatoirement lorsque:

- (i) l'objet aurait pu être inséré en position sujet et
- (ii) l'objet est un agent potentiel.

Insérer a facultativement lorsque seul (i) est satisfaite."

Tot i que l'observació de Lois sobre la relació subjecte (superficial)-objecte és interessant i, ens sembla, encertada, el lligam entre aquest fenomen i el caràcter més o menys temàtic de la posició del subjecte no acaba de funcionar segons algunes de les nostres anàlisis independentment justificades. Hem dit en el capítol anterior que els verbs psicològics del tipus preocupar són verbs que neixen amb una posició de subjecte buida, no-temàtica, en canvi, com es veu a (56), els ODs (superficials) d'aquests verbs porten la preposició a en castellà quan són animats (era precisament un dels casos de presència obligatòria que ella esmentava: <2>):

(56) a. Los truenos asustan a los niños.

b. María molesta a sus vecinos sin darse cuenta.³²

Un cas que sembla adequar-se a les expectatives de Lois és el del verb tener. Com hem intentat de demostrar al § 5.3.3., aquest verb pertany al grup dels inacusatius i, com a tal, no assigna paper- θ a la seva posició de subjecte. L'exemple de (57) mostra que l'objecte, encara que sigui animat i específic, no pot portar la preposició a:

(57) Juan tiene (*a) un hijo (que estudia medicina).

En canvi, a (58) tenim exemples de frases amb el mateix verb i amb un objecte preposicional:

(58) a. Juan tiene a un hijo enfermo.

b. Juan tiene a su suegra en casa.

c. ¿Quién tiene a la niña?

d. ¿Está solo Juan? -No, tiene a su hermana.

El motiu d'aquestes diferències no és del tot clar. Des d'un punt de vista semàntic i intuïtiu, (57) expressa únicament possessió, mentre que les frases de (58) indiquen altres coses. (58c) no indica només possessió: situada en un context en què es refereixi a la nena d'un matrimoni separat, per exemple, més que *tenir* significa *mantenir*, *tenir amb sí mateix*. (58d) és semblant: *tiene a su hermana* vol dir que

la té al seu costat, no simplement que posseeix una germana; observem que en aquest cas, si només indiqués possessió, seria absurda la presència del possessiu. Pel que fa a (58a) i a (58b), cal observar que l'objecte va acompanyat d'un complement predicatiu, o amb forma d'adjectiu o de SP. Notem que entre (58a) i (59), que és agramatical, la diferència rau precisament en el fet que només en la primera tenim un complement predicatiu, l'adjectiu de la segona té una funció atributiva simplement:

(59) *Juan tienen a un hijo rubio.

D'altra banda, el complement preposicional de (58b) cal interpretar-lo, d'alguna manera, com a complement del SN objecte, no del verb. La frase de (60) ens ho demostra:

(60) Mientras vivió en Madrid, Juan era feliz porque tenía a la suegra en Buenos Aires.

Possiblement es tracta d'un ús diferent del verb tener: aquí el verb no subcategoritzaria un SN sinó una oració reduïda, de la mateixa manera que ho fa el verb considerar a (61):³³

(61) Considero a Juan (un) imbécil.

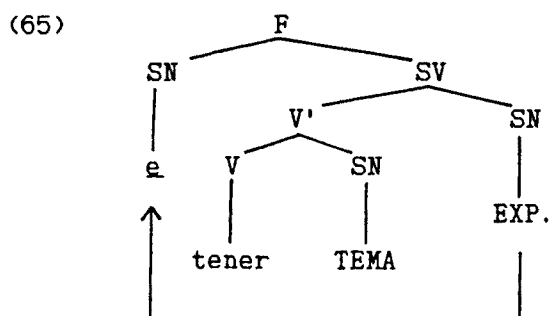
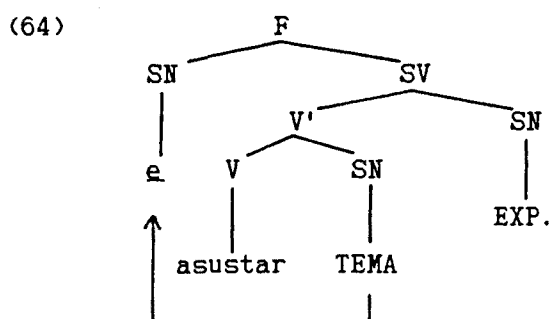
Avalant la nostra suposició tenim els fets de l'italià: mentre que en aquesta llengua les construccions possessives es formen amb el verb avere, en molts dialectes s'usa el verb tenere (que té un sentit bàsic de *mantenere*) quan segueix un participi passat:³⁴

(62) a. mi tiene occupato (it. estàndard)
b. tieni chiusa la porta (it. estàndard)
c. saccio ca tieno lu fuoc'allumato (napoletà)

I podem trobar també casos paral·lels als de (58b), amb un SP, construïts amb el verb tenere (i no avere):³⁵

- (63) a. tenere un bambino per mano
- b. tenere le mani in tasca
- c. tenere un ragazzo in collegio
- d. tenere un uccellino in gabbia

Si deixem de banda aquests casos marginals del verb tener amb objecte preposicional, hem d'explicar per què generalment, amb el sentit bàsic de possessió, no admet la presència de la preposició a davant de l'objecte i, en canvi, sí que l'admeten els verbs psicològics del tipus asustar. Sembla que la hipòtesi de Lois de subordinar-ho al caràcter més o menys temàtic de la posició del subjecte no ens serveix per a explicar la diferència entre tener i asustar si són correctes les anàlisis que hem presentat en el capítol anterior. Suposem que, efectivament, les nostres anàlisis són vàlides. Què és el que diferencia les estructures amb verbs psicològics de les possessives? Comparem (64) i (65):

Els elements que apareixen a la posició d'objecte en estructura-S són diferents en cada cas: amb els verbs psicològics és l'Experimentador, que no neix a la posició pròpiament d'objecte ((SN,V'1) sinó en un

nivell superior ($\{SN, SV\}$); quan el verb és tener l'objecte superficial coincideix amb l'argument que neix a la posició germana de V, la de l'objecte. A (64) el SN Tema no portarà mai preposició, de la mateixa manera que no en porten els SNs objectes profunds de les construccions passives que també es mouen a la posició de subjecte. Si assumim que la preposició s'insereix en un nivell tardà de la derivació (potser a l'estructura superficial), podem suposar que només es pot inserir si el paper- θ de l'argument és diferent de Tema. Això explica per què es pot introduir a (64) i no a (65): l'objecte superficial de (64) és Experimentador i el de (65) és Tema.

Aquesta hipòtesi ens obliga a dir que els objectes dels verbs de (66) no són Temes:

- (66) a. Juan asesinó a su mujer.
- b. Juan vió a María.
- c. Juan ama a Teresa.

Però en els paràgrafs anteriors havíem vist que no es comportaven tots de la mateixa manera: calia distingir els afectats dels no-afectats. Suposem, de moment, que tots els objectes de (66) són Pacients i que les diferències que havíem observat estan relacionades no amb el paper- θ directament sinó amb un tret semàntic que porta associat aquest paper- θ : el tret [+afectat]. La inserció de la preposició *a*, doncs, només serà possible quan, donades les condicions d'animacitat, especificitat i les referides per Lois a (55), l'objecte superficial rebi un paper- θ que no sigui Tema. Ara no incloem la seva condició sobre la necessitat que la posició del subjecte sigui temàtica; al final d'aquest apartat ja es justificarà això que de moment sembla una solució *ad hoc* i s'integrarà aquesta observació de Lois dintre d'una hipòtesi més general sobre els papers- θ .

Notem, finalment, que la hipòtesi de la inserció de la preposició és l'única viable. En efecte, una altra possibilitat seria la de suposar que la preposició és bàsica, de manera que, per exemple, els ODs [+animats] i els [-animats] rebessin papers- θ diferents. El

primer es realitzaria com a SN i el segon com a a+SN. A part dels problemes de marcar els verbs amb un o altre paper- θ i d'haver de tenir en compte qüestions semàntiques com la especificitat en el pas del lèxic a la sintaxi, hi ha arguments sintàctics força clars que contradiuen aquesta hipòtesi. Observem els exemples següents:³⁶

- (67) a. Juan ha visto [_P a su hija] enferma.
b. Juan encontró [_P a María] borracha.

- (68) a. Juan ha visto [_{SN} el libro] destrozado.
b. Juan encontró [_{SN} la copa] rota.

- (69) a. *Esther compró las entradas [_{SP} sin Andreu] enfadado.
b. *Juan habló [_{SP} a María] borracha.

Si, com han demostrat Demonte (1985) i Zubizarreta (1985) --amb argumentacions diferents--, mai no podem tenir un complement predicatiu d'un objecte preposicional, els exemples de (67) ens indiquen que l'aparent SP és en realitat un SN, com els de (68) i a diferència dels complements de (69) que són veritables SPs.

6.2.3. LA PREPOSICIÓ DELS COMPLEMENTS NOMINALS

Una altra qüestió interessant a l'hora de determinar el paper- θ dels objectes directes és veure quina preposició encapçala aquests complements quan apareixen al costat d'un derivat verbal. És ben sabut que els noms no poden portar complements amb la forma de SN: com que no són assignadors de Cas, cal que s'insereixi una preposició que pugui assignar Cas al complement i evitar així que es violi el Filtre de Cas:

- (70) a. destruir una ciutat
- b. *destrucció una ciutat
- c. destrucció d'una ciutat

A Chomsky (1970) ja es parla de la necessitat que la Gramàtica inclogui una regla d'inserció de de que actui en els casos en què un N (o un A) vagi seguit d'un complement SN. Però aquesta regla pot semblar insuficient si tenim en compte els exemples de (71):

- (71) a. l'odi a (??de) la humanitat
- b. l'atac a (??de) la ciutat

Si els complements de (71) s'interpreten amb una lectura objectiva, la preposició ha de ser a; de és força estranya amb aquest sentit i normalment s'entén com un complement subjectiu. La diferència entre (70c) i (71a) és clara: el primer és un nom "d'acció" i el segon és "de sentiment". Ruwet (1968) ja es va adonar d'aquesta diferència i moltes gramàtiques descriptives també recullen el fet.³⁷ Però (71b) no es pot dir que pertanyi al grup dels noms de sentiment i tanmateix també porta la preposició a.

Roegiest (1978) estudia els casos del castellà en què apareix la preposició a introduint un complement del nom i estableix tres grans grups. El primer correspon als noms del tipus que vèiem a (71b), atac, que, segons ell, porten un tret de direcció: el complement directe és el terme del moviment directiu. El segon grup està format pels anomenats noms de sentiment, com odi, a (71a). Al tercer pertanyen noms com visita o salutació que, tot i que aparentment no es poden incloure en cap dels altres grups, porten a perquè, diu Roegiest, corresponen a l'objecte indirecte d'un predicat complex (la terminologia és nostra) el verb del qual es pot "elidir" algunes vegades. A (72) donem altres exemples d'aquests tres grups:

- (72) a. l'assalt a la ciutat
- l'agressió als militars
- una mirada al rellotge
- una vista al mar

- b. el respecte als mestres
l'estimació als avis
l'obediència als pares
- c. l'ajut als pobres (donar ajut a SN)
la recepció al ministre (fer una recepció a SN)
l'abraçada a l'amic (fer una abraçada a SN)
les tortures als presoners (fer tortures a SN)

Els noms de (72a) demanarien la preposició *a* precisament pel tret direccional que porten.³⁹ Per als de (72b), sempre segons Roegiest, no seria adequat parlar d'una "direccionalitat abstracta" perquè hi ha noms del mateix tipus semàntic que no admeten la preposició *a* (desig, ambició, ànsia, etc.):

- (73) a. el desig de/*a llibertat
- b. l'ambició de/*a poder
- c. l'ànsia de/*a riquesa

El que diferencia (72b) de (73) és que els noms de (72b) acostumen a portar complements animats, mentre que els de (73) o bé porten SNs inanimats o bé complements oracionals.³⁹ En el primer cas es produiria un "conflicte" entre els dos arguments del nom (el subjecte, també animat, i l'objecte) que es resoldria marcant l'objecte amb la preposició *a*, de la mateixa manera que vèiem que passava amb l'acusatiu preposicional, segons la hipòtesi de Lois (1982). En paraules de Roegiest (1978, p.127):

"Deux conditions semblent devoir être remplies pour l'apparition de *a*: la présence de deux compléments (actants) et le caractère animé, et partant potentiellement actif, du complément *objectif*."⁴⁰

Pel que fa a (72c), creiem que d'alguna manera caldria incloure'ls en algun dels altres grups o en una generalització superior, perquè no és cert que siguin els únics que formen part de predicats complexos ni que tots els predicats complexos tinguin la mateixa estructura. D'una banda, a (74) tenim exemples de predicats

complexos amb noms que corresponen al grup de (72a); l'objecte del derivat també apareix com a "complement datiu" del predicat:

- (74) a. Els enemics van fer un assalt a la ciutat.
- b. Quan arribi a casa donaré una mirada al llibre.

També els noms de (72b) poden formar part d'estructures semblants, aquesta vegada, però, construïdes amb el verb tenir, verb que normalment no admet un complement datiu:

- (75) a. Els nens d'avui ja no tenen respecte a ningú.
- b. Tenen molta estimació a la seva família.

D'altra banda, hi ha tota una sèrie de predicats complexos els complement preposicionals dels quals és encapçalat per la preposició de i no a:

- (76) fer lliurament de SN
- fer col·lecció de SN
- fer confessió de SN
- fer ús de SN
- donar ordre de SN
- donar testimoni de SN

Podem concloure, doncs, que el grup (72c) no presenta cap característica especial que el diferenciï dels altres, per tant, suposarem que, o bé s'inclouen a (72a) o bé a (72b).

El que cal preguntar-nos ara és si hi ha alguna propietat comuna als noms de (72a) i (72b) que expliqui el comportament diferent que tenen, per exemple, respecte a (70c) o dels nominals de (76). Cal saber per què uns noms introdueixen el seu complement amb la preposició de i uns altres ho fan amb a. Una primera via seria observar si hi té res a veure el tret [±afectat] de l'objecte. No és difícil constatar que aquest tret no ens ajuda a justificar la presència d'una o altra preposició: tenim objectes afectats amb la preposició a (els complements de assalt, agressió, ajut, abraçada,

tortura, etc.) i objectes afectats amb la preposició de (complements de destrucció, lliurament, ús, etc.). De la mateixa manera, podem tenir objectes no-afectats introduïts per a i per de: mirada a, estimació a, respecte a, obediència a i ordre de, desig de, ànsia de, etc. Sembla, doncs, que, efectivament, aquest tret no ens pot explicar, almenys directament, la distribució de les preposicions.

Es podria pensar, com a solució alternativa, al valor direccional de què parlava Roegiest en relació als noms com atac. Però si bé és cert que aquest sentit és molt clar en casos com atac o com estimació (en un sentit metafòric), també és veritat que, com diu ell mateix, el tenen igualment desig i, afegim nosaltres, destrucció que prenen de. No sembla, doncs, convenient assignar papers- θ diferents als complements introduïts per a i als introduïts per de: sintàcticament formen grups massa heterogenis internament i, d'altra banda, semànticament no és evident que les dues preposicions determinin conjunts semàntics diferents. Suposarem, de moment, que el paper- θ de tots aquests complements, independentment de la preposició, serà el de Pacient (tret d'alguns casos que potser caldrà considerar Temes en virtut del seu possible contingut oracional).⁴¹

Deixant de banda el terreny purament semàntic, que ja hem vist que no ens porta a cap conclusió satisfactòria, considerem ara aquestes estructures des d'un punt de vista sintàctic. Assumim amb Cinque (1981) que hi ha *nominals actius* i *nominals passius* i que això és una característica lèxica de cada nom. Anomenem nominals actius els que presenten l'estructura de (77a) i nominals passius els de (77b):

(77) a. l'odi d'en Pere a la Maria

b. la destrucció de la ciutat pels enemics

A (77a) el complement subjectiu apareix immediatament després del nucli, encapçalat per la preposició de i l'objecte al darrera introduït per a.⁴² Els nominals passius, en canvi, tenen l'objecte de+SN al costat del nom i l'argument subjecte al final amb la

preposició per, que és la que introdueix normalment els complements agents de les passives verbals. Observem que les estructures no són intercanviables:

- (78) a. *l'odi de la Maria per (part de) en Pere
- b. *la destrucció dels enemics a la ciutat

La agramaticalitat de (78a), extensible a tots els noms "de sentiment", s'explica, com ja hem dit altres vegades, perquè la preposició per a les construccions nominals no pot introduir arguments amb el paper- θ Experimentador, que és el que rep el subjecte d'aquests verbs/noms.⁴³

Si ara observem els exemples que ens ocupen, els dels noms amb complements preposicionals a+SN, ens adonarem que de fet es tracta sempre de nominals actius com els de (77a):

- (79) a. l'atac dels americans a Líbia
- b. ??l'atac a/de Líbia pels americans

- (80) a. la terrible mirada d'en Pere a la Teresa
- b. *la terrible mirada a/de la Teresa per en Pere

- (81) a. l'abraçada d'en Pere a la Maria
- b. *l'abraçada a/de la Maria per en Pere

Tenint en compte totes aquestes dades, l'ús de les preposicions en les estructures nominalitzades es regiria per la següent distribució:

- (82) de c. objectiu d'un nominal passiu
- c. subjectiu d'un nominal actiu
- a c. objectiu d'un nominal actiu
- per c. subjectiu (agent) d'un nominal passiu

Observem que en els casos en què apareix la preposició de el complement es troba immediatament adjacent al nucli. Si la regla que insereix aquesta preposició actua en un context com el de (83), s'explica per què només apareix en aquestes circumstàncies i per què és l'única que hi pot aparèixer:

(83) $\emptyset \rightarrow \text{de} / \text{N} \text{ ___ } \text{SN}$

Les altres preposicions, a per als objectes actius i per per als subjectes passius, encapçalen complements no adjacents al nucli, per tant, incapços de motivar l'aplicació de la regla (83). La preposició, aquí, no serà inserida sinó que ja serà present a l'estructura-P: els objectes Pacients dels nominals actius es realitzaran com a SPs = a+SN. Així s'explica també per què aquesta preposició apareix fins i tot quan l'objecte apareix immediatament al costat del N, quan no s'ha expressat el subjecte:⁴⁴

- (84) a. l'atac a la ciutat
b. ??l'atac de la ciutat

A (84) ja no es donen les condicions estructurals necessàries per a l'aplicació de la regla (83): ja des del començament tenim una seqüència N-SP, per tant no es pot inserir de.⁴⁵

El caràcter bàsic de la preposició a a les nominalitzacions es pot recolzar en algunes dades de l'anglès i en l'anàlisi que n'han fet Fiengo (1979) i M. Anderson (1979).⁴⁶ Hi ha una colla de verbs transitius que, quan apareixen en forma nominal, regeixen SPs introduïts per preposicions que no són of --la preposició que normalment encapçala els objectes dels noms--:⁴⁷

- (85) a. Rome attacks Carthage.
b. Rome's attack on/*of Carthage
- (86) a. John admires the president.
b. John's admiration for the president

- (87) a. I need food.
b. the need for the food
c. the need of food

La propietat que comparteixen tots aquests noms consisteix en la no acceptació de la construcció passiva: en cap cas no es pot traslladar el complement objectiu a la posició prenominal:

- (88) a. *Carthage's attack by Rome
b. *the president's admiration for by John
c. *the water's desire (for)⁴⁹

Comparem els exemples anteriors amb els de (89), amb un nom que, com destruction, introdueix el seu complement amb of:

- (89) a. Rome destroyed Carthage.
b. Rome's destruction of Carthage
c. Carthage's destruction by Rome

M. Anderson (1979, pp.39-40) arriba a la següent conclusió:

"I will argue that the nominals which do not allow NP Preposing can be shown to have lexical prepositions in the deep structure interposing between the N and the N".

és a dir, només els complements que no siguin preposicionals des de la base podran moure's fins a la posició prenominal. Els que continguin una preposició "lèxica" --o el que és el mateix, bàsica-- no podran fer-ho. D'això es dedueix que la preposició of de (89b) és una preposició inserida.

L'altre grup de noms que en anglès no permeten aquest moviment, ja ho hem vist abans, és el format pels noms amb objectes no-afectats, entre els quals hi ha els que expressen sentiments. Hem dit que en català el tret [+afectat] no està relacionat amb el fet que

la preposició sigui bàsica o no, però coincideix amb l'anglès en el comportament dels noms de sentiment: el català introdueix els objectes d'aquests noms amb la preposició *a*, i, per tant, no admeten tampoc la construcció passiva (vg. l'exemple (78a)). Independentment d'aquest fet, en totes dues llengües aquesta impossibilitat es pot explicar també pel paper- θ de l'argument subjecte: no és Agent i, com a conseqüència, no pot anar precedit de la preposició *by/per* en una estructura nominal.

Podem concloure, doncs, que, almenys en català, la preposició que introdueix els objectes dels nominals derivats no depèn directament del paper- θ que se'ls assigni ni del tret [\pm afectat] que puguin tenir, sinó del caràcter actiu o passiu del derivat. És cert que en molts casos s'observa una certa regularitat: gairebé tots els de sentiment, amb objectes no-afectats, demanen la preposició *a*. Molts dels complements dels noms d'acció són afectats i porten la preposició inserida *de*. Però, com hem demostrat abastament, les excepcions són massa nombroses per fer derivar un fet de l'altre. D'altra banda, assignar papers- θ diferents als complements introduïts per *a* i als introduïts per *de* no sembla prou justificat, ni semànticament ni sintàcticament.

6.2.4. RECAPITULACIÓ

En aquest capítol hem estudiat la relació entre el tret [\pm afectat] i els papers- θ que poden rebre els SNs objectes dels verbs transitius i hem analitzat algunes construccions sintàctiques que aparentment podien estar connectades sigui amb aquest tret semàntic, sigui amb el paper- θ .

Hi ha tres construccions en relació a les quals els objectes es comporten d'una manera unitària segons si són afectats o no. Només els objectes [+afectats] poden ser objectes nuls (segons Rizzi (1985)). En anglès, només aquesta mena d'objectes són capaços de moure's a una posició prenominal a les estructures nominalitzades passives i també són els únics que poden aparèixer a la posició de subjecte d'una construcció mitjana. Tot això ens podria fer pensar que el tret semàntic [+afectat] delimita dos papers- θ diferents per als objectes, un Tema-1 i un Tema-2, com proposa Rizzi (1985).

D'altra banda, però, hem dit, seguint propostes d'altres lingüistes i del mateix Rizzi (1985), que aquest tret pot marcar també altres papers- θ : els Agents, per exemple, són [+afectats] (vg. Fiengo (1979)) i els Experimentadors també (vg. Guéron (1986) --ella els anomena Benefactius--). Aquí se'ns obria la possibilitat de no diferenciar dos papers- θ només per aquest tret i de considerar que tots els objectes de què ens ocupàvem rebien el mateix paper- θ (Pacient). El tret [+afectat], que evidentment és pertinent per a les tres construccions estudiades, seria un tret de selecció-s, com els que veïem al capítol 3, lligat al paper- θ . Hi podria haver, per tant, Pacients [+afectats] i Pacients [-afectats].

Aquesta hipòtesi sembla que la podem confirmar a partir de les dades dels apartats posteriors (§§ 6.2.1., 6.2.2. i 6.2.3.). Pel que fa a la passiva, hem demostrat que el tret [+afectat] de l'objecte hi té una influència ben minsa. Sembla més aviat que la possibilitat de tenir una passiva perifràstica --a més de la condició que la posició de subjecte sigui temàtica-- està lligada al paper- θ de l'objecte, independentment que aquest sigui o no afectat. Només els objectes Pacients poden esdevenir subjectes d'una passiva: ni els Agents, afectats, com a *cavalcar un cavall*, ni els Locatius (o "Path"), no-afectats, com a *córrer el món*, no ho poden esdevenir. Un cas aparentment estrany és el dels acusatius interns, que no poden ser subjecte d'una passiva.

Els objectes preposicionals (a+SN) en castellà tampoc no semblen estar supeditats al tret [\pm afectat] del complement. De fet, si tots els altres requisits d'especificitat i animació es compleixen, qualsevol OD pot portar la preposició a. N'és una excepció l'objecte de tenir que, amb el sentit d'estricta possessió, mai no l'admet.

La preposició que introdueix els complements dels derivats verbals, en canvi, sembla que no depèn de raons semàntiques (del tret [\pm afectat] o del paper- θ), sinó més aviat de la mena de nominal --actiu o passiu-- nucli de la construcció. De tota manera, hi ha alguns noms que es comporten d'una manera excepcional, en el sentit que, tot i ser nominals actius (que haurien de prendre a) introdueixen els complements amb de (desig, ànsia, etc.).

Per a les tres excepcions que hem trobat a cada construcció, hem suggerit que se'ls assigni un paper- θ diferent, Tema. Aquest paper- θ , en principi, seria també el que rebrien els SNs que neixen a la posició d'objecte dels verbs inacusatius (no "ergatius", seguint la diferència de Hale - Keyser). Notem ara que, efectivament, tots aquests SNs comparteixen una sèrie de propietats que ens permeten d'agrupar-los en un únic paper- θ . Els acusatius interns no admetien la passiva (només l'admeten els verbs amb ODs Pacients): tenir no la pot admetre perquè la posició de subjecte no és temàtica, per tant, no hi ha cap problema a considerar Tema el seu objecte; seria, a més, el que li correspondria com a objecte d'un verb inacusatiu. Hem suposat que els ODs interns dels predicats complexos també eren Temes: tampoc no admeten la passiva. El verb desitjar és estrany en passiva, especialment si l'objecte és oracional, però també quan és un SN. D'altra banda, un derivat de tenir, tinència, es comporta com desig: és actiu, com ho demostra el fet que no es pugui dir **la tinència il·licita d'armes per en Joan*, però introdueix l'objecte amb de i no amb a (*tinència d'armes* i no **tinència a armes*).

I, finalment, creiem convenient assignar un paper- θ diferent als complements SN i als complements amb forma oracional: si els trets de subcategorització seleccional han desaparegut de les entrades

lèxiques, cal que alguna cosa ens garanteixi el pas del lèxic a la sintaxi. Suposem que els Pacients, Agents, etc. mai nom poden ser oracionals i que els Temes sí. El que farà que un Tema de la graella- θ d'un verb es projecti com a SN o com a F serà, possiblement, la teoria del Cas (si acceptem que les F no en poden rebre) o bé un tret semàntic lligat a Tema ([\pm proposició], per exemple). Remarquem, per acabar, que alguns verbs podran assignar opcionalment tots dos papers- θ : de vegades el significat del verb serà el mateix (*témer els gossos* i *témer que arribin tard*) i d'altres canviarà una mica (*desitjar un home* i *desitjar que plougui*).

6.3. ELS OBJECTES "RESULTANTS"

Haviem definit els objectes resultants (o "efectuats") com aquells que expressen el resultat d'una acció. No són, doncs, afectats, si diem que els objectes afectats són els que "reben" l'acció del verb i tenen existència independent. Però, semànticament, tampoc no són [-afectats] de la mateixa manera que ho són els que vèiem en el capítol anterior.

Lyons (1977, pp.434-435) parla de tres menes de predicats: els *predicats operatius* amb un Agent i un Pacient (com els que vèiem abans), els *predicats factitius*, que denoten un procés o un esdeveniment pel qual una Causa produeix un Efecte o Resultat, i, finalment, els *predicats operatius-factitius*, que són una combinació dels altres dos i denoten l'Efecte produït per un Agent. Els predicats factitius i els operatius-factitius es diferencien per la interpretació agentiva o causal del subjecte, segons Lyons, i l'objecte s'interpreta sempre com un Efecte. A (1) presentem exemples de predicats operatius-factitius i a (2) i (3) exemples de predicats factitius:

- (1) a. En Miró va pintar aquest quadre.
b. La Rodoreda va escriure "Mirall Trencat".
c. Els obrers van construir un pont.
d. Els Martínez fabricaven olles de terrissa.

- (2) a. En Joan va provocar molt d'enrenou.
b. En Joan va originar molts conflictes.
c. En Pere va crear la Societat d'Amics dels Lingüistes.
d. Els excursionistes van causar un incendi.

- (3) a. La seva gosadia va provocar molt d'enrenou.
- b. La seva fugida va originar molts conflictes.
- c. Les seves declaracions van crear confusió.
- d. L'angoixa li va causar una greu malaltia.

Mentre que els verbs del primer grup només accepten subjectes animats, Agents, els del segon grup poden portar subjectes animats, que nosaltres hem considerat Agents (vg. § 5.2.3.), o subjectes abstractes o amb contingut oracional (derivats verbals), que hem anomenat Causes i que poden aparèixer com a SNs (exemples de (3)), o amb forma pròpiament oracional, com a (4):

- (4) a. Que en Joan digués allò va provocar molt d'enrenou.
- b. Que la Teresa fugís amb aquell xicot va originar molts problemes.
- c. No tenir rector ha creat una situació exasperant.
- d. Que la Gemma portés faldilles va causar una gran sorpresa als seus admiradors.

Pel que fa als objectes, els dels predicats operatius-factitius de (1) són generalment SNs que fan referència a objectes físics, com assenyala Cano Aguilar (1981, p.39):

"(...) sólo *realizar* parece exigir objetos 'abstractos'. Un rasgo común a todos estos verbos es que ninguno se construye con infinitivos u oraciones en función de objeto. Aunque admitan objetos 'abstractos', siempre éstos hacen referencia a 'entidades' (y, por tanto, son 'nominales'), no a procesos o acciones."

Els ODs dels predicats factitius (exemples de (2)), en canvi, no poden ser objectes físics, fan referència a esdeveniments o a accions i per això o bé són derivats verbals o bé frases, com es veu a (2) i a (5):

- (5) a. La seva gosadia va provocar que la Maria
s'enrabiés i no tornés a cap reunió.
b. ?Les reflexions de la Maria van causar que en
Joan s'averonyís del que havia fet.

és cert que no tots aquests verbs admeten un complement amb forma oracional, però semànticament els derivats verbals i les oracions són equivalents (quan els derivats no són de resultat).⁴⁹ Chomsky (1984, p.124) diu, en aquest sentit:

"(...) among the verbs that s-selects propositions, some will c-select clause and NP (those that are transitive) and some will c-select only clause (those that are intransitive), but none will c-select only NP."

El valor proposicional dels objectes dels predicats factitius sembla indiscutible, però, tanmateix, contra la suposició de Chomsky, n'hi ha que només poden ser SNs i no oracions:

- (6) a. *En Joan va originar que tothom s'enrabiés.
b. *Les seves paraules van crear que la Rosa callés.

Això, però, podrà ser resultat amb altres mecanismes (vg. cap. 7) i no ens impedirà d'assignar el mateix paper- θ als complements nominals i als oracionals dels verbs factitius. El que cal esbrinar ara és si aquest paper- θ ha de ser també el dels objectes dels predicats operatiu-factius i si es poden identificar amb algun altre paper- θ dels objectes que hem estudiat fins ara.

Començarem observant el comportament d'aquesta mena d'objectes a les construccions que diferenciaven els objectes afectats dels no-afectats. Recordem que M. Anderson (1979) es veia obligada a considerar-los un tipus d'objectes afectats perquè podien aparèixer a la posició prenominal en una estructura nominalitzada passiva com la de (7):

- (7) a. That word's definition by John
- b. The book's publication by Mouton
- c. The poem's translation by John

Suposant que aquests objectes fossin realment objectes creats, cosa que ens sembla força discutible, ho serien de predicats operatiu-factitius. Altres exemples més clars ens mostren que, efectivament, aquesta construcció és possible amb els objectes de verbs com *construir*, o *compondre*:

- (8) a. ?The poem's composition by John
- b. The symphony's composition by Mozart
- c. The bridge's construction by the workers

També els objectes dels predicats factitius semblen admetre la passiva nominal:

- (9) a. ?The conflict's provocation by the police
- b. ?The chaos' creation by the police

En aquest sentit, doncs, tots dos es comporten com els objectes afectats de què parlàvem en el capítol anterior. Però si examinem les estructures *middle*, el resultat és contradictori perquè en cap cas no les admeten; aquests objectes es comporten com si fossin no-afectats:

- (10) a. *Thesis don't write easily.
- b. *Symphonies compose easily.
- c. *Bridges construct easily.

- (11) a. *Conflicts provoke easily.
- b. *Death cause easily.

Pel que fa a la possibilitat de tenir objectes nuls en italià, els verbs que estem estudiant no ens aporten proves gaire il·luminadores. Com sosté Rizzi (1985, p.19), aquests SNs arbitraris han d'estar

marcats amb els trets [+genèric], [+humà] i [+plural] i són molt pocs els verbs que admeten un objecte resultant humà, a (12) en tenim alguns exemples:

- (12) a. Déu va crear els homes.
b. "Se tu non ci fossi bisognerebbe inventarti."⁵⁰

Crear, quan el subjecte és Déu (o qualsevol altra divinitat) admet un complement humà i *inventar*, en aquest sentit marcadament poètic, també l'accepta. De tota manera són casos molt marginals i no és del tot clar que admetin l'objecte nul:⁵¹

- (13) a. ??Dio creò __ nudi.
b. ??Il poeta inventa __ stanchi.

Aquesta construcció, per tant, no ens ajuda a individuar la mena d'objectes que estem estudiant.

Si intuïtivament ja dèiem que aquests SNs no eren ni afectats ni no-afectats en el mateix sentit que els altres, les dues proves que tradicionalment s'han fet servir per evidenciar aquesta diferència també ens porten a la mateixa conclusió. El comportament heterogeni dels objectes resultants en les construccions que hem examinat ens fa pensar que cal assignar-los un altre tret semàntic, el de "resultat".

Tot i així, pel que fa als papers- θ , es podria continuar pensant en la possibilitat d'integrar-los dintre del grup dels Pacients o dels Temes, donat que aquestes dues etiquetes, tal i com les hem definides, no responien directament a la dicotomia [+afectat]. Comparem algunes propietats dels objectes resultants amb les dels Temes i les dels Pacients.

Pel que fa a la passiva perifràstica, havíem dit que només era possible si el paper- θ de l'objecte era Pacient (sempre, és clar, que la posició de subjecte fos temàtica), però mai si era un Tema. Els

verbs amb objecte resultant admeten sempre la passiva i això és una primera evidència que no poden ser Temes:

- (14) a. El llibre fou escrit per la Rodoreda.
 - b. El quadre fou pintat per en Miró.
 - c. El pont serà construït per la Generalitat.
 - d. Els "600" eren fabricats per la SEAT.
-
- (15) a. L'incendi va ser provocat per uns excursionistes.
 - b. Aquella tensió va ser originada per les declaracions del primer ministre.
 - c. L'aldarull va ser causat pels partidaris de Tejero.

Una propietat dels verbs operatiu-factitius és que, dialectalment, alguns admeten la "passiva lèxica", amb un SP encapçalat per la preposició de:

- (16) a. El quadre és pintat d'en Miró.
- b. La coca és feta meva.
- c. ??El llibre és escrit de la Rodoreda.
- d. ??Aquest cotxe és fabricat de la SEAT.

Com ha demostrat Bartra (1984) i (1985), aquestes frases són atributives i tenen valor estatiu. Això ens relaciona aquests verbs amb alguns dels estatus que vèiem al capítol anterior. Nosaltres havíem dit que el paper- θ de l'objecte i el seu caràcter [±afectat] no hi tenien res a veure i que semblava més aviat una restricció sobre el subjecte actiu, el SP regit pel participi, que no podia ser Agent. Les frases de (16) serien un contraargument a la nostra anàlisi, perquè el subjecte és Agent. De tota manera, no és del tot clar que les frases de (16) i les de (17) siguin idèntiques.

- (17) a. El meu avi era respectat de tothom/?dels veïns.
- b. El meu germà era conegut de tothom/?dels veïns.

Fixem-nos que només les de (16), amb verbs d'objecte resultant, admeten que el complement preposicional contingui un SN no-genèric, i només les de (16) acceptaran que el SP introduït per de sigui substituït per una forma de possessiu:

(20) a. Això és fet teu?

b. *El meu avi era respectat seu.

Si s'usa el verb amb un sentit absolut i no s'especifica el complement preposicional, quan el verb és del tipus de respectar la interpretació és un "per tothom", a diferència del que passa a les passives sintàctiques (perifràstiques) que aleshores forcen una interpretació "per algú", no-genèrica. En els nostres casos, la interpretació és no-genèrica.

Sembla, doncs, que aquests casos s'acosten més a les passives perifràstiques que no pas a les atributives o, si més no, que no són idèntiques a les atributives de (17) i que, per tant, poden estar subjectes a altres restriccions: per a aquests dialectes, que l'OD sigui un "resultat material". Però, de tota manera, és molt possible que es tracti d'una propietat idiosincràtica de cada peça lèxica i que no se'n pugui treure cap conclusió de pes perquè no tots els verbs amb objectes resultants "físics" poden aparèixer en una construcció com la de (16).

Fins ara hem descartat la possibilitat que el paper- θ dels objectes resultants sigui Tema (admeten la passiva). Es pot dir que són Pacients? Això seria plausible per als objectes dels verbs operatiu-factitius, que són sempre SNs, però no seria desitjable per als ODs dels predicats factitius que poden realitzar-se com una frase. D'altra banda, sembla justificat, semànticament, que el paper- θ sigui diferent de Tema i de Pacient però que, en canvi, sigui el mateix per als dos tipus de verbs. No es tracta només d'un tret semàntic inherent dels noms, com ho podria ser [\pm animat], sinó d'un tret que defineix la relació semàntica entre el verb i l'argument, el valor resultatiu del complement. La diferència entre l'objecte de fabricar i el de

provocar, en canvi, no té res a veure amb la relació predicat - argument, que és la mateixa, sinó amb la mena de SN que pot ocupar la posició, amb alguns dels seus trets inherents.

S'ha dit sovint que els adjectius en -ble només es poden formar sobre verbs transitius⁵² i que el subjecte de l'adjectiu correspon a l'objecte directe del verb si és un Tema. De Miguel (1986) estudia aquests adjectius en castellà i arriba a la conclusió que no és la funció sintàctica el que compta sinó el paper- θ de l'argument que ha de ser sempre el Tema. Així explica l'autora els casos de (19)-(21):

- (19) a. Juan es insoportable / soportar a Juan
- b. La ciudad es aniquilable / aniquilar la ciudad
- c. El libro es recomendable / recomendar el libro

- (20) a. El hierro es oxidable / algo oxida el hierro / el
 hierro se oxida
- b. Las gafas son irrompibles / nada rompe las gafas/
 las gafas no se rompen

- (21) a. La música es agradable / la música agrada
- b. una obra perdurable / una obra que perdura
- c. una cosa inservible / una cosa que no sirve

El que ella anomena Tema per a nosaltres és un Tema (com a (21)) o un Pacient (com a (19)-(20)). Els exemples de (19) són del tot previsibles des de la perspectiva clàssica de la teoria perquè el subjecte de l'adjectiu coincideix amb l'objecte (Tema (o Pacient)); la interpretació d'aquests adjectius és passiva ("que pot ser ..."). A (20) hi ha la possibilitat d'interpretar l'adjectiu amb un valor mig o passiu ("que pot ser oxidat" o "que es pot oxidar"), que correspon a l'estructura transitiva i a l'ergativa on el subjecte de l'adjectiu equival al subjecte superficial del verb. (21) és el cas clau: la formació d'adjectius en -ble no es pot restringir als verbs transitius perquè aquí tenim tres verbs intransitius que es relacionen amb tres

adjectius en -ble el subjecte dels quals coincideix amb el subjecte del verb. El que acomuna tots els subjectes d'aquests adjectius és el paper- θ Tema que reben.

Des del nostre punt de vista, però, ni la versió ergativa de (20) ni els "intransitius" de (21) no desmenteixen que els adjectius es formin sobre verbs amb un objecte i que sigui l'objecte l'argument que esdevé subjecte de l'adjectiu. Tant en un cas com en l'altre el subjecte superficial prové d'una posició de subjecte en estructura profunda ja que es tracta de verbs incoatius ((20)) o de verbs inacusatius ((21)). Els primers assignen el paper- θ Pacient al seu argument intern i els segons el de Tema.

Els exemples que presentem a (22) demostren, segons la nostra anàlisi, que fins i tot alguns verbs amb objectes Locatius poden ser la base d'un adjectiu en -ble i aquest argument pot esdevenir subjecte de l'adjectiu:⁵³

- (22) a. un riu navegable / navegar (per) un riu
b. una casa habitable / habitar (en) una casa

Sembla, doncs, que no podem restringir al paper- θ Tema o Pacient la possibilitat de formar adjectius en -ble. Hom diria que qualsevol verb amb una posició d'objecte, és a dir, no intransitiu en sentit restringit, pot donar lloc a un adjectiu en -ble el subjecte del qual sigui l'element que neix a la posició d'objecte. Aquesta afirmació, però, no és certa.

Una característica compartida per gairebé tots els verbs d'objecte resultant és que no admeten la formació d'adjectius en -ble:⁵⁴

(23) *originable	(24) provocable
*causable	creable
*ocasionable	realitzable
*escrivible	edificable
*fabricable	productible
*pintable	

A (24) hem presentat alguns adjectius derivats de verbs amb objectes resultants que serien un contraexemple a la nostra afirmació, però la seva validitat és força dubtosa. Provocable (que en castellà no existeix) és definit als diccionaris com "que pot ser provocat", però no és clar a quin dels dos sentits del verb es refereix l'adjectiu. Tendríem a dir que el subjecte ha de ser una persona, per tant agafaríem el verb amb el seu sentit no-resultatiu de "fer una provocació", "punxar algú". Creable és un mot estrany i l'únic exemple que en dona el DCVB és el de (25), tret d'una obra filosòfica de Llull:

(25) "La potència creativa és lo creador e la creable és la creatura."

és evident que el llenguatge filosòfic crea constantment mots amb què referir-se als conceptes abstractes de què s'ocupa, i (25) n'és un exemple claríssim. No creiem que sigui un contraexemple fort a la nostra hipòtesi. Edificable significa "que pot ser edificat", però, curiosament, el subjecte de l'adjectiu no és mai l'objecte resultant del verb sinó un possible objecte Locatiu:

- (26) a. edificar (en) un terreny
b. edificar una casa
c. un terreny edificable
d. *una casa edificable

L'adjectiu productible possiblement ja estigui lexicalitzat perquè el seu significat no té res a veure amb el que es podria preveure: no vol dir "que es pot produir" sinó que és sinònim de "productiu" (notem, a més, que és una derivació "cultiva": no és "*produïble"). L'únic contraexemple real, doncs, és realitzable.

Totes aquestes dissimilituds amb els altres objectes [+afectats] ens fan pensar que els objectes resultants han de rebre un paper-θ diferent: ni Tema ni Pacient. Fillmore (1968) proposava el Cas

Factitiu per a aquests objectes.⁵⁵ Jaeggli (1984, p.22) parla, de passada, del paper- θ Resultat per a l'objecte de

(27) John built a house.

Nosaltres adoptarem el nom Resultat. El que cal decidir ara és si tots els objectes resultants, els dels predicats factitius i els dels factitiu-operatius, rebran el mateix paper- θ o bé si cal diferenciar-los. Per tot el que hem vist, l'única diferència és que només els predicats operatiu-factitius (i encara no tots) poden admetre la "passiva lèxica". No creiem, però, que aquest sigui un argument suficient, sobretot tenint en compte que és un fet molt marginal i que afecta un nombre reduït de verbs i n'exclou d'altres que *a priori* l'haurien d'admetre si no fos un fet idiosincràtic.

D'altra banda, havíem vist que el tipus semàntic de SNs que poden ser complements d'aquests predicats és diferent: els operatiu-factitius acostumen a exigir SNs que facin referència a objectes físics; els factitius, en canvi, demanen objectes amb valor proposicional (que siguin SNs o Fs dependrà d'altres principis de la Gramàtica). No sembla tampoc que això pugui ser la base, com ja hem dit anteriorment, per a diferenciar dos papers- θ diferents donat que sintàcticament no hi ha arguments que ho avalin. A més, hi ha verbs que admeten tots dos tipus de complements:

(28) a. Déu va crear el món.
b. Aquest noi sempre crea problemes.

(29) a. La FIAT produeix milers de cotxes cada any.
b. El seu record em produeix una gran sensació de pau.

Concloem, doncs, que el paper- θ serà el mateix per a tots els objectes resultants: Resultat. Els trets semàntics inherents que hagin de tenir els complements quedaran definits, si cal, amb un tret semàntic lligat al paper- θ .

6.4. ELS SNs DELS VERBS ERGATIUS I DELS VERBS INACUSATIUS

Al llarg dels capítols anteriors hem parlat sovint de verbs ergatius i de verbs inacusatius usant aquests mots d'una manera indistinta:⁵⁶ ens referíem sempre a verbs que, segons la hipòtesi tradicional de Burzio (1981), naixien amb una posició d'objecte temàtica a la qual no assignaven Cas acusatiu i amb una posició de subjecte no-temàtica que rebia el SN objecte desplaçat. En aquest capítol hem començat a definir una diferència entre els dos grups de verbs: no és el mateix un verb ergatiu que un verb inacusatiu. El nostre propòsit en aquest apartat és mostrar les semblances i les dissimilituds entre verbs ergatius i verbs inacusatius i justificar així el diferent paper- θ que poden rebre els SNs "objectes" d'aquestes construccions.

6.4.1. VERBS ERGATIUS vs. VERBS INACUSATIUS

Considerem els exemples següents:

(1) a. Han marxat tres avions.

b. Han arribat moltes cartes.

(2) a. S'han trencat dos plats.

b. S'han engroguit molts llençols.

Els exemples de (1) els considerarem inacusatius, els de (2) ergatius. Malgrat les diferències que veurem més endavant --i que justifiquen la distinció-- tots dos presenten característiques semblants.

Els SNs d'aquestes construccions es comporten, en alguns aspectes, igual que els SNs objectes dels verbs transitius i diferent-

ment dels subjectes dels veritables intransitius. Són dues les proves bàsiques que s'han fet servir per demostrar aquesta semblança amb els objectes: la pronominalització amb en i la possibilitat de tenir relatives reduïdes i participis absoluts.

Belletti - Rizzi (1981) van demostrar que, en italià, la pronominalització amb ne d'un SN quantificat només és possible des de la posició d'objecte. Els SNs de (1) i de (2), a diferència dels subjectes dels intransitius, admeten la pronominalització amb ne com si fos un OD:

- (3) a. N'han marxat tres.
Ne sono partiti tre.
- b. N'han arribat moltes.
 Ne sono arrivate molte.

- (4) a. Se n'han trencat dos.
 Se ne sono rotti due.
- b. Se n'han engroguit molts.
 Ne sono ingialliti molti.

- (5) a. */?N'han telefonat tres.
 *Ne hanno telefonato tre.
- b. N'han vist un.
 Ne hanno visto uno.

(3) i (4) són gramaticals com (5b), que té un OD. (5a), en canvi, és agramatical perquè és un subjecte "real" (no derivat) d'un verb intransitiu.⁵⁷

Una segona diferència entre intransitius d'una banda i transitius i ergatius / inacusatius de l'altra és que només els dos últims permeten construccions amb relatives reduïdes i amb "participis absoluts" (donem els exemples en italià perquè en català són sempre expressions molt forçades, especialment les relatives reduïdes):⁵⁸

- (6) a. Partita Silvana, è arrivato Lorenzo.
- b. Arrivata tua cugina, Luca è scappato via.

- (7) a. Rottosi il telefono, Gisella soffriva tantissimo.
b. Ingiallitosi il suo unico lenzuolo, Idduzza non aveva più niente decente da mettere sul lettino.
- (8) a. *Telefonata tua mamma, puoi già andare via.
b. Visto Houshang, posso partire contenta.
- (9) a. Il ragazzo partito per Venezia è Paolo.
b. La bimba arrivata adesso è la figlia di Claudia.
- (10) a. Il vetro rottosi è quello della finestra vicino al portone.
b. Il lenzuolo ingiallitosi è quello che mi aveva regalato una volta tua madre.
- (11) a. *La signora telefonata adesso è mia zia.
b. Le due ragazze viste ieri sono Federica ed Anna.

és a dir, només els SNs que neixen en posició d'objecte poden aparèixer en construccions de participi absolut i en relatives reduïdes. Els SNs de (8a) i (11a), veritables subjectes d'un verb intransitiu, no admeten aquestes construccions, però sí que les accepten els SNs de (6), (7), (9) i (10), "subjectes" derivats de verbs ergatius o inacusatius que es comporten com els objectes dels transitius (vg. (8b) i (11b)).

D'altra banda, ja hem dit moltes vegades que la prova més clara, en italià, per a distingir aquests verbs dels altres és la tria de l'auxiliar: tots agafen essere, a diferència dels intranstius i dels transitius que prenen avere.⁵⁹

No obstant aquestes semblances, hi ha algunes diferències evidents entre ambdós tipus de verbs. Com noten Hale - Keyser (1985), en anglès només els inacusatius permeten la inserció de l'expletiu there, els ergatius no:

- (12) a. There arrived three guests.⁶⁰
b. *There broke three windows.

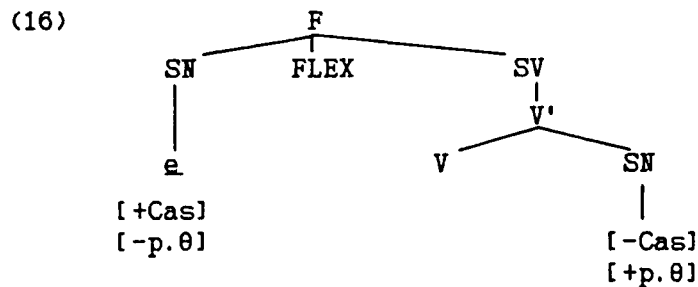
A més, només els ergatius tenen un correlat transitiu que s'interpreta amb un sentit causatiu: de fet, els ergatius són els tradicionals *incoatius* que feien parella amb els *causatius* i de què tant va parlar la Semàntica Generativa:⁶¹

- (13) a. La Maria va trencar el vidre.
b. El vidre es va trencar.

- (14) a. El sol va engroguir els llençols.
b. Els llençols es van engroguir.

- (15) a. *Vaig arribar tres homes.⁶²
b. *Vam marxar un cotxe.

En qualsevol cas, però, tant els ergatius com els inacusatius són analitzats de la mateixa manera. L'estructura-P que els correspon és la de (16):

La posició buida de subjecte (marcada amb Cas per FLEX però sense paper temàtic) acull el SN de la posició objecte (amb paper-θ però sense Cas) quan es mou per evitar una violació del Filtre de Cas.

La diferència entre els dos tipus de verbs es pot explicar dintre del lèxic. En efecte, mentre que uns, els inacusatius, són

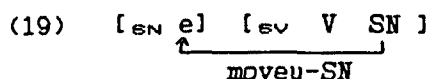
bàsicament intransitius (és a dir, no poden assignar Cas estructural acusatiu), els ergatius són el fruit d'una regla lèxica d'intransitivització d'una forma verbal que era transitiva (podia assignar Cas acusatiu, com ho demostra el fet que tingui versions "superficialment" transitives).

Burzio (1981) fa veure la relació que hi ha entre les estructures intransitives de (17) i les transitives de (18) en què l'element que ocupava la posició de subjecte superficial a les anteriors apareix ara com a OD:⁶³

- (17) a. La llet bull.
- b. El gerro xinès s'ha trencat.
- c. La llibreria Maga (s') ha cremat.
- d. L'aspirina s'ha dissolt.
- e. El vestit s'ha estripat.
- f. La cuina s'ha embrutat.

- (18) a. La Maria bull la llet.
- b. En Pere ha trencat el gerro xinès.
- c. Els terroristes han cremat la llibreria Maga.
- d. L'aigua calenta ha dissolt l'aspirina.
- e. En Pau ha estripat el vestit de la seva mare.
- f. El nen ha embrutat la cuina.

L'anàlisi que ell proposa consisteix a postular una regla lèxica que converteixi un verb transitiu en intransitiu per l'aplicació d'un mecanisme, justificat independentment dintre de la gramàtica, segons el qual un verb deixa d'assignar paper- θ al seu subjecte i, per tant, no pot assignar Cas a l'objecte. Posteriorment ha d'actuar una regla sintàctica, *moveu- α* , que ha de traslladar el SN de la posició d'objecte a la de subjecte, que apareix buida en estructura-P:⁶⁴

Una estructura-P com la de (19) és el que permet a Burzio de dir que aquests SNs han de rebre el paper- θ de Tema o Pacient (per a nosaltres, Pacient) i no pas qualsevol altre propi de la posició de subjecte.

L'explicació que donen Hale - Keyser (1985) de la "intransitivització" de les formes verbals que esdevenen ergatives és un xic diferent de la de Burzio. Mentre que Burzio partia d'una forma bàsica transitiva que era diàdica (és a dir, amb dos arguments, el subjecte i l'objecte) i eliminava l'argument extern, Hale - Keyser sostenen que aquests verbs són bàsicament monàdics: tenen només un "participant", passiu, que correspon a l'argument intern en tant que verbs assignadors de Cas Acusatiu. Quan la regla d'intransitivització els treu el poder d'assignar Cas Acusatiu, l'argument intern s'ha de moure per rebre Cas de FLEX a la posició de subjecte. Si la regla no s'aplica, cal inserir un argument extern per no violar el principi de Projecció Ampliat (cal tenir un subjecte i l'argument intern no es pot desplaçar a aquesta posició perquè està marcat amb Cas). La inserció de l'argument extern es fa a través de la inserció --al nivell lèxic-- d'un predicat *causa* al qual se subordina l'entrada lèxica del verb transitiu. L'argument extern "superficial" correspon a l'argument extern del predicat *causa*.

L'avantatge de la proposta de Hale - Keyser, considerar que la forma bàsica no té argument extern i que s'insereix un predicat *causa*, és que, d'una banda, dóna compte del valor causatiu evident de les construccions transitives i, de l'altra, que no necessita marcar formes verbals amb un tret que indiqui que pot estar subjecta a la regla d'intransitivització. Només ho podran estar aquells que siguin bàsicament monàdics i assignadors de Cas (Acusatiu). Els transitius "normals", diàdics, no podran intransitivitzar-se (és a dir, deixar d'assignar Cas) perquè l'objecte no es podrà moure a la posició de subjecte ja que serà una posició- θ i, per tant, o es violaria el Criteri- θ (si es pogués) o el Filtre de Cas (si no es pogués).⁶⁵

Amb la hipòtesi de Burzio, basada en la no-assignació de paper- θ al subjecte i, com a conseqüència, la no-assignació de Cas a l'objecte, cal marcar cada verb transitiu (diàdic) segons si pot ser intransitivitzat (per donar un ergatiu) o no (els transitius "normals"). Observem que, si a un transitiu "normal" se'l priva d'assignar paper- θ al subjecte i, per tant, Cas a l'objecte, no hi ha res que impedeixi el trasllat de l'objecte profund a la posició de subjecte (no-temàtica).

El fet que aquests SNs neixin a la posició d'objecte d'un verb més el fet que puguin aparèixer en aquesta mateixa posició quan s'usa el verb transitivament (amb un Agent com a argument extern) és el que ens permet d'atorgar-los el paper- θ Pacient, que és el del "participant passiu" (en termes de Hale - Keyser). En alguns casos, si el SN és animat, es pot donar una lectura agentiva a la frase:

- (20) a. En Pau s'ha cremat al mig de la plaça com a acció de protesta per l'augment del cost de la vida.
- b. La nena s'ha embrutat intencionadament per no haver d'anar a casa dels tiets.

Val a dir, però, que en aquests casos el verb va sempre acompanyat del clític; (21), contràriament a (20a), no es pot interpretar amb valor agentiu:

- (21) En Pere ha cremat al mig de la plaça (*com a acció de protesta...)

Això ens fa sospitar que probablement les estructures de (20) siguin simples frases transitives amb un objecte reflexiu.⁶⁶

Pel que fa als verbs inacusatius, com anar, venir, etc., s'ha dit que no poden assignar Cas Acusatiu al seu argument. Aquest argument, però, és un argument intern perquè la posició de subjecte és no-temàtica --i aquesta és la diferència amb els intransitius, que tenen la posició de subjecte temàtica i l'argument, participant actiu, és extern--. Però, com ha argumentat abastament Belletti (1985), els

verbs inacusatius tenen la propietat de poder assignar Cas inherent Partitiu al SN que neix sota V'. Pel mateix fet de néixer a la posició d'objecte, s'ha assumit que el paper- θ que reben els subjectes superficials dels verbs inacusatius és el de Tema. Nosaltres hem vist, però, que actualment podem considerar inacusatius molts altres verbs que no són del tipus de venir, anar, etc. (verbs de moviment): tenir, pesar, preocupar, etc. també són inacusatius. L'estructura argumental i temàtica de tot aquest conjunt no és homogènia i les propietats dels verbs pel que fa a la Teoria del Cas tampoc. En el proper apartat estudiarem detalladament aquesta qüestió.

6.4.2. ELS VERBS INACUSATIUS

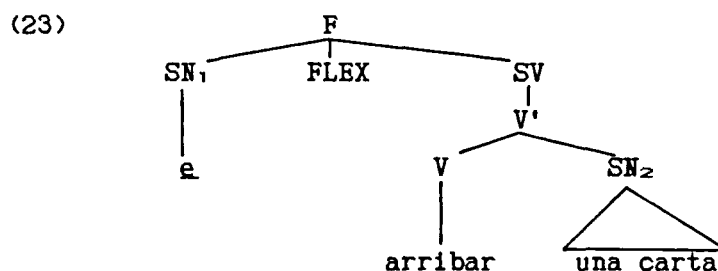
La propietat que defineix els verbs inacusatius, com el mateix nom indica, és la de no poder assignar Cas estructural acusatiu al seu argument intern. Com a conseqüència, segons la generalització de Burzio, tampoc no poden assignar paper- θ a la posició de subjecte.

Belletti (1985) justifica que aquests verbs assignin Cas inherent Partitiu al SN que marquen- θ directament (recordem que el Cas inherent està supeditat a la teoria- θ en el sentit que un verb només podrà assignar aquest tipus de Cas a un SN que marqui temàticament).

Assumim, amb Belletti (1985), que el Cas Partitiu només pot ser assignat a SNs indefinits i que en les llengües de subjecte nul --com l'italià, el català o el castellà-- també es dona l'anomenat *Efecte Definit* (ED, a partir d'ara). Entenem per ED la propietat de certes construccions d'exigir que una determinada posició sigui ocupada per un SN indefinit.⁶⁷ En són exemples les construccions existencials o, com ella vol demostrar, les construccions amb verbs inacusatius:

- (22) a. Hay una mesa (*hay la mesa).
b. Ha arribat una carta.⁶⁹

L'estructura de (22b) és (23):

SN₂ rep Cas inherent Partitiu i paper-θ Tema del verb a l'estructura-P. La posició de subjecte preverbal (SN₁), marcada amb Cas Nominatiu per FLEX, es co-superindexarà, a la FL, amb SN₂ i, per tant, s'haurà format una Cadena amb dos Casos, cosa que, *a priori*, sembla impossible. Segons Belletti (1985, p.57), però, no hi ha cap problema:

"(...) the possibility of having a chain with two Cases positions seems to be limited, on principled grounds, to situations where one Case position is a position of inherent Case and the other is a position of structural Case."

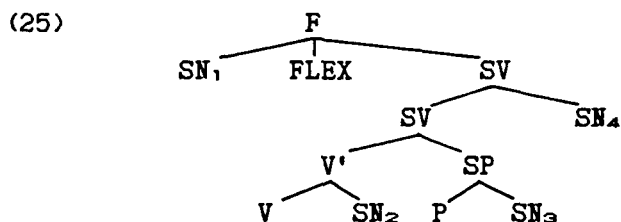
Diu l'autora que és un fenomen semblant al *quirky Case* de l'islandès en què un SN oblic ocupa la posició del subjecte o de l'objecte.

Exemples com els de (24) ens podrien fer dubtar que les construccions inacusatives manifestessin realment l'ED:

- (24) a. Avui ha arribat la carta de la Irene.
b. Ja ha sortit el tren.

Els SNs que apareixen en posició postverbal són definites i, no obstant això, les seqüències són ben formades. Belletti demostra que l'ED només es pot donar a la posició immediatament dominada per V' i que,

en els casos de (24), el SN no ocupa aquesta posició sinó la posició adjunta a SV, la mateixa que acull tots els subjectes invertits de les llengües amb inversió lliure. Gràficament, només es pot donar l'ED al SN₂ de (25), i els SNs de (24) ocupen la posició de SN₄:

Això obliga l'autora a suposar que l'assignació de Cas Partitiu és opcional. A les frases de (24) no es dona perquè el SN és definit i aquest Cas és exclusiu dels indefinits. Com que el SN no rep Cas es mou a una posició des d'on en pugui rebre: a SN₄ pot rebre Cas Nominatiu directament del nus FLEX (vg. Belletti (1985, p.41)). Potser també es podria suposar que es mou a SN₁ i després s'extraposa com els altres subjectes.

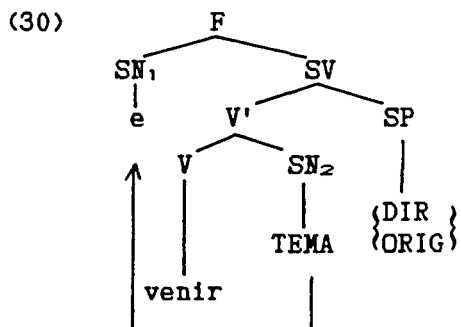
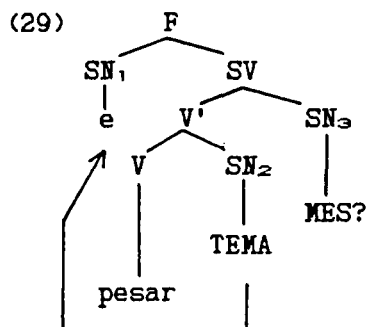
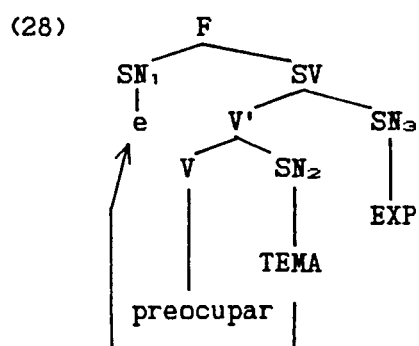
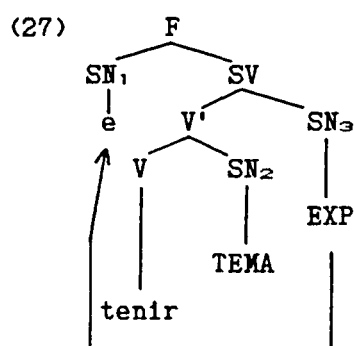
L'evidència més directa que els SNs definites dels verbs inacusatius no apareixen a la posició interna a SV sinó en un nivell més alt, la troba Belletti en la comparació de frases com les de (26a) i (26b):

- (26) a. Ha sortit un tren de l'Estació de França.
b. ??Ha sortit el tren de l'estació de França.

El SP regit ha d'aparèixer, òbviament, dintre del SV. La poca acceptabilitat de (26b) --de fet, ella les considera agramaticals en italià-- demostra que el SN definit ha de ser fora de SV.

Fins aquí hem exposat molt per sobre la proposta de Belletti (1985) que analitza els verbs inacusatius com a possibles assignadors de Cas Partitiu (inherent) i que considera els SNs definites com a subjectes invertits adjuntats a SV. El seu estudi, però, tret d'algunes incursions en el camp de les construccions existencials i de les

possessives, se centra bàsicament en verbs del tipus anar, venir, entrar, etc., els "inacusatius de moviment". Ja hem dit que calia afrontar també la qüestió de tots els altres verbs inacusatius de què hem anat parlant al llarg dels capítols precedents. Considerem les estructures següents, que són les que hem assignat a cada un dels grups de verbs exemplificats per tenir (possessió), preocupar (psicològics), pesar (mesura) i venir (moviment):

Suposem que si un SN rep Cas Partitiu (repetim que ha de ser indefinit) no necessita moure's cap a la posició de subjecte perquè no viola els requisits del Filtre del Cas. Així expliquem per què els SNs indefinits dels verbs com venir i com tenir poden aparèixer, en estructura-S, a la posició d'objecte. Els SNs que ocupen la posició de SN₂ a (28) i (29) (amb preocupar i pesar), en canvi, encara que siguin indefinits no poden romandre en aquesta posició, la qual cosa ens fa pensar que no reben cap mena de Cas i per això es traslladen a SN₁ on

podran rebre Cas Nominatiu de FLEX. Cal preguntar-nos ara per quin motiu aquests SNs no poden rebre Cas. Una resposta senzilla i, creiem, coherent és que pesar i preocupar ja assignen un Cas inherent al SN₃ i que els verbs només estan capacitats per a assignar un sol Cas. Fixem-nos que en el cas de venir, que no assigna cap més Cas perquè l'altre SN el rep de la preposició, és possible l'assignació de Cas Partitiu. I si seguim la proposta de Belletti d'admetre que també els verbs transitius poden assignar Cas Partitiu al seu objecte indefinit, un verb com dir podria assignar-ne perquè no ha d'assignar-ne cap més: si no porta OI no hi ha cap altre SN i si du un OI el Cas l'assigna la preposició.

També és possible que un verb com venir, ja ho hem vist, no pugui assignar Cas Partitiu perquè la posició del SN₂ és ocupada per un SN definit. Una altra vegada és la manca de Cas el que provoca el moviment d'aquest SN a una posició marcada amb Cas (la de subjecte o la adjunta a SV). Què passa, però, quan el verb tenir porta un SN definit? Evidentment no pot rebre Cas Partitiu, però no es pot traslladar a la posició de subjecte (SN₁) perquè està "reservada" per a l'altre SN que no rep Cas (l'Experimentador). Com ja havíem dit en el seu moment i com ho demostra la pronominalització, aquest SN rep Cas inherent Acusatiu del verb (com el SN₃ de preocupar i potser també de pesar).⁶⁹

Resumint, doncs, l'assignació de Cas partitiu està restringida als SN₂ indefinits dels verbs que no assignen cap altre Cas als altres possibles SNs que es trobin a la frase. No és possible que un verb assigni dos Casos.

Comencem ara a estudiar el paper- θ que han de rebre els SNs₂ de les construccions inacusatives. Pel fet de néixer a la posició d'objecte s'ha acceptat sense reserves que el paper- θ que els correspon és el de Tema. Això és raonable fins a cert punt, sobretot si tenim en compte les múltiples generalitzacions que s'han establert en aquest sentit: l'Agent és sempre l'argument extern i el Tema l'intern (vg. Williams (1981), Pesetsky (1982), Marantz (1981), Hale -

Keyser (1985), etc.). El Tema és el paper- θ més neutre semànticament⁷⁰ i, és cert, en molts dels casos que ens ocupen no és difícil interpretar-los com a Temes: els SNs que d'alguna manera participen en una estat, acció o procés sense que se'ls pugui atorgar clarament un valor actiu o passiu. Nosaltres ho acceptem per als verbs de tipus de tenir, preocupar i pesar, però ens sembla menys clar per a certs SNs amb verbs de moviment (anar, venir, etc.).⁷¹

L'argument tradicional que més directament pretén de demostrar que els SNs dels verbs inacusatius és un Tema i no pot ser un Agent es basa en la impossibilitat d'aquests verbs de formar derivats agentius amb el sufix -dor, a diferència dels transitius i dels intransitius (vg. Graffi (1984)):

- (31) a. telefonatore, parlatore, camminatore (intrans.)
- b. uccisore, colpitore, avvistatore (transitius)
- c. *arrivatore, *uscitore, *venitore (inacusatius)

(Graffi (1984, p.33))

Segons Randall (1984b), però, la formació de derivats en -dor no està subjecta a restriccions temàtiques: un nom format amb el sufix -er de l'anglès (equivalent al nostre -dor i al -tore italià) es pot referir tant a Agents com a Temes, el que interessa és que correspongui a un subjecte (p.315). I afegeix:

"(...) the subjects to which the -er noun corresponds may be subjects of transitive verbs (autographer) or intransitive verbs (sleeper). They may also be subjectes of ergatives, claimed to be derived lexically (sinker, breeder) or subjects of middle verbs, also derived (seller, reader as in primer, roaster, fryer)." (p.317)

Pel que fa al català, el DCVB i el DGLC entren molts dels mots (noms o adjectius) agentius que per a l'italià Graffi no accepta. És cert que en molts casos s'afegeix un matis semàntic nou, "el que fa

l'acció d'una determinada manera", però això no afecta la nostra argumentació:

(32) sortidor	DCVB	'que surt, que té tendència o afició a sortir'
entrador	DCVB	'que entra fàcilment'
arribador	DCVB	'que arriba o ha arribat'

I, fins i tot, com es podia esperar del que diu Randall, podem tenir noms "agentius" derivats de verbs que no tenen Agents, com els de (33) o el dos darrers de (32) que s'usen gairebé exclusivament referits a noms inanimats:

(33) moridor	DGLC	'subjecte a la mort'
naixedor	DGLC	'que pot néixer'
creixedor	DCVB	'que creix o ha de créixer'
patidor	DCVB	'que pateix'
vividor	DGLC	'de vida duradora, el que sap viure a costes dels altres'

Sembla, doncs, que l'argument dels derivats agentius per a demostrar que els SNs dels verbs inacusatius han de ser Temes i no poden ser Agents en realitat no demostra res: si podem tenir derivats verbals amb el sufix *-dor* encara que el subjecte del verb no sigui un Agent, ni (32) no és una prova a favor que aquests SNs siguin Agents, ni (31) no demostra el contrari.

Les nostres reticències a considerar Temes i no Agents els subjectes superficials de les frases de (34) no només es basen en la intuïció sinó en una colla de fets que exposarem tot seguit:

- (34) a. En Pep va anar a Girona.
- b. La Teresa vindrà a Barcelona.
- c. La Marta va marxar de casa.

D'una banda, tots els tests que demostraven que un subjecte era Agent donen un resultat positiu quan s'apliquen a (34): es poden construir en imperatiu i admeten la subordinació a ordenar i prometre:

- (35) a. Pep, ves a Girona!
En Pep va prometre que aniria a Girona.
T'ordeno que vagis a Girona.
- b. Teresa, vine a Barcelona!
La Teresa va prometre que vindria a Barcelona.
T'ordeno que vinguis a Barcelona.
- c. Marta, marxa de casa!
La Marta va prometre que marxaria de casa.
T'ordeno que marxis de casa.

A més a més, s'ha demostrat⁷² que els adverbis de voluntarietat i les frases finals necessiten la presència d'un Agent per a poder-se interpretar. Els exemples de (36) i (37) mostren una vegada més que els subjectes de (34) són Agents:

- (36) a. En Pep va anar a Girona voluntàriament.
 - b. La Teresa vindrà a Barcelona deliberadament.
 - c. La Marta va marxar de casa espontàniament.
-
- (37) a. En Pep va anar a Girona per saludar l'alcalde.
 - b. La Teresa vindrà a Barcelona per parlar amb tu.
 - c. La Marta va marxar de casa per no veure'l més.

Si acceptem l'anàlisi tradicional dels inacusatius i suposem que els subjectes superficials sempre neixen a la posició d'objecte, encara que després es traslladin a una posició més alta si són definites (com proposava Belletti), se'ns fa difícil justificar que aquests SNs siguin Agents. En efecte, nosaltres mateixos hem sostingut que els SNs que han de rebre el paper- θ Agent caldria que apareguessin sempre en una posició no-interna a V' perquè el paper- θ fos assignat composicionalment. Davant d'això tenim dues possibilitats: o bé renunciar a la generalització segons la qual l'Agent s'assigna sempre composicionalment (a diferència del Tema que s'assigna directament), o bé suposar que els subjectes de (34) no neixen a la posició d'objecte.

En principi sembla convenient intentar de salvar la generalització que hem establert. Considerem la segona alternativa.

Si el subjecte suposadament Agent d'aquests verbs inacusatius no neix a la posició d'objecte, o bé neix a la de subjecte, o bé en una posició més alta que la de l'objecte.⁷³ Acceptar la primera solució significa considerar-los intransitius: no assignen Cas a cap objecte (la posició ja no existiria) i assignen paper- θ al subjecte. Això resulta inviable perquè el verb, malgrat tot, continua prenent l'auxiliar essere en italià, prova evident d'inacusativitat.

Avaluem la segona alternativa: els SNs que estem estudiant neixen en una posició immediatament dominada per SV. Ara, la posició de subjecte continua essent no-temàtica (per tant, no els identifiquem amb els intransitius). Les entrades lèxiques dels verbs, a més del paper- θ corresponent al complement preposicional (Direccional o Origen), inclouran dos papers- θ opcionals (o l'un o l'altre): Tema o Agent. Si realitzem el Tema, l'argument haurà de néixer a la posició d'objecte, si és indefinit es podrà quedar allà mateix i rebrà Cas Partitiu, si, en canvi, és definit, com proposava Belletti, es mourà a una posició on pugui rebre Cas Nominatiu. En el supòsit que el paper- θ triat sigui Agent, l'argument naixerà a la posició més elevada: cal que sigui una posició fora de V' i la de subjecte no pot ser perquè no és temàtica. Com que en aquesta posició el SN no pot rebre Cas (ni de FLEX ni del verb --aquests verbs només poden assignar Cas Partitiu i aquest SN no el pot rebre perquè és definit i no ocupa la posició de SN₂--), es trasllada després a una altra posició on se'n pugui assignar (o a la de subjecte o a la posició adjunta a SV).

Tot i que la hipòtesi que presentem podria semblar a primera vista una mica estranya i poc convincent, l'argument que presentem a continuació avala la nostra proposta.

La posició on neixen els SNs Agents dels verbs inacusatius coincideix estructuralment amb la de l'objecte superficial dels verbs psicològics com preocupar. Belletti - Rizzi (1985) havien demostrat

que aquest argument havia de néixer en una posició externa a V': no es podia extreure cap element de dintre del seu domini i això, segons la Condició sobre els Dominis d'Extracció de Huang (1982), volia dir que era marcada- θ indirectament (vg. §5.3.2.). Com que el marcatge- θ es fa a l'estructura-P, calia suposar que naixien en una posició que rebia el paper- θ composicionalment. Els exemples de (39) demostren que els nostres SNs també són illes per a l'extracció i, per tant, ocupen una posició marcada- θ indirectament que no pot ser la de l'objecte:

- (38) a. D'aquesta empresa, només en conec el director.
b. Del Barça, només n'he vist els jugadors estrangers.
c. D'en Pere, en temo especialment els col.laboradors xinesos.

- (39) a. ??D'aquesta empresa, ahir en_i va sortir [SN el director ___i].
b. ??Del Barça, demà en_i vindran [SN els jugadors ___i].
c. ??D'en Pere, ara n_i'han arribat [els col.laboradors ___i]

A (38) volem assegurar-nos que els complements preposicionals dels noms de la posició d'objecte poden ser extrets fora del SN. La mala formació de les frases de (39), doncs, no té res a veure amb l'estructura interna del SN: des del nostre punt de vista cal interpretar-ho com una violació de la CDE. I això ho confirma encara la bona formació de les frases de (40), on el SN (no Agent) del qual s'extreu el complement preposicional neix realment a la posició d'objecte, encara que després es traslladi a la posició adjunta per rebre Cas:

- (40) a. Ben aviat n_i'arribaran [SN les conseqüències ___i] (de la crisi).
b. Ara en_i ve [SN el temps ___i] (de la caiguda del cabell).
c. Del llibre de Chomsky, aviat en_i sortirà [SN la traducció catalana ___i].

Notem que les frases de (39) són encara més estranyes si és present el complement preposicional del verb. Amb *anar*, que exigeix sempre la presència del SP, les construccions resulten absolutament agramaticals:

- (41) a. ??/*D'aquesta empresa, ahir en va sortir de
l'aeroport el director
b. ??/*Del Barça, demà en vindran a Barcelona els
jugadors.
c. ??/*D'en Pere, aviat n'arribaran de Madrid els
col.laboradors.
d. *N'han anat a Girona els jugadors (de l'equip).
*N'hi han anat els jugadors (de l'equip).

Finalment, voldriem remarcar que els SNs animats Agents dels verbs inacusatius no han de ser forçosament definits. Tota la nostra argumentació és vàlida també per als casos en què el subjecte és indefinit: de fet, no té res a veure el valor [\pm definit] d'un SN amb les seves possibilitats de ser Agent. Direm, doncs, que aquests verbs porten a l'entrada lèxica el paper- θ Agent i Tema, dels quals només se'n pot realitzar un. Si es tria el Tema, naixerà a la posició d'objecte; si és indefinit rebrà Cas Partitiu i no s'haurà de traslladar, si és definit no rebrà Cas i es mourà a una posició adjunta. Si es tria l'Agent, haurà de rebre el paper- θ composicionalment i, per tant, naixerà en una posició més elevada que la de l'objecte, depenent de SV; tant si és definit com si és indefinit, allí no rebrà Cas i es traslladarà, com abans, a una altra posició des d'on en pugui rebre.

NOTES (Capítol 6)

1. Vg. Blinkenberg (1960). Cano Aguilar (1981) dedica un capítol a les teories sobre la transitivitat. Vg. També Jespersen (1924, cap.XII).
2. Tot i que alguns autors tenen en compte els complements preposicionals de règim verbal a l'hora de parlar de transitivitat (vg., per exemple, Cano Aguilar (1981)) i parlen de "transitivitat preposicional", nosaltres limitarem el terme als verbs amb complement SN.
3. Altres proves paral·leles a la del proSV fer-ho són la paràfrasi "el que X fa és SV" i la pregunta "què fa X?", que només admeten els verbs no-estadius:
 - (i) El que fa en Joan és { pegar el nen.
*sentir el nen.
*tenir un llibre.
 - (ii) Què fa en Joan? { - pega el nen.
- *sent el nen.
- *té un llibre.
4. (4b) és una frase estranya perquè assassinar és un verb puntual i aquests verbs no admeten l'aspecte progressiu. La forma progressiva, en aquests casos s'interpreta amb un valor reiteratiu que, per raons pragmàtiques òbvies, no admet assassinar el veí.
5. Tenir i pesar, com veurem, no l'accepten per altres motius.
6. El verb pintar admet tots dos tipus d'objectes (cf. (17a) i (18a)). Altres verbs com pintar són cavar (la terra / una fossa), encendre (el llum / un foc), etc. Vg. Jespersen (1924, p.185).
7. En aquest apartat només exposarem les propostes que ja han estat fetes. Més endavant, al llarg de tot el capítol, en tornarem a parlar. Molt recentment també s'han interessat per la qüestió Pesetsky (1986), Zubizarreta (1986) i (1986b), Stowell (1986) i Hale - Keyser (1986).
8. La agramaticalitat de les seqüències de (24) i de (25a) i (25b) -- el nom de (25c) no està relacionat amb cap verb-- no es pot atribuir únicament a la seva forma passiva. Els verbs corresponents als noms d'aquestes estructures tots permeten la passivització, per tant, la restricció ha d'estar connectada també al caràcter nominal de la construcció.
9. Recordem que aquesta idea ha estat recollida per Rappaport (1983) i per Jaeggli (1984), entre d'altres. Això explica també la agramaticalitat de les construccions de (25), on el by+SN no seria un Agent.

10. En castellà, segons Jaeggli, (i en català i italià) són gramaticals tant les frases de (30) com les de (31). L'explicació que en dóna és que a les llengües romàniques apareix un clític *se* que absorbeix el paper- θ extern i, per tant, no cal dir que s'ha eliminat i no es viola la "Affectedness Constraint". Per una altra solució del problema, vg. Keyser - Roeper (1984), que proposen per a l'anglès l'existència d'un *se* abstracte. Hale - Keyser (1986) també s'ocupen de la rellevança del tret [+afectat] a les construccions mitjanes.
11. Els exemples i la determinació dels papers- θ són de Rizzi (1985).
12. Hale - Keyser (1986) també tracten aquest problema. Observen que, per exemple, *cut* (tallar), en anglès, porta un objecte que s'interpreta com a [+afectat], mentre que el de *hit* (colpejar) és [-afectat]. I diuen que "the solution to this problem, of course, lies in the meaning of the verbs, not in real-world event which they might be used to report" (p.4).
13. Guéron (1986) considera que aquests SNs reben el paper- θ "Benefactiu", que, segons l'autora, es defineix com el paper- θ de "un SN porteur du trait 'affecté'" (p.5).
14. Com ja hem dit abans (vg. §6.1.2.), Rizzi inclou en aquesta llista altres papers- θ (Locatiu, Metes, etc), però sempre amb el tret [+afectat].
15. Evidentment hi ha moltes altres restriccions, relacionades bàsicament amb l'aspecte i el temps verbal, que impossibiliten la construcció passiva perifràstica en català. Vg. Coromines (1971), Solà (1981) i Bartra (1985).
16. L'exemple (20b) és tret de Bartra (1985, p.464). (20a) és una adaptació (temàticament actualitzada) d'un altre exemple tret de la mateixa font.
17. Vg., per exemple, el treball de Cano Aguilar (1981) i les referències als treballs de Fillmore que ell cita.
18. Per un estudi força ampli sobre aquesta qüestió, vg. Rogers (1971).
19. De fet, cal reconèixer que les passives amb alguns verbs amb objectes no-afectats com *veure*, *conèixer*, etc. de vegades se senten molt forçades.
20. Al llarg del treball Hale - Keyser distingiran entre verbs *ergatius* i verbs *inacusatius*. Els verbs *ergatius* (com *trencar*), anomenats tradicionalment *incoatius* en la seva construcció intransitiva, en anglès no permeten la inserció de *there*: són verbs bàsicament transitius (assignen Cas acusatiu a l'objecte) i quan s'hi afegeix un subjecte tenen valor causatiu. Els verbs *inacusatius* (com *anar*) són bàsicament intransitius, en el sentit que no assignen Cas acusatiu a la posició d'objecte, sinó Cas

partitiu (segons Belletti (1985)). Contràriament als ergatius, els inacusatius no es poden transitivitzar (causativitzar) i admeten, en anglès, la inserció de there. Per a més detalls remetem a l'article de Hale - Keyser i al nostre §6.4.

21. Hall-Partee (1965) ja apuntava una possibilitat d'anàlisi similar (salvant les distàncies del model). En les seves paraules:

"Another possibility is that *break* and the other verbs of that class are basically transitive, i.e. always require a following NP in the underlying structure, but that they do not require a subject." (p.29).

22. Observem que no es tracta del verb pujar ergatiu corresponent a un apujar causatiu com a (i) i (ii):

- (i) Els preus van pujar / es van apujar.
(ii) El govern va apujar els preus.

El subjecte de (34) no té valor causatiu i el SN que ocupa la posició de l'objecte no pot esdevenir subjecte:

- (iii) *Les escales van pujar / es van apujar.

Hi hauria un altre pujar transitiu amb un cert valor causatiu que, però, no tindria un correlat ergatiu:

- (iv) Els veïns van pujar els mobles vells al terrat.
(v) *Els mobles vells van pujar al terrat.

23. Els exemples que Hale - Keyser donen d'aquestes construccions són amb verbs intransitius com jump, swim, walk. En català també hi ha alguns exemples amb aquests verbs, però semblen marginals, almenys a l'actual estadi de la llengua:

- (i) "L'home ... va per la terra, navega la mar, passejant-la moltes vegades" (tret del DCVB).

Segons ells, la possibilitat de tenir una estructura transitiva d'aquesta mena amb verbs ergatius no existeix perquè aquests verbs ja tenen la posició d'objecte plena a la seva forma bàsica:

- (ii) *John slid the floor.

Afegeixen després que els verbs inacusatius no poden transitivitzar de cap manera (ni com a (32) ni com a (34)):

- (iii) *I arrived three passengers at the station.

Això s'explica, diuen ells, perquè aquests verbs assignen Cas partitiu a la posició de l'objecte (acceptant la hipòtesi de Belletti (1985)). En anglès el Cas partitiu es realitza com a Nominatiu i s'assigna via FLEX. A (iii) un dels SNs no podria rebre Cas perquè FLEX només pot assignar-ne una vegada i, per tant, la frase és rebutjada pel Filtre de Cas.

De fet, però, no és del tot clar que els verbs de (34) siguin intransitius. En italià salire (pujar) agafa l'auxiliar essere quan apareix en forma intransitiva (per tant, seria inacusatiu). Correre (córrer) és un verb que agafa essere quan porta un

complement de destinació o quan aquest complement es pot sobreentendre (iv), i agafa avere quan expressa simplement l'acció de córrer (v):

(iv) Sono corso a casa.

(v) Ho corso per due ore.

Observem, finalment, que certs dialectes de l'italià permeten fins i tot de transitivitzar (causativitzar) verbs com entrar, arribar o sortir, verbs clarament inacusatius:

(vi) trásiri una vacca (sicilià) (=fer entrar una vaca)

nèsciri i vacchi (sicilià) (=fer sortir les vaques)

arriva un poche di mele a i' Re (tosca) (=fer arribar...)

Les dades són de Rohlfs (1954, pp.10ss). Notem que en català també és possible l'ús del verb entrar en una construcció transitiva:

(vii) Em pots entrar la roba del balcó?

I, encara que marginalment, també sembla acceptable l'ús del verb arribar en construccions similars:

(viii) Em pots arribar fins a la cantonada del Passeig de Gràcia?

Probablement aquesta possibilitat de l'italià i del català de transitivitzar verbs inacusatius està lligada a les característiques de les llengües de subjecte nul i a la diferent manera d'assignar el Cas en aquestes construccions, però ara no entrarem en aquesta qüestió.

24. Per a la qüestió dels acusatius interns vg. Bartra (1985, cap.3), Hale - Keyser (1985) i Belletti - Rizzi (1981, nota 29).
25. Tot i que es pot arribar a una mínima generalització, les circumstàncies que regeixen l'ús d'aquest complement acusatiu preposicional són molt complexes i van des de la mena de verbs fins a la mena de SNs, tant des d'un punt de vista semàntic com estructuralment. Un estudi que recull molt bé la problemàtica des de tots els angles és el Fernández Ramírez (1986). En qualsevol cas cal tenir molt present que les dades són sovint contradictòries.
26. Recordem que tradicionalment s'ha dit que el tret que determina la possibilitat o necessitat de la preposició a davant d'un OD és el seu caràcter [+animat]. Vg. Real Academia Española (1973, pp.372ss) i Alcina - Blecua (1975, pp.859ss). Gili (1961, pp.69ss) segueix Bello (1847, pp.267ss) i afegeix la necessitat que el complement sigui, a més, determinat.

Val la pena remarcar que aquest fenomen es dona també en altres llengües romàniques com el català, l'italià, el francès i el portuguès, tot i que en les tres primeres és considerat incorrecte normativament. Per al català, vg. Fabra (1956, p.76) i Fabra (1954-56) on afirma que:

"La influència castellana ha estat causa d'una inversió en l'ús de les dues construccions antigues: el català antic construïa normalment el complement directe sense la

preposició *a*; el català escrit actual el construeix habitualment amb aquesta preposició. Això és el que cal combatre, i per això és que convé d'usar sistemàticament la construcció sense *a*, fora d'aquells casos en què això no sembla ja possible (...)" (cap. IV, p.40)

Els casos en què és possible la presència de la preposició són quan el complement és un pronom personal fort, en l'expressió l'un a l'altre i en el segon terme d'una comparació (introduït amb les conjuncions *com* o *que*) quan hi manca el verb (vg. Fabra (1956, p.76)). Però donada l'extensió del fenomen a tota l'àrea romànica, no sembla que per al català sigui un problema de castellanisme, i així ho reconeix Fabra (1980, p.79). Rohlfs (1954, pp.7-8), per exemple, dóna casos d'acusatius amb preposició en gairebé tots els dialectes italians.

27. Els exemples de (47) i (48) són de Lois (1982).
28. Vg., per exemple, Bello (1847), Fernández Ramírez (1986), etc.
29. Els exemples (51) i (52) són de Jaeggli (1981).
30. Recordem que el verb *haber*, segons l'anàlisi de Guéron (1986) que hem assumit, és un verb que neix amb una posició de subjecte buida i, per tant, no-temàtica.
31. Per Lois (1982, p.52) una "matriu gramatical" d'una posició sintàctica és: "la *matrice* qui figure dans le symbole complexe développé sous la catégorie introduite par les règles de réécriture, autrement dit, la *matrice* définissant la position dans laquelle se fait l'insertion". Aquestes *matrius* estarien marcades amb el tret [\pm animat].
32. (56b) cal interpretar-la amb una lectura no-agentiva (d'aquí el complement *sin darse cuenta*). Una altra possibilitat seria suposar que en castellà aquests complements *a*+SN dels verbs psicològics com *preocupar* no són realment Ods sinó OIs. M.L. Hernanz (comunicació personal) ens ha fet observar que la pronominalització d'aquest complement no és sempre idèntica i que varia segons la mena de subjecte que porta la oració:
 - (i) a. Los niños *la* molestan (tirándole de la trenza)
 - b. Los niños *le* molestan (porque no está acostumbrada a tenerlos alrededor)
 - (ii) a. *Que llegues tarde *la* molesta.
 - b. Que llegues tarde *le* molesta.

Quan el subjecte és un Agent (com a (ia)) l'objecte pronominalitza amb el clític d'acusatiu, cosa del tot previsible si tenim en compte que l'estructura, en aquests casos, és la de (iii), tal i com han proposat Belletti - Rizzi (1985) i Guéron (1986):

(iii) [_F [_{SN} los niños] [_{SV} [_V molestar] [_{SN} María]]]

Quan la frase no té valor agentiu, és a dir, quan és un verb estatiu, l'estructura no és la de (iii) sinó la de (iv), on el

complement superficial neix en una posició més elevada que no pas la normal en un objecte directe:

(iv) [F[SN e] [SV [V [V molestar][SN los niños]][SN María]]]

La posició coincideix amb la del complement indirecte i potser per això s'interpreta com un OI i pronominalitza en le. Notem que probablement no és una qüestió purament de leïsmes, perquè també en català hi ha una certa tendència a pronominalitzar aquests sintagmes amb els clítics de datiu: *li molesta*, *li preocupa*, etc. Quan el subjecte del verb és una frase l'única interpretació possible és, òbviament, la no-agentiva (les frases no poden ser Agents), per tant, l'estructura sintàctica corresponent serà la de (iv) i no la de (iii): per això és impossible la pronominalització en la (complement acusatiu) i només és bona la frase amb el clitic le de datiu.

33. Per a una anàlisi més detallada sobre el comportament d'aquests verbs com considerar, vg. Chomsky (1981). Vg. també Stowell (1983) per a les oracions reduïdes amb SPs.
34. Les dades són de Rohlfis (1954, pp.126-127).
35. Els exemples de (63) són del diccionari de Zingarelli (s.v. tenere). Devoto - Oli (1971) (s.v. tenere) donen exemples semblants i afegeixen el següent comentari: "esprime l'aspetto durativo dell'avere, sottolineando la partecipazione della volontà" (el subratllat és nostre). Aquest verb, doncs, seria agentiu i, per tant, es construiria com un verb transitiu normal.
36. Els exemples de (67b) i (68b) són de Zubizarreta (1985) i (68a) de Demonte (1985).
37. Vg. Alcina - Blecua (1975), Luque Durán (1973) per al castellà.
38. El cas de vista i mirada és més complex. De fet, si bé mirada resulta estrany amb un SP=de+SN, vista, diu Roegiest, es construeix normalment amb de:

"À n'apparait que dans des conditions déterminées, lorsqu'on insiste sur l'aspect directif de l'action: vista a la mar équivaut à vista dirigida a la mar, vista de la mar à el ver la mar." (p.125)

39. Observem, però, que els noms de (72b) mantenen la preposició a quan el complement és inanimat:
 - (i) el respecte a la intimitat
 - l'estimació a la pàtria
 - l'obediència a les lleis

De vegades hi ha noms que tendeixen a introduir el complement amb de quan és inanimat i amb a quan és animat, però els límits d'acceptabilitat no són prou clars per a extreure'n conclusions:

- (ii) una crítica ?al/del llibre
- una crítica a/?de Chomsky

40. La condició que estableix Roegiest sobre la necessitat de tenir dos actants es basa en dades com les de (1):

(1) amant { de la llibertat
 { ?a la llibertat

L'objecte d'amant ha de portar la preposició de tot i que el d'amor porta a: amant té un sol argument i amor en té dos. A amant el subjecte no pot aparèixer, cosa que avui es podria explicar apel·lant a la noció d'argument implícit. El sufix ja portaria el paper-θ de l'argument extern, com passava amb els derivats en -dor. Vg. Roeper (1984).

41. Potser els complements de desig, ànsia, etc. que, tot i portar de són actius (??*el desig de llibertat per part dels homes*) es podrien considerar Temes: poden ser frases, cosa que no passa amb els complements de destrucció, etc.

42. Cinque (1981) pren com a model d'aquests noms psicològics desiderio, que introdueix el complement amb di. En nota proposa de marcar les excepcions, és a dir, els noms que prenen objectes amb altres preposicions (per):

(1) il mio amore { per Clara
 { *di

No parla, però, dels casos en què l'objecte és introduït per a. Deixant de banda les construccions amb predicats complexos, en què podria ser discutible l'estatus del SP (complement del nom o del verb), hi ha casos molt clars de complements nominals introduïts per a:

- (ii) a. la sfida finale del suo governo allo strapotere dei militari
 b. l'assalto alla prigione
 c. una visita sorpresa al carcere
 d. Ma l'attacco ai militari è stato ancora più duro
 (*La Repubblica*, 30.6.1986)

43. Roegiest (1978, p.129) relaciona l'aparició de de amb els subjectes dels noms de sentiment amb la possibilitat que tenen també d'aparèixer amb aquesta preposició a les passives (lèxiques): *amado de/por todos*: "(...) le terme subjectif n'est pas un véritable agentif, d'où le rejet de *por*". En aquests casos "l'acció" "peut être conçue comme une entité statique, un objet (abstrait) possédé, dont le possesseur est marqué par *de* et le bénéfactif par *a* (valeur attributive) ou par *por* (valeur finale?)". [...] "le terme subjectif occupe en réalité la place du possesseur par rapport à l'objet possédé". Aquesta intuïció de Roegiest sembla confirmar-se encara més si tenim en compte que quan entren a formar part d'un predicat complex, com ja hem vist, el verb del qual actua com a objecte el derivat és el verb tenir.

44. Deixem de banda la qüestió del canvi de preposició per per de quan és l'únic argument:

- (i) la destrucció { dels romans
 { *pels romans

Suposant que fossin possibles aquestes estructures sense l'objecte, és probable que el fenomen estés lligat al caràcter opcional del complement agent a les passives.

45. Roegiest (1978, pp.123ss.) presenta uns casos que podríem considerar límits de noms que introdueixen el complement objectiu amb a quan el verb corresponent regeix un SP:

- (i) a. Recela de su secretario. (M. Moliner)
 b. Tenía un instintivo recelo a la gente rica (C. Laforet)
(ii) a. Este cuadro difiere del otro.
 b. la diferencia de un cuadro al otro (E. Náñez)
(iii) a. Burlarse de todos.
 b. (...) burles continuadas, no al código de la circulación, sino a la prudencia (G. Torrente Ballester)

46. Giorgi (1984), basant-se en fet relacionats amb la Teoria del Lligam, defensa la hipòtesi que la preposició a d'un complement nominal com el de (i) és una preposició buida i que no contribueix a l'assignació de paper- θ , igual que el di inserit (p.12):

- (i) la restituzione di Maria a se stessa (da parte dello psicoanalista)

Segons l'autora, di realitza el Cas genitiu dels complements del nom (complements subjectius i objectius) i a realitza el Cas assignat a un argument intern del nom diferent del Tema, el Cas datiu (observem que a (i) el complement a+SN no correspon a l'OD sinó a l'OI). No avaluarem ara la seva proposta, però remarcarem només que, com hem demostrat, no tots els complements objectius s'introdueixen amb di, per tant, la seva distribució de les preposicions basada en el Cas potser no és suficient. Per a l'estructura dels SNs amb nuclis derivats vg. també Giorgi (1985).

47. Els exemples següents són de Fiengo (1979) --(85), (88a) i (89)-- i de M. Anderson (1979) --(86), (87) i (88b,c)--.

48. M. Anderson (1979) observa que tot i que alguns noms del tipus need poden portar l'objecte introduït per of, alternant amb for, el moviment d'aquest argument a la posició prenominal tampoc no és possible (vg. (88c)).

49. La diferència entre un derivat que indica acció o procés i un altre que indica resultat es veu molt clara a (i) i (ii):

- (i) La construcció de l'edifici va durar dos anys. (procés)
(ii) Van pintar la construcció de color blanc. (resultat)

Per al valor semàntic dels noms deverbals, vg. la bibliografia tradicional sobre nominalitzacions (Lees (1960), Katz - Postal (1964), etc.) i Randall (1984b).

50. La frase pertany a la popular cançó "Parole" cantada per Mina.

51. Recodem que, segons Rizzi (1985), una propietat dels objectes arbitraris nuls és que poden portar una oració reduïda com a complement.
52. Aronoff (1976, p.126) només assenyala que han de ser verbs transitius i que l'objecte del verb és el que esdevé subjecte de l'adjectiu. Wasow (1977), Williams (1981, p.93), Scalise (1984b, p.182) i Carrier-Duncan (1985, p.32) remarquen la necessitat que sigui un Tema l'argument del verb transitiu corresponent al subjecte de l'adjectiu, l'element "externalitzat", en la terminologia de Williams.
53. De Miguel discuteix també exemples com aquests però considera que són Temes i no Locatius.
54. Roeper (1984, p.46) nota que els objectes oracionals no poden aparèixer com a subjecte d'un adjectiu en *-ble* (nosaltres suposem que *probable*, *possible*, etc. deuen ser excepcions pel seu caràcter ja lexicalitzat). Segons Roeper (que cita Carlson - Roeper (1980)) aquest fet s'explica perquè la regla de formació d'adjectius en *-ble* està restringida als "single THEME objects". Això podria explicar, en part, la impossibilitat dels verbs factitius (quan porten objectes oracionals) de formar adjectius en *-ble*, però no explica el cas dels operatius-factitius.
55. Fillmore (1968, p.52) defineix així el Cas Factitiu:
- "Il caso dell'oggetto o essere originato dall'azione o stato indicati dal verbo, o inteso come parte del significato del verbo"
56. A la GGT és Burzio qui introdueix el terme *ergatiu* en aquest sentit. Perlmutter (1978), pocs anys abans, havia parlat de verbs *inacusatius*. De fet, el concepte d'*ergativitat* ja s'havia usat abans amb un valor una mica diferent del que li ha donat la GGT. Comrie (1978, p.329) la defineix així:
- Ergativity is a term used in traditional descriptive and typological linguistics to refer to a system of nominal case-marking where the subject of an intransitive verb has the same morphological marker as a direct object and a different morphological marker from the subject of a transitive verb."
- Graffi (1984) discuteix el problema terminològic. Des del punt de vista de la tipologia lingüística vg. els treballs de Comrie (1978), Dixon (1979) i Lyons (1968, §8.2.).
57. En català aquesta prova no és tan clara com en italià. Segons el judici de molts parlants, és possible la pronominalització amb *en* de molts SNs subjectes postverbals de verbs intransitius:
- (i) Tantes persones que havien de telefonar, només n'han telefonat tres.

- (ii) -Onze germans?! I com s'ho fan per dormir?
-Mira, aquí en dormen tres, allà quatre i a dalt els quatre petits.
- (iii) -Com repartirem les conferències?
-A veure, dijous en poden parlar tres i divendres tres més.
- (iv) [En una guarderia infantil] Us en ploren gaires el primer dia?
- (v) "En volen, en volen, en volen ... coloms! (joc infantil. Dec aquest exemple a G. Rigau)

Segons Torrego (1983) la presència d'un locatiu o del pronom hi pot "ergativitzar" un verb intransitiu perquè ocupa la posició del subjecte. El mecanisme, però, no és gaire clar i, a més, alguns dels exemples citats anteriorment no tenen cap complement locatiu que els ergativitzi.

- 58. Malauradament, ara no podem discutir l'estructura d'aquestes construccions. Per a aquesta qüestió remetem a Belletti (1981).
- 59. De fet, aquesta afirmació és massa rotunda: un verb inacusatiu pot prendre avere quan pot assignar Cas inherent acusatiu a un SN (com preoccupare o avere).
- 60. L'exemple és de Hale - Keyser (1985, p.30). Per a una anàlisi més àmplia de la qüestió dels expletius i els verbs ergatius/inacusatius remetem a Davis (1984).
- 61. La polèmica entre la Semàntica Generativa i la Semàntica Interpretativa sobre la relació causatius - incoatius la recullen molt bé els capítols III i IV de Newmeyer (1980). Per a la solució de la Semàntica Generativa vg. especialment Lakoff (1970), McCawley (1968), Fillmore (1968) i la bibliografia que s'hi cita. Per a la hipòtesi interpretativa, vg. Chomsky (1970) i (1972), Jackendoff (1972) i (1975), Ruwet (1972), Kayne (1975), etc. Un treball sobre el català en el marc teòric de la Semàntica Generativa és el de Nadal (1976).
- 62. En un apartat anterior ja hem fet referència a les possibles excepcions (vg. nota 23).
- 63. Hem de remarcar que molts d'aquests verbs estan relacionats morfològicament amb un adjectiu a través d'una regla de prefixació:

(i) brut - embrutar	prim - aprimar
groc - engroguir	fluix - afluixar
dur - endurir	clar - aclarir
fosc - enfosquir	barat - abaratir
vell - envellir	rodó - arrodonir
trist - entristir	feble - afeblir
car - encarir	content - acontentar

En aquests casos el verb expressa "el procés en virtut del qual algú o quelcom esdevé posseïdor de la qualitat expressada per

l'adjectiu o passa a posseir-la en major grau" (Fabra (1956, p.145)).

Altres vegades la relació morfològica existeix però sense la presència de cap afix, i aquesta forma pot ser l'única o pot ser alternativa amb la prexifada:

- (ii) sadoll - sadollar - assadollar
espès - espesseir
agre - agrir - enagrir

Hi ha verbs intransitius que, afegint-hi un prefix, esdevenen transitius o pronominals:

- (iii) dormir - adormir - adormir-se
baixar - abaixar - abaixar-se
pujar - apujar - apujar-se

Com es poden interpretar aquestes dades en relació als papers- θ ? Randall (1984a) ens obre un camí interessant. Per ella, la regla lèxica que intransitivitza els verbs de (i), els de (ii) --amb o sense afix-- i els de (iii) (adormir / adormir-se) és una regla que no canvia la categoria de la base però sí que en canvia l'estructura temàtica. Una conseqüència de tots els processos que canvien l'estructura- θ és que l'assignació del paper- θ Agent queda bloquejada. Pel que fa al procés que deriva els verbs transitius (amb valor causatiu) dels adjectius (o de vegades noms), com a (i) i (ii), o bé del verb intransitiu com (iii) (dormir / adormir) Randall no en diu gaire res. Seria un cas de procés morfològic que afegiria un nou paper- θ a la graella.

Per a una anàlisi diferent, vg. Williams (1981), que no accepta que una regla lèxica elimini papers- θ de l'estructura temàtica d'un verb.

64. Cal fer una observació relacionada amb l'aparició de la forma pronominal se en moltes d'aquestes construccions intransitives. Com es pot desprendre de l'observació dels exemples de (17), és un fet molt freqüent però no absolutament general. Sembla difícil de determinar què provoca la presència de se en uns casos i en uns altres no, i més encara si es té en compte que les dades varien d'una llengua a l'altra. Observi's les alternances entre les diferents llengües romàniques:

- (i) Questo materiale (si) raffredda rapidamente.
Aquest material *(es) rafreda ràpidament.
Este material *(se) enfría rápidamente.
- (ii) Maria (*/?si) è dimagrita.
La Maria s'ha engreixat (* \emptyset).
María (se) ha engordado.

(El primer exemple italià és de Burzio (1981)). Zribi-Hertz (1978) diu que quan es donen totes dues construccions hi ha una diferència aspectual: la forma no-pronominal és preferentment imperfectiva, mentre que la pronominal és perfectiva. Per Burzio (1981, pp.45-48) --que considera la presència o absència del clíctic com un fet que depèn simplement de les idiosincràsies lèxiques del verb-- aquesta forma pronominal no és res més que un reflex morfo-

lògic de la manca de subjecte temàtic, que no rep ni Cas ni paper- θ ja que no és un argument.

65. Els usos "absoluts" dels verbs com cantar, menjar, etc. no són analitzats com a intransitivitzacions. Segons Hale - Keyser (1985, pp.32ss), que segueixen Belletti - Levin (1985)), són bàsicament transitius i poden tenir "non-overt objects". Quan l'objecte no apareix se suposa que el Criteri- θ s'ha satisfet internament a l'estructura lèxica. Remetem a Hale - Keyser (1985) per a un estudi més profundit.
66. Hale - Keyser (1985, p.6) no accepten que el subjecte superficial de (i) pugui rebre el paper- θ Agent, malgrat la interpretació agentiva que pot tenir:

(i) John slid across the floor.

Segons aquests autors:

"(...) agency in this instance is a joint property of the construction and the entity denoted by the subject. The constructional contribution consists in the fact that the subject position is the canonical agent position (...). And in (11) [= (i)], the subject refers to an animate being, the canonical agent. This combination of factors, we would like to suggest, facilitates an agentive interpretation. We would claim, however, that the subject in (11) is *basically* a theme, not an agent, regardless of the interpretation."

Ens sembla que els autors tenen raó fins a un cert punt, però si les coses són com diuen ells, cal preguntar-nos per què serveixen els papers- θ . Concloure que no serveixen per a res, a aquestes alçades, seria massa trist.

67. El tema de l'Efecte Definit ha estat tractat molt a fons durant aquests últims anys. Nosaltres no ens hi podem endinsar, i, per tant, remetem a la bibliografia: Torrego (1981) i (1984), Safir (1982), Belletti (1985), Guéron (1986), Bartra (1986) i les referències que s'hi citen.
68. En català l'ED sembla més feble: fins i tot en les existencials amb haver-hi podem tenir SNs definits (vg. Bartra (1986)):

(i) Que hi ha la Gemma?
Qui hi ha? -Vine! hi ha la Rosa.
Ves en compte que hi ha la taula, no el facis mal.

També en italià són possibles construccions com aquestes:

(ii) C'è la mamma?
Chi c'è? -Vieni! C'è la Rosa.
Stai attenta: c'è il tavolo.

En castellà, en canvi, és completament impossible:

- (iii) *¿Hay la mamá?
*¿Quién hay? -Ven, hay Rosa.
*Cuidado que hay la mesa.

69. Com hem dit abans, això explica que, tot i ser inacusatiu, en italià prengui l'auxiliar avere.
70. Vegem algunes definicions de Tema:
Jackendoff (1972): "With verbs of motion the Theme is defined as the NP understood as undergoing the motion" (p.29). "With verbs of location, the Theme is defined as the NP whose location is being asserted" (p.30). (La locació inclou *physical location*, *possessional location* i *abstract possessional location*).
Marantz (1981): "(...) roles of objects that the verb specifies to undergo a change of state" (pp.54-55).
71. Ruwet (1983), per la seva banda, ha arribat a la mateixa conclusió. Quan exposa les seves reticències a l'anàlisi de les ergatives de Burzio, un dels punts que critica és precisament el del paper- θ Tema que s'assigna als SNs. Segons ell "practiquement tous les ergatifs ont des emplois agentifs" i "le choix d'un sujet agentif (humain) avec ces verbes entraîne des effets d'opacité; le sujet se comporte comme un vrai sujet" (p.69, nota 79).
72. Vg. Zubizarreta (1982), Roeper (1984), Espinal (1985), entre altres. Vg. també Viana (en prep.).
73. Aquesta posició, però, no pot ser una posició adjunta a SV perquè les posicions adjuntes són no-temàtiques. D'altra banda, probablement causaria problemes a la teoria de la X'.

APÈNDIX:

ELS PAPERS-θ DELS SPs REGITS

En el segon capítol hem parlat del problema de l'assignació de paper-θ als arguments introduïts per una preposició, però no ens hem ocupat de quin ha de ser el paper-θ que reben. No voldriem acabar aquest capítol dedicat als papers-θ de la posició d'objecte sense fer referència, encara que sigui d'una manera molt superficial, als papers-θ dels complements preposicionals regits. Un estudi aprofundit sobre aquesta qüestió ens portaria molt més enllà dels objectius inicials d'aquest treball, centrat fonamentalment en els subjectes i els objectes, però ens ha semblat interessant afegir-hi unes idees bàsiques sobre els complements d'objecte que, per un motiu o altre, han d'aparèixer introduïts per una preposició tot i essent l'argument intern (l'objecte del verb).¹

Entenem per *complement preposicional* tant els tradicionals complements de règim verbal (constar de, venir-se a) com el que sovint ha estat qualificat de "complement circumstancial", tot i que la presència del complement era obligatòria (anar a, etc.). La diferència entre aquests dos grups de complements és més aviat de tipus semàntic: els primers no tenen un contingut semàntic fàcilment definible (circumstancials de què?), mentre que els segons tenen un valor de direcció, lloc o origen molt clar. De fet, però, sintàcticament, són idèntics (ja ho havíem observat al § 2.2.) i es tracta sempre de complements exigits pel verb.

Havíem dit que en tots aquests casos era la preposició l'element que assignava, estructuralment, el paper-θ al SN ja que era la categoria que el regia (el verb, en tot cas, regeix el SP). El paper-θ era determinat pel verb --era present a la seva entrada lèxica-- i la presència d'una o altra preposició derivava precisament del paper-θ exigit pel verb. En això consistia l'assignació composicional que caracteritzava el procés de marca-θ dels SPs.

La impossibilitat d'extreure cap element de dintre d'un d'aquests SPs, el comportament dels elements anafòrics interns als SPs, la agramaticalitat de les construccions nominals amb derivats d'aquests verbs quan el nucli era buit i el determinant era l'article definit i la incapacitat dels SNs complements de la P de portar un complement predicatiu ens havien portat a la conclusió que, en tots els casos, la preposició calia considerar-la bàsica. No es podia suposar, doncs, que hi havia hagut una inserció de la preposició ni tan sols quan el verb podia alternar un complement preposicionals amb un de nominal ni quan era el clíctic reflexiu el que provocava l'aparició d'un SP. La preposició, per tant, ja apareixia a l'estructura-P i corresponia a la realització del paper- θ inclòs a l'entrada verbal. Quan el complement tenia un clar valor direccional o d'origen no hi havia cap problema: aquests papers- θ es realitzaven sempre com a *a*+SN o *de*+SN. Altres vegades, però, el valor semàntic no era tan evident i havíem suggerit la possibilitat de considerar-los direccions o orígens abstractes. Finalment, quan alternaven un SP i un SN havíem suposat que eren Temes, la realització en SN o SP depenia del caràcter transitiu o intransitiu del verb. Són precisament aquestes qüestions les que voldríem tractar aquí.

Organitzarem el nostre estudi en quatre parts. A la primera tractarem del paper- θ dels complements dels verbs intransitius (o inacusatius/ergatius) que són sempre preposicionals, és a dir, que no alternen amb complements nominals (objectes directes). En una segona part parlarem dels verbs que permeten l'alternança de règim nominal i preposicional, tant si la versió intransitiva és pronominal com si no ho és. A la tercera part ens referirem breument als complements preposicionals regits per verbs transitius (amb un OD). I, finalment, veurem algunes construccions en què un argument nominal del verb (el subjecte o l'objecte) pot aparèixer com a SP i el SP com a SN.

1. ELS COMPLEMENTS PREPOSICIONALS DELS VERBS INTRANSITIVS

Les gramàtiques tradicionals catalanes coincideixen a diferenciar uns tipus de complements preposicionals que acompanyen verbs com accedir, renunciar, pensar, constar, etc., d'uns altres, amb la mateixa forma, que segueixen verbs com anar, pujar, venir, etc. Els primers Fabra (1956, §78) els anomena "complements d'objecte" i considera que poden ser exigits pel verb. Els segons entren tots dintre del calaix de sastre dels "circumstancials", juntament amb els complements de manera, temps, instrument, etc.²

Ja hem vist abans que la diferència entre els complements preposicionals d'aquests dos grups de verbs és una diferència més semàntica que no pas sintàctica. Hem arribat a la conclusió que estructuralment els SPs de què ens ocupem seran idèntics i que, en tot cas, haurà de ser el paper- θ que rebin el que els distingeixi. Serà precisament aquest l'objectiu del present apartat.

Les preposicions que generalment introdueixen els complements de règim en català són a i de. Molt menys freqüents són en i amb, però també hi ha complements amb aquestes preposicions i els estudiarem més endavant. Centrem-nos ara en els SP amb a i amb de. A (1) i a (2) donem alguns exemples de verbs que regeixen les preposicions a i de respectivament. Els exemples de (a) corresponen als tradicionalment anomenats "circumstancials", els de (b) als "complements d'objecte" i els de (c) a complements de verbs pronominals:

- (1) a. anar a Girona
venir a Barcelona
entrar a casa

- b. renunciar a les pròpies idees
accedir a una plaça
contribuir al manteniment d'una empresa
 - c. atrevir-se a fer una cosa
avenir-se a fer una cosa
assemblar-se als pares
- (2)
- a. marxar de casa
procedir d'una ciutat
sortir de l'escola
 - b. constar de dues parts
abusar de la confiança dels altres
disposar d'un bon sou
 - c. queixar-se dels propis mals
abstenir-se de la beguda
penedir-se de les pròpies accions

Els complements de (1a) i de (2a) són semànticament molt clars: no hi ha dubte que indiquen, respectivament, direcció i origen (o provinença). En els de (b) i (c), en canvi, aquest valor no és tan evident, encara que no és impossible, al nostre parer, d'atorgar-los un sentit semblant, si és vol "menys intens", per dir-ho d'alguna manera, amb un valor menys locatiu (en el sentit que els SNs no s'interpreten com a *llocs* sinó com a *entitats*³). Vegem ara quines són les diferències entre aquestes dues menes de complements.

Com és ben sabut, les preposicions *a* i *en* del català són moltes vegades sinònimes i l'aparició de l'una o de l'altra depèn exclusivament de motius morfofonològics. Fabra (1956 p.72) diu, en aquest sentit:

"En molts casos poden emprar-se indiferentment *a* o *en*: els noms propis, l'article definit (sobretot *la*, *les*, *l'*), *quin* demanen davant seu, els primers exclusivament i els altres preferentment, la preposició *a*; *un*, *algun* i els demostratius (*aquest*, etc.), en canvi, demanen preferentment la preposició *en*."

Però s'ha d'observar també que això només és vàlid quan el complement és un "circumstancial" (casos de (1a)), que indica direcció o lloc "estàtic", com a (3):

- (3) a. En Pere vivia a Barcelona.
- b. En Pere vivia en algun lloc de la costa.

Aquesta aternança no és possible amb els "complements d'objecte": si un verb demana a no es canvia mai per en, ni viceversa (si no és que el complement de la preposició és una frase d'infinitiu). Observem-ho en els exemples següents:

- (4) a. En Pere va anar { a Girona,
 { en algun lloc exòtic.
- b. La Teresa entrà { a l'escola.
 { en aquesta escola.
- (5) a. Renunciarà { a l'herència.
 { a/*en una idea.
- b. S'assembla { a son pare.
 { a/*en algun germà.

Una segona diferència és que només els complements de verbs com anar o venir, direccionals o orígens clars, admeten un complement introduït per locucions preposicionals de tipus cap a, des de, a partir de, etc.:⁴

- (6) a. En Pere anava cap a Girona.
- b. La Teresa entrà cap a casa.
- (7) a. *Renuncià cap a la seva herència.
- b. *S'assembla cap a son pare.
- (8) a. Venia cada dia des de Bellaterra.
- b. Sortien trens des de Barcelona i des de Girona.

- (9) a. *Constava des de dues parts.
b. *Abusa des de la generositat dels seus pares.

En tercer lloc observem que els complements "circumstancials" sempre responen a la pregunta "(cap) a/(des) d'on?" i mai a "a/de què o qui?". El pronom interrogatiu ens indica clarament que en el primer cas es tracta d'un lloc i en el segon cas d'una entitat (animada o no):

- (10) a. A on/*a què va en Pere? -A Girona.
b. A on/*a què entrà la Teresa? -A casa.
- (11) a. A què/*a on renuncià? -A la seva herència.
b. A qui/*a on s'assembla? -A son pare.
- (12) a. D'on/*de què venia? -De Bellaterra.
b. D'on/*de què sortien? -De Barcelona.
- (13) a. De què/*d'on constava? -De dues parts.
b. De qui/*d'on abusava? -Dels seus pares.

Una altra evidència que confirma una vegada més el valor de lloc (en el sentit de Lyons (1977)) dels complements "circumstancials" enfront del valor d'entitat dels altres complements és que només els primers poden ser substituïts per un adverbí, categoria que no equival mai a una entitat (vg. Lyons (1977, p.440)):

- (14) a. En Pere va anar allà.
b. La Teresa entrà allí.
- (15) a. *Renuncià allà (= a la seva herència).
b. *S'assembla aquí (= a son pare).
- (16) a. Ve d'allà.
b. Surt d'aquí.

- (17) a. *Consta d'aquí (de dues parts).
b. *Abusa d'allà (dels seus pares).

Lligat també amb aquest valor de lloc dels complements "circumstancials", mai no podrem tenir una frase en aquesta posició. Els verbs amb "objectes preposicionals" de vegades les admeten (com alguns verbs transitius). Fixem-nos que frases com les de (18), que aparentment són contraexemples al que acabem de dir, en realitat no porten un complement de direcció o d'origen, sinó un complement final, (com ho demostra el fet que hi pugui aparèixer també el direccional i que la preposició pugui ser substituïda per l'expressió final per tal de o per) o un complement d'una altra mena (causa?) (exemples de (19)):

- (18) a. En Joan va venir a saludar l'àvia.
b. En Carles tornava de buscar el pa.

- (19) a. En Joan va venir a Barcelona a/per tal de saludar l'àvia.
b. En Carles tornava de la plaça de/? buscar el pa.

Els "complements d'objecte" poden ser oracionals i, en aquest cas, no és possible que aparegui també un altre complement de caràcter nominal amb el mateix valor:

- (20) a. Va contribuir a pagar els deutes de la família (*a les despeses).
b. Es queixava d'haver de fer-ho tot sol (*de tot).

Sembla, doncs, que tenim arguments suficients per a diferenciar, d'alguna manera, els "complements circumstancials" dels "complements d'objecte".⁵ Cal proposar dos papers- θ diferents? Donat que les diferències són eminentment semàntiques, en el sentit que és la interpretació de *lloc* o d'*entitat* que rep el complement el que els distingeix, però no la relació entre el verb i el SP (en qualsevol cas hi ha una direccionalitat, abstracta o no), creiem que és millor considerar que es tracta d'un únic paper- θ (Meta o Origen) que

s'interpreta de maneres diferents segons un tret semàntic que portarà associat a l'entrada lèxica el paper-θ.⁶ El tret semàntic que els distingirà serà, evidentment, <lloc> o <entitat>. Només els que vagin marcats amb el tret <lloc> podran realitzar-se com a adverbis o com a SPs introduïts per una locució preposicional i podran alternar a amb en; només els que siguin <entitats>, si a més són <proposicions>, podran ser frases. La diferència en l'ús del pronom interrogatiu reflecteix també aquesta distinció semàntica: on és el pronom que correspon als llocs i què i qui els que corresponen a les coses o persones respectivament, a les entitats.

Pel que fa a les altres dues preposicions que podien introduir complements regits, en i amb, determinar amb una mínima exactitud el seu valor semàntic no és gens fàcil. Considerem els exemples de (21):

- (21) a. En Pere perseverava en el treball.
- b. La Irene confiava en la Marina.
- c. L'examen consistirà en tres preguntes.

Ja s'ha dit que l'alternança a/en que es dona quan els complements preposicionals són "circumstancials", és a dir, quan corresponen semànticament a llocs, és impossible amb els "complements d'objecte". Efectivament, la preposició en de les frases de (21) no pot ser substituïda per a sigui quin sigui el nom objecte de la preposició (si no és una frase en infinitiu). Sembla, doncs, que contràriament al que afirma Fabra (1954, IV §§235ss.) la sinonímia entre aquestes dues preposicions no és perfecta i que la distinció que fa el castellà (a indica direcció i en situació) es troba també en català.⁷ I és precisament en els casos dels "complements d'objecte" on la distinció es fa patent. No creiem que sigui equivocat dir que els SPs de (21) tenen un valor locatiu o de situació. Quan un "complement d'objecte", en canvi, és introduït per la preposició a, com els exemples que vèiem abans, el sentit és direccional més que no pas de locació estàtica.

Tot i que no sigui un argument definitiu, és interessant observar que la majoria dels verbs que introdueixen el seu complement d'objecte amb la preposició en tenen un valor més estatiu que actiu, encara que puguin ser agentius (el subjecte pot actuar amb voluntarietat). Quan el derivat verbal corresponent pot formar part d'un predicat complex el verb és normalment tenir, que té aquest valor estatiu, mentre que els verbs que porten complements a+SN tenen derivats que formen predicats complexos amb el verb fer, actiu:

- (22) a. En Pere té perseverança en el que fa.
b. La Irene té confiança en la Marina.
c. Aquells exàmens tenien coincidències molt sospitoses.

- (23) a. Van fer una renúncia a la seva herència.
b. Van fer una contribució a les despeses.

Paral·lelament als "circumstancials" regits amb les preposicions a i de, també hi ha verbs que demanen un complement d'aquesta mena amb valor locatiu:

- (24) a. Viuen a Girona / en aquella casa.
b. Són a Roma / en una ciutat del Sud.
c. S'estan a casa d'ells / en aquell poble.

L'argumentació que ens diferenciava els dos valors dels complements amb a i amb de ens servirien per a distingir els complements de (21) i els de (24). Com abans, suposarem que reben el mateix paper- θ , Locatiu, i que és el tret semàntic lligat al paper- θ , <lloc> o <entitat> el que dona compte de les interpretacions diferents i de les propietats que els caracteritzen.

Vegem ara els complements introduïts per la preposició amb. Considerem els exemples seqüents:

- (25) a. El director va pactar amb l'alcalde.
b. L'empresari negociava amb el ministre.
c. L'Antoni no congenia amb la Lluïsa.

- (26) a. En Pere es va barallar amb la Carme.
b. En Carles es va casar amb la Montse.
c. En Joan es va entrevistar amb el rector.

Tradicionalment s'ha dit que la preposició amb indicava instrument o companyia. En aquests casos és clar que no es tracta de complements intrumentals. Podríem dir que són complements de companyia, però "companyia" no indica una relació entre el verb i un argument, que és el que indiquen els papers-θ, sinó una relació entre dos arguments de la frase que mantenen la mateixa relació amb el verb. I això es veu molt clar en els exemples de (27), on els SPs de (25) i (26) apareixen coordinats amb el subjecte de la frase:

- (27) a. El director i l'alcalde van pactar.
b. L'empresari i el ministre negociaven.
c. L'Antoni i la Lluïsa no congenien.
d. En Pere i la Carme es van barallar.
e. En Carles i la Montse es van casar.
f. En Joan i el rector es van entrevistar.

Aquesta propietat, però, no és exclusiva dels subjectes. Els verbs que permeten una versió transitiva (causativa) manifesten el mateix fenomen amb l'objecte:

- (28) a. En Modest va casar en Pep amb la Carme.
b. El zoòleg va aparellar el Floquet de Neu amb un altre goril·la.
- (29) a. En Modest va casar en Pep i la Carme.
b. El zoòleg va aparellar el Floquet de Neu i un altre goril·la.

Tots aquests verbs són verbs que indiquen una acció recíproca: cal tenir dos participants que la realitzin o la "pateixin" alhora. Sembla raonable pensar que el paper- θ ha de ser el mateix per a tots dos, però això entraria en conflicte amb el Criteri- θ . Una possible solució és suposar que, a l'entrada lèxica del verb, el paper- θ que correspon a l'element "duplicat", està marcat d'alguna manera com a argument que necessita dues realitzacions: una es farà segons la projecció canònica del paper- θ i l'altra, la segona, o bé com a coordinació⁹ o bé com a SP amb la preposició **amb**. Fixem-nos que aquesta indicació ha d'estar connectada amb un paper- θ , i no amb el verb en general, per exemple, perquè si no no es podria decidir quin és l'argument que cal duplicar i podríem obtenir frases com les de (30), on l'argument duplicat no és el que hauria de ser-ho:

- (30) a. El zoòleg i un altre goril.la van aparellar
Floquet de Neu.
b. El ministre va pactar [els nous preus amb/i els
empresaris].

El mecanisme potser no és gaire elegant, però ens sembla el més adequat per a donar compte de totes aquestes frases d'una manera coherent amb les dades i amb els principis de la gramàtica.⁹ Notem, finalment, que assignar als complements amb **amb** un paper- θ com ara "companyia" podria crear problemes si volguéssim explicar la sinonímia (relació) entre les frases de (25)-(26) i les de (27) per via temàtica: només es poden coordinar arguments amb el mateix paper- θ (vg. Fillmore (1971)). D'altra banda la simple indicació de "companyia", com a paper- θ independent, no ens permet d'interpretar quin és l'argument "acompanyat" que, com hem vist, pot ser el subjecte o l'objecte. Mantenim, doncs, la nostra proposta.

2. VERBS AMB DOBLE RÈGIM

Fins ara ens hem ocupat dels verbs que eren sempre intransitius i que, per tant, només podien portar complements preposicionals. Però hi ha uns quants verbs que poden construir-se transitivament o intransitivament, de manera que el complement pot ser un SN o un SP. Vegem-ne alguns exemples:

- (31) a. En Joan gaudeix la vida.
b. En Joan sap matemàtiques.
c. Els consellers van discutir el problema.
d. Hauries de canviar el cotxe.
e. Hem de tractar una qüestió delicada.

- (32) a. En Joan gaudeix de la vida.
b. En Joan sap de matemàtiques.
c. Els consellers van discutir del problema.
d. Hauries de canviar de cotxe.
e. Hem de tractar d'una qüestió delicada.

El fet que el sentit es mantingui pràcticament inalterat en les dues versions ens fa pensar que el paper- θ ha de ser el mateix, el corresponent a l'objecte (Tema o Pacient). És interessant observar que en tots els casos la preposició és *de*, la mateixa que s'insereix a les construccions nominals per assignar Cas al complement, però que semànticament no aporta res a la interpretació de l'argument. A les construccions verbals, ja hem dit que la preposició ha de ser bàsica, no es pot inserir al final de la derivació. Però això no vol dir que el paper- θ depengui de la preposició. El paper- θ el determinarà exclusivament el verb i la composicionalitat de l'assignació es limitarà al fet que la preposició l'assignarà perquè estructuralment és l'únic element que ho pot fer, però no tindrà cap "poder" des del punt de

vista semàntic. Si suposéssim que les preposicions porten uns índexs temàtics --una mica com el que proposava Roeper (1984)-- que han d'estar d'acord amb els papers- θ de la graella- θ del verb, la preposició de que introdueix Temes i Pacients de verbs intransitius no portaria cap tret. De seria la preposició no-marcada que es realitzaria *by default*.

Un altre cas semblant a l'anterior és el de les parelles formades per un verb transitiu i un verb intransitiu amb el clíctic se:

- (33) a. En Pere no recordava l'escena del petó.
b. En Joan va oblidar les claus.
c. La Maria va anar a despedir el seu xicot.

- (34) a. En Pere no es recordava de l'escena del petó.
b. En Joan es va oblidar de les claus.
c. La Maria va anar a despedir-se del seu xicot.

Quan apareix el clíctic, que absorbeix el Cas del verb, el complement ha de portar una preposició (de) exactament com en els exemples de (32).¹⁰ El paper- θ , però, continua essent el mateix que tenia a la frase transitiva.

Altres vegades hi ha un canvi de significat entre el verb usat transitivament i el mateix verb en una construcció intransitiva amb SP. En aquests casos la preposició no ha de ser forçosament de:

- (35) a. En Joan pensava les coses més absurdes.
b. El jutge no els creu.
c. El conferenciant parlava xinès.
d. En Pau lamentava l'accident.

- (36) a. En Joan pensava en les coses més absurdes.
b. El jutge no creia en nosaltres.
c. El conferenciant parlava en / del xinès.
d. En Pau es lamentava de l'accident.

En aquests casos no és tan clar que els complements preposicionals de (36) rebin el mateix paper- θ que els objectes de (35), sobretot quan la preposició no és de. Ens decantaríem per considerar Locatius els SPs de (36a) i (36b) i, pel que fa als de+SN de (36c) i (36d) deixem oberta la possibilitat que siguin Orígens o Temes.

3. COMPLEMENTS PREPOSICIONALS DE VERBS TRANSITIVS

La propietat de seleccionar un complement preposicional no és exclusiva dels verbs intransitius. Molts verbs transitius també demanen, a més de l'objecte directe, un SP introduït, generalment, per les preposicions de, a, en o amb. A (37)-(40) en donem alguns exemples:

- (37) a. El general va retirar les tropes de Bolívia.
b. Van allunyar els nens de la zona accidentada.
c. Van alliberar la ciutat dels invasors.
d. El van culpar d'un crim que no havia comès.

- (38) a. Van acostumar els avis a les visites freqüents.
b. Dedicava tots els seus esforços a la tesi.
c. Dirigiren la mirada a l'infinit.
d. Han sotmès un país a les lleis d'un dictador.

- (39) a. Inclourem aquesta cita en el primer capítol.
b. El van inscriure en les llistes electorals.
c. El van convertir en un ésser menyspreable.

- (40) a. En Joan compartirà el despatx amb la Gemma.
b. Vaig confondre en Luigi amb un cantant valencià.
c. Sempre ens han comparat amb els indis.

L'objecte directe d'aquests verbs també pot ser un pronom reflexiu, i això no canvia gens l'estructura ni les possibilitats d'aparició del SP:

- (41) a. El general es va retirar de l'exèrcit.
- b. Ens sotmetrem a les teves ordres.
- c. En Joan s'ha inscrit en un partit.
- d. La Maria sempre es compara amb la seva germana.

Tampoc l'ús pronominal del verb no altera el complement preposicional:

- (42) a. Es dedica intensament a la tesi.
- b. S'ha convertit en un mentider.

En genral no tenim res especial a dir d'aquests complements i assumim que tot el que s'ha dit al paràgraf anterior és vàlid també per a aquests casos. Siguin llocs o entitats, els SPs de (37) rebran el paper- θ Meta, els de (38) seran Orígens i els de (39) Locatius. Pel que fa als de (40), amb la preposició amb, volem remarcar només que aquí tenim casos molt clars del que apuntàvem abans: el SP pot dependre, per a la seva interpretació temàtica, tant del subjecte ((40b,c)) com de l'objecte ((40a)):

- (43) a. En Joan i la Gemma compartiran el despatx.
- b. Vaig confondre en Luigi i un cantant valencià.
- c. Sempre han comparat els professors de Lletres i els indis.

Una qüestió que voldríem tractar amb una més de detall és la que fa referència als complements introduïts per a amb verbs transitius. Dintre d'aquest grup cal incloure, òbviament, els objectes indirectes.''

Tradicionalment s'ha restringit el terme OI per als complements animats de verbs transitius introduïts per a. Si el SN era ina-

nimat es considerava que eren complements de règim verbal o "circumstancials". Així, se suposava que la funció sintàctica dels complements SP de (44) i de (45) eren diferents (els exemples són de Rigau (1982)):

- (44) a. En Pere dedicarà la tarda a la seva filla.
- b. El Govern no concedeix prou importància als petits empresaris.

- (45) a. En Pere dedicarà la tarda a les matemàtiques.
- b. El Govern no concedeix prou importància a les crítiques de l'oposició.

Rigau (1978) i (1982) va demostrar que totes dues menes de complements, els animats i els inanimats, tenen, de fet, la mateixa funció: tots són datius (complements indirectes). I diferenciava aquests complements dels veritables direccionals o locatius com els de (46):

- (46) a. En Joan viatja a Roma.
- b. La damisel.la broda/fa brodats al balneari.

Mentre que els SPs de (46) només es poden interrogar amb el pronom *on*, els de (44) i (45) corresponen als pronoms *què* i *qui*, segons si són animats o no, però mai a *on*, encara que siguin inanimats. És la mateixa diferència que havíem vist abans quan distingíem els complements amb valor de lloc i els que s'interpretaven com a entitats.

El que ha portat els gramàtics a considerar complements de lloc tots els inanimats introduïts per *a* és, ben segur, el diferent clíctic amb *què* pronominalitzen. Mentre que tots els animats corresponen a un clíctic de datiu (*li*, *els*), els inanimats pronominalitzen amb *hi*. De fet, però, la diferència entre aquests clítics no reflecteix una distinció de funció sintàctica sinó que respon només a un tret semàntic inherent del SN complement de la preposició (vg. Rigau

(1982)). Hi i li/els, per tant, no estan en relació biunívoca amb el valor semàntic de lloc o d'entitat dels arguments.¹²

Si Rigau unificava sintàcticament els "datius animats" (tradicionalment OIs) i els "datius inanimats" (complements de règim o circumstancials), i els diferenciava dels direccionals, nosaltres inclourem en un únic paper- θ Meta tots tres complements, perquè les diferències que manifesten, especialment pel que fa als pronoms interrogatius i als clítics, es poden explicar per trets semàntics, ja siguin trets de selecció-s (on, què/qui distingeixen llocs i entitats), ja sigui per trets semàntics inherents dels noms (li, hi corresponen a SNs animats i inanimats respectivament). En qualsevol cas, la relació entre el verb i l'argument (és a dir, el paper- θ) és bàsicament la mateixa.

4. VERBS AMB ALTERNANÇA DE RÈGIM

L'últim aspecte que volíem presentar en aquest apèndix és el d'aquells SPs que, en altres construccions amb el mateix verb, poden aparèixer en altres posicions i amb altres funcions. Aquest és el punt que, segons nosaltres, mereixeria un estudi molt més llarg i aprofundit del que en aquestes circumstàncies li podem dedicar. No obstant això, hem cregut convenient assenyalar l'existència del fenomen i deixar oberta una via d'investigació que podria donar fruits molt interessants que permetrien de desbrossar un terreny poc estudiat dintre de l'actual model de gramàtica.

Observem els exemples de (47) i (48):

- (47) a. La Maria es va cansar de/per les bestieses d'en Pere.
b. La Rosa s'ha sorprès dels/pels resultats dels exàmens.
c. Els turistes s'ha meravellat de/per l'alçada la torre.
d. Les mares es preocupen dels/pels fills.
- (48) a. El nen s'alimentava { de sopes.
 { amb els fruits del bosc.
b. Ens hem atipat de/amb macarrons.
c. El camí s'ha cobert de/??amb fulles seques.
d. La cuina s'ha embrutat de/??amb pintura.

Com podem veure a (49) i (50), els complements preposicionals d'aquestes frases poden aparèixer com a SNs subjectes superficials dels mateixos verbs. Aleshores l'element que ara ocupava la posició de subjecte esdevé OD:

- (49) a. Les bestieses d'en Pere cansaven la Maria.
b. Els resultats dels exàmens han sorprès la Rosa.
c. L'alçada de la torre ha meravellat els turistes.
d. Els fills preocupen les mares.
- (50) a. Les sopes alimenten el nen.
b. Els macarrons ens atipen.
c. Les fulles seques han cobert el camí.
d. La pintura ha embrutat la cuina.

La relació entre les frases de (47)-(48) i les de (49)-(50) fa pensar a les parelles causativa-incoativa (o ergativa) de què ens hem ocupat anteriorment. De tota manera, les coses són més complicades.

Les frases de (47) contenen verbs psicològics dels que, segons Belletti - Rizzi (1985), tenen la posició de subjecte buida. L'element que aquí apareix a la posició de subjecte superficial correspon a

l'Experimentador, que bàsicament neix a la posició [SN,SV], i que en condicions normals rep Cas inherent acusatiu del verb (com a (49)). Els SPs de (47), en canvi, corresponen al Tema ([SN,V'1]) de (49) (a (49) s'ha desplaçat a la posició de subjecte per rebre Cas). La diferència entre el verb de (47) i el de (49) sembla ser la incapacitat del primer d'assignar qualsevol tipus de Cas: és a dir, és la versió intransitiva de (49). En aquest cas, dels dos arguments del verb, l'Experimentador i el Tema, és l'Experimentador el que passa a ocupar la posició de subjecte, mentre que el Tema es manté a la mateixa posició però amb una preposició que li assigna Cas. Com en els altres casos que hem vist, la preposició sovint és *de*, però de vegades també pot ser *per*. Com expliquem aquesta alternança?

La primera cosa que cal dir és que les dues preposicions no poden aparèixer sempre en els mateixos contextos i que, en general, el significat canvia segons si usem *de* o *per*. La preposició *per* té un valor causal molt més fort que no pas *de*. Observem que la construcció pronominal amb *per* només és possible quan el SN complement de *per* és inanimat (és a dir, quan pot ser una Causa). Si és animat (si és Agent d'una construcció transitiva), no pot aparèixer amb aquesta preposició ni amb cap altra. Comparem (47a,b) amb (51) i (52):

- (51) a. La Maria s'ha cansat de tu.
b. *La Maria s'ha cansat per tu.

- (52) a. Els turistes s'ha meravellat de nosaltres.
b. *Els turistes s'han meravellat per nosaltres.

(51a) i (52a) no són la contrapart d'una construcció amb valor causal; ni *tu* ni *nosaltres* no es poden interpretar com a Agents. Les frases de (51b) i (52b) són agramaticals si es pretén que el SP correspongui a un Agent (recordem que una de les característiques d'aquestes construccions ergatives és que no poden expressar l'Agent). Tampoc no es poden interpretar com a Temes (com a les frases de (a)) perquè *per* no és una preposició que introdueixi Temes (suposarem, com

fins ara, que només ho pot fer de). Amb alguns verbs és possible un complement per+SN paral.lel a aquests de (51) i (52), però de fet no és tracta d'Agents ni de Causes sinó d'alguna mena de paper- θ relacionat amb datius (animats o inanimats):

- (53) a. La Maria es preocupa per la seva mare.
b. La Teresa s'amoïna per tot.

Observem que, a diferència de les Causes de (47) amb per, els complements de (53) permeten la pronominalització:

- (54) a. La Maria s'hi amoïna/preocupa.
b. *Els turistes s'hi meravellen.

Resumint, doncs, sembla deduir-se d'aquest estudi superficial que els verbs psicològics inacusatius permeten la intransitivització (no assignar cap mena de Cas). Aleshores, l'Experimentador esdevé subjecte i el Tema complement preposicional de+SN. Quan aquests mateixos verbs tenen valor transitiu-causatiu, si s'intransitivitzen (o ergativitzen), l'Agent, animat, no pot aparèixer (com a les altres construccions ergatives). Si en lloc de l'Agent el subjecte del verb transitiu és Causa (inanimat), el complement pot adoptar la forma per+SN.

Tornem ara als exemples de (48) i (50). També en aquests casos el subjecte superficial de la versió pronominal (de (48)) coincideix amb l'objecte de la construcció transitiva de (50). Els verbs de (48), però, no forçosament cal interpretar-los com a pronominals: quan el SN és animat és possible una lectura reflexiva i en aquest cas serien paral.leles a les de (55):

- (55) a. Els pares alimenten el nen de/amb sopes.
b. L'àvia ha atipat els nens de/amb macarrons.
c. Els treballadors han cobert la carretera de/amb pedres.
d. La Maria ha embrutat la cuina de/amb pintura.

A (55) els subjectes (animats) reben el paper- θ Agent i l'objecte el de Pacient. A (48) el subjecte superficial és el Pacient (amb una lectura ergativa) o l'Agent (quan és possible la interpretació agentiva, a (48a) i (48b). En aquest cas el clíctic objecte és el Pacient). A (50), evidentment, l'objecte és el Pacient. Però ens queda per decidir el paper- θ dels subjectes superficials de (50) i dels SPs de (48) i (55). L'aparició de la preposició *amb* en alguns casos ens pot fer pensar que es tracti d'un Instrumental. Però aquesta preposició no és possible en tots els casos i, quan pot alternar amb *de*, el significat de la frase canvia. Sembla, efectivament, que *amb*+SN només pugui aparèixer quan hi ha un subjecte animat que s'interpreta com Agent. Això ens fa pensar que el SP pot ser un Instrumental (recordem que la presència d'un SP Instrumental està molt lligada a la de l'Agent). És així com podríem explicar la poca acceptabilitat de (48c,d) amb la preposició *amb*: la construcció només pot ser pronominal i el subjecte només pot ser un Pacient, no es pot interpretar com un Agent i un OD reflexiu, cosa que era possible a (48a,b) perquè el SN era animat).

Pel que fa als complements amb *de*, no és tan clar que també es tracti d'un Instrumental: a part del canvi de significat de la frase que ja hem apuntat abans, una frase amb *de* permet la presència d'un altre SP clarament Instrumental amb la preposició *amb*:

(56) La Maria ha embrutat la cuina de pintura amb
un pinzell.

Notem també que els Instrumentals de què parlàvem al capítol 5 no poden portar la preposició *de*:

(57) a. *En Pere ha trencat la finestra d'un martell.
b. *La Maria ha obert la porta d'una clau.

D'altra banda, els verbs de (48) admeten una "passiva lèxica", atributiva, en què el complement preposicional només pot ser *de*+SN:

- (58) a. El nen és alimentat de/??amb sopes.
b. El camí era cobert de/?? amb fulles seques.

I la mateixa restricció s'observa en les frases atributives amb un adjectiu lèxicament relacionat amb el verb:

- (59) a. Estic tipa dels/??amb els SPs.
b. La cuina era bruta de/??amb pintura.

Tot sembla indicar que els complements *de*+SN d'aquests verbs són diferents dels complements amb *amb*. Tendríem a considerar-los complements regits del verb, Temes. D'aquesta manera, si adoptéssim el model d'anàlisi de Hale - Keyser (1985), un verb com *embrutar* seria bàsicament transitiu, però sense argument extern. A l'entrada lèxica s'especificarien els papers- θ Pacient i, probablement, Tema o Instrumental (suposem que els dos últims arguments pertanyen a l'Estructura Lèxica Conceptual i no a la graella- θ). Si el verb no s'intransitivitza, o bé s'insereix el predicat abstracte *causa* amb el seu Agent corresponent i tenim (55d), o bé s'externalitza el Tema o l'Instrumental (i generem (50d)). Si, en canvi, el verb esdevé intransitiu, el Pacient passa a la posició de subjecte per rebre Cas (i arribem a (48d)).

Una altra solució seria considerar que tant els *de*+SN com els SPs amb la preposició *amb* reben el mateix paper- θ , Instrumental, i que l'aparició i la interpretació de les preposicions depèn de factors estrictament semàntics: *amb* només tindria valor clarament d'Instrumental quan hi hagués un Agent i, possiblement només es podria inserir en aquests casos. De fet, encara que la solució sigui una mica complicada, un estudi més aprofundit de tota la problemàtica dels SPs ens podria dur fàcilment per aquest camí. Notem, només, que la preposició *amb*, quan indicava "companyia" (segons la terminologia tradicional), també necessitava relacionar dos arguments (vg. S1 d'aquest apèndix). D'altra banda, la pronominalització d'aquests SPs *de*+SN, suposant que sigui realment possible, seria amb *hi* i no amb *en*, que

seria el clíctic corresponent a un Tema de+SN. Nosaltres, però, en aquesta breu presentació de problemes entorn dels SPs no ens podem ocupar més detalladament de la qüestió.

I, per acabar, l'última construcció que voldríem presentar (malauradament sense resoldre) és aquella en què un objecte i un SP s'alternen amb el mateix verb:

- (60) a. La policia va advertir el perill a la gent.
- b. La policia va advertir la gent del perill.

- (61) a. La Pepa va buidar l'aigua del safareig
- b. La Pepa va buidar el safareig d'aigua.

- (62) a. La tieta va escombrar les molles del menjador.
- b. La tieta va escombrar el menjador de molles.

Possiblement aquest verbs hauran de tenir en el lexicó dues graelles-θ diferents i alternatives que donaran lloc a les dues estructures diverses en què es poden inserir. Les frases de (a) correspondrien a una entrada amb Tema/Pacient i Meta/Origen i les de (b) a una graella Pacient i Tema(?). Notem que sovint existeixen dos verbs diferents però lèxicament relacionats per a cada una de les estructures. En italià, per exemple, es donen alternances morfològiques del tipus de (63)-(65):¹³

- (63) a. Rubare i soldi dalla Banca
- b. Derubare la Banca di soldi

- (64) a. Rubare i risparmi ai bambini
- b. Derubare i bambini dei risparmi

- (65) a. Spargere sale sul ponte
- b. Cospargere il ponte di sale

En aquesta presentació de problemes relatius als SPs no hem pretès, ni de bon tros, ser exhaustius i les propostes que hàgim pogut fer són absolutament provisionals. La qüestió dels SPs, creiem, mereix un estudi a fons el resultat del qual, sense cap mena de dubtes, podrà aportar una mica de llum a altres aspectes no directament relacionats amb aquesta mena de complements però fonamentals per a un estudi complet de l'estructura semàntica i sintàctica de la frase simple i, en definitiva, de l'estructura temàtica dels verbs.

NOTES (apèndix)

1. Els temes que no tractarem en aquest apèndix són, d'una banda, tots els circumstancials, és a dir, els complements preposicionals no-regits. Malauradament, encara que és una qüestió molt interessant, ara no podem endinsar-nos en el camp dels datius: benefactius, ètics, etc., ni en els complements de finalitat. D'altra banda, tampoc no discutirem el problema de la preposició davant dels complements oracionals ni el de l'assignació, estructuralment parlant, de paper- θ al SP: de tot això ens n'hem ocupat ja en una secció anterior (vg. § 2.2.) i assumim les conclusions a què hem arribat en aquell punt. En aquest capítol ens centrarem bàsicament en el paper- θ que han de rebre aquests complements.
2. Durant la nostra exposició farem servir aquestes dues etiquetes *complement d'objecte* i "*circumstancial*" (entre cometes, aquest últim) per referir-nos als dos tipus de complements regits de què parlem.
3. Lyons (1977) distingeix d'una banda les *entitats de primer ordre* (objectes físics), les *entitats de segon ordre* (esdeveniments, processos, etc.) i les *entitats de tercer ordre* (entitats abstractes i proposicions) (pp.384 ss.) i, d'una altra, els *llocs*, que no són entitats "aunque puedan sustanciarse y tratarse como entidades en algunas lenguas (...) Como los lugares no son entidades, tampoco las entidades son lugares, si bien, en tanto que ocupan espacio, las entidades pueden servir para identificar los lugares que ocupan." (p.627)
4. No és del tot clar si aquests complements equivalen als complements regits introduïts per *a* o *de*. D'una banda, intuïtivament sembla que facin referència més a la direcció del "trajecte" que no pas al punt inicial o final. Sintàcticament, la pronominalització ens indica que no són complements del mateix tipus dels altres:
 - (i) a. Va a Girona en Pep, avui? -No, hi anirà demà.
 - b. I hauré de venir cada dijous de Girona? -En Joan en ve cada dia i no es queixa.
 - (ii) a. Vas cap a Sabadell? -? No, no hi vaig.
 - b. Venia cada dia des de Bellaterra però no ??en/?hi vindré mai més.

Però, d'altra banda, tampoc no és evident que puguin coaparèixer i, per tant, tractar-se de complements diferents:

- (iii) a. ?? La Laura va a Figueres cap a Girona.
- b. ?? La Irene ve d'Itàlia des de Venècia.

Deixem oberta la qüestió perquè és massa complexa per a ser tractada en aquest apèndix.

5. Pel que fa als nostres complements amb *da*, val la pena observar que l'italià té dues preposicions diferents per a introduir-los: *da* i *di*. *Grosso modo*, *da* introdueix els complements amb un valor clar d'origen (a més d'altres valors que ara no ens interessin), i *di* encapçala la major part dels "complements d'objecte":

(i) *parlare di, constare di, dubitare di, abusare di, disporre di, trattare di, godere di, discutere di, etc.*

(ii) *partire da, fuggire da, uscire da, venire da, tornare da, procedere da, distare da, provenire da, etc.*

Però la distribució no és del tot exacta (*essere di Roma, astenersi da, escludere da, etc.*).

6. Una observació de Kimball (1973, p.70) sobre l'anglès ens podria fer dubtar de la correcció de la nostra hipòtesi. La regla de moviment de datiu (o, deixant de banda l'anàlisi que se'n faci, l'existència d'estructures V-SN-SN) no és possible si el complement en qüestió indica direcció:

(i) a. Alfred sent a letter to the girl.
b. Alfred sent the girl a letter.

(ii) a. The Russians sent a machine to the moon.
b. *The Russians sent the moon a machine.

Però estudis posteriors han demostrat que la semàntica d'aquestes construccions és molt més complexa i depèn de molts altres factors. Vg., especialment, Wierzbicka (1986).

7. En italià trobem un fenomen similar. La distribució de les preposicions *a* i *in* en els complements de lloc o de direcció depèn de factors no estrictament lingüístics: els noms de continents, països, i regions porten *in*, els de ciutats i illes petites porten *a* (vg. a més de les gramàtiques descriptives, els capítols de Renzi i de Rizzi a Renzi (en prep.) i Longobardi (1986)):

(i)

Vivo	}	{in}	{	Francia.
Vado	}	{*a}	}	Africa.
				Toscana.

(ii)

Vivo	}	{*in}	{	Roma.
Vado	}	{a}	}	Pantelleria.

Quan aquests mateixos noms apareixen en un "complement d'objecte", aquella distribució ja no es dona: independentment del nom, la preposició serà la que exigeixi el verb:

(iii) Pensavo { a te.
 { a Roma.
 { alla Francia (*nella Francia).

(iv) Ho fiducia { in te.
 { in Roma (*a Roma).
 { nella Svizzera.

8. Notem que les frases amb els argument coordinats permeten una segona interpretació en què els dos elements no estan relacionats, en el sentit que cap d'aquests no correspon a un possible SP=amb+SN. ((27a), per exemple, *El director i l'alcalde van pactar*, pot voler dir *el director va pactar amb l'alcalde (=25a)*, o bé *el director va pactar amb X i l'alcalde va pactar amb Y*. La interpretació que ara ens interessa és, òbviament, la primera.
9. També es podria pensar en una anàlisi que considerés que entre el SP i l'argument s'estableix una relació de predicació. Les limitacions de l'apèndix no ens permeten d'aprofundir més en aquesta alternativa.
10. Remetem al § 2.2. per a més detalls sobre les qüestions sintàctiques relacionades amb aquestes construccions.
11. Deixem de banda els a+SN complements dels predicats complexos perquè ja els hem estudiat al capítol 4.
12. Fixem-nos que un complement com a Venècia pronominalitza sempre amb hi, perquè és inanimat, independentment que sigui un lloc, com a (i), o una entitat, com a (ii), i independentment també de la seva funció sintàctica:
 - (i) Els turistes pobres ja no hi poden anar, a Venècia.
 - (ii) Salvadori hi vol dedicar la seva vida, a Venècia.De vegades una entitat inanimada (a+SN) pot pronominalitzar amb li, quan ha estat personificada, i una entitat animada ho pot fer amb hi, probablement perquè s'interpreta com a inanimada; però mai un lloc no pot pronominalitzar amb li:
 - (iii) Durant tres anys li he dedicat tots els meus esforços, a aquesta maleïda tesi.
 - (iv) Ja hi estem acostumats, als nostres polítics (=a la seva manera de fer).
 - (v) *Li ha anat de vacances tres anys seguits, a Itàlia.Notem a (vi) que, ni tan sols si és animada, una entitat entesa com a lloc (per les exigències semàntiques del verb) no pot pronominalitzar amb un "clític de datiu":
 - (vi) Veniu a mi.
*Veniu-me.
Veniu-hi.
13. Els exemples de (64) són de Scalise (1984, p.105).

CAPÍTOL 7

DEL LÈXIC A LA SINTAXI: CONCLUSIONS

"La Maga se apretó todavía más contra él. «Ahora ésta va a decir alguna de sus burradas», pensó Oliveira. «Necesita frotarse primero, decidirse epidérmicamente». Sintió una especie de ternura rencorosa, algo tan contradictorio que debía ser la verdad misma. «Habría que inventar la bofetada dulce, el puntapié de abejas. Pero en este mundo las síntesis últimas están por descubrirse...»".

(J. Cortázar)

7.0. INTRODUCCIÓ

La Teoria Temàtica, com hem mantingut al llarg de tot el treball, té dos aspectes. Un, el que ha estat més estudiat en l'actual model de Gramàtica, és el sintàctic: la teoria- θ com a teoria de *checking*. En aquest sentit la teoria està perfectament integrada i compleix la seva funció dintre de la Gramàtica i en connexió amb les altres teories i subcomponents que la integren. Ens hem ocupat d'aquest aspecte en els dos primers capítols. D'altra banda, però, la teoria- θ té també un contingut semàntic que és innegable. Al tercer capítol hem distingit algunes menes d'informació semàntica i hem determinat de quina manera es relacionen amb els papers- θ . Podem dir, doncs, que la teoria- θ , a més a més de les atribucions sintàctiques que sempre se li han atorgat, té un altre vessant estrictament semàntic, en el sentit que els papers- θ expressen la relació semàntica que s'estableix entre l'element assignador i els seus arguments. Des d'aquest punt de vista, no n'hi ha prou a dir que un argument rep un paper- θ sinó que cal decidir *quin* és aquest paper- θ . I aquesta és la tasca que hem pretès de dur a terme a la segona part de la tesi.

Tot i que *a priori* aquests dos aspectes són bàsicament independents l'un de l'altre, una cosa que hem admès des del començament és que hi ha relacions que són molt evidents i que permeten de fer generalitzacions importants per a la teoria. De tota manera, dèiem, no es pot supeditar un aspecte a l'altre; l'anàlisi sintàctica no pot deixar de banda les qüestions semàntiques ni viceversa. Hem vist que algunes de les generalitzacions que tradicionalment s'havien proposat eren conflictives tal i com s'exposaven: en general s'havia supeditat el contingut semàntic dels papers- θ a les qüestions purament sintàctiques. Així, un argument havia de rebre un paper- θ X perquè ocupava una posició Z, encara que la relació semàntica entre el predicat i l'argument no fos la que representava el paper- θ X. No se li podia assignar el paper- θ que semànticament li pertocava perquè

sintàcticament no es podia admetre que un argument a la posició Z rebés aquest paper- θ .

Sense menysprear la necessitat d'establir generalitzacions entre la part sintàctica i la semàntica i tenint en compte els resultats d'estudis sintàctics anteriors, hem volgut aprofundir en aquelles qüestions que ens semblaven més conflictives intentant de justificar tots dos aspectes alhora. En aquest sentit, algunes de les generalitzacions que es poden desprendre del nostre treball i que creiem més interessants són les que fan referència a la relació entre l'Agent i la posició sintàctica que ocupa aquest argument i les restriccions sobre els possibles papers- θ que poden rebre els arguments que apareixen a la posició de subjecte i d'objecte.

Pel que fa a la primera de les qüestions, s'havia dit que "si hi havia un Agent, aquest havia de ser extern" (vg. Williams (1981)). Aquesta afirmació va portar Burzio (1981) i, després, tots els que s'han ocupat dels verbs "ergatius" (o "inacusatius") a considerar Tema qualsevol SN que aparegués com a subjecte superficial d'aquests verbs. Si l'argument d'un verb ergatiu naixia a la posició d'objecte, havia de rebre el paper- θ Tema, que era el que corresponia a aquesta posició sintàctica, i no podia rebre el d'Agent perquè l'Agent era exclusiu dels arguments externs. Així, malgrat que la intuïció de qualsevol parlant i les proves semàntiques (o sintàctico-semàntiques) per a determinar els Agents apuntessin cap a la necessitat de considerar Agent el subjectes superficials de (1), era impossible assignar-los aquest paper- θ perquè el seu origen no els ho permetia:

- (1) a. En Joan va anar a Girona a veure la Maria.
- b. En Pau va tornar de París per veure el partit.

Al capítol 6 hem demostrat que els subjectes superficials de (1) no neixen, com es pretenia, a la posició d'objecte sinó en una posició interna a SV però més elevada, fora de V'. Canviant la generalització que havia fet Williams per la que donem a (2), es pot accep-

tar que els SNs de (1) siguin Agents i alhora es pot mantenir una generalització que ens sembla perfectament raonable:

- (2) Si hi ha un paper- θ Agent, aquest ha de ser "no-intern" (on "no-intern" vol dir no dependent de X').

Sabrem que l'Agent es generarà a la posició de subjecte ((SN, F1) o a la posició interna a SV ((SN, SV1) segons si el verb té la posició de subjecte bàsica temàtica o no. Si aquesta posició és temàtica l'Agent naixerà sota el nus F, com passa amb el subjecte del verb assassinar, i si la posició de subjecte no rep paper- θ naixerà sota SV, com els subjectes agentius de verbs del tipus anar.

Encara en relació a la posició de subjecte, hem pogut comprovar que només pot rebre tres papers- θ : l'Agent (com a (3a)), la Causa (com a (3b)) o l'Experimentador (com a (3c)):

- (3) a. En Pau va assassinar l'amant de la seva dona.
b. Les seves declaracions van provocar la dimissió de tot l'equip.
c. El meu amic estima la Lady Di.

Si el subjecte superficial d'un verb rep un paper- θ diferent d'un d'aquests tres, cal pensar que prové d'una altra posició, interna a V' o a SV, o bé de l'Estructura Lèxica Conceptual (ELC) que proposaven per a alguns casos Hale - Keyser (1985) i que nosaltres hem ampliat a uns altres. El Tema de (4a), com el Pacient de (4b), provenen de la posició interna d'objecte, sota V'; el Locatiu i l'Origen de (4c) i (4d) haurà arribat a la posició de subjecte superficial procedent d'una posició interna a SV i l'Instrumental de (4e) serà un element que derivarà de l'ELC del verb:

- (4) a. El tren arribarà amb mitja hora de retard.
b. La nau es va enfonsar abans que sortís el sol.
c. La superfície del mar reflectia els núvols.
d. Els seus ulls irradiaven una immensa felicitat.
e. La clau nova va obrir la porta ràpidament.

Això no vol dir, però, que tots els subjectes superficials Agents, Experimentadors i Causes neixin sempre a la posició externa del subjecte: només hi poden néixer aquests, però també poden néixer en altres posicions:

- (5) a. En Joan va sortir de casa donant un cop de porta.
b. El seu fill té mal de cap.
c. La inflació ha augmentat els preus.

Com ja hem dit, l'Agent d'un verb inacusatiu com sortir neix en una posició interna a SV, la mateixa on neix el subjecte superficial del verb tenir (hem suposat que rep el paper- θ Experimentador, almenys si és animat). La Causa de (5c), en canvi, prové de l'ELC del verb augmentar: quan aquest verb té valor transitiu, ha d'inserir algun argument a la posició de subjecte, originàriament no-temàtica, per no violar el Principi de Projecció Ampliat. Com que la seva graella- θ és monàdica (només té un argument Pacient que haurà de néixer a la posició d'objecte per rebre el Cas del verb) el subjecte superficial haurà de ser una projecció d'un dels elements de l'ELC.

Pel que fa als papers- θ que poden rebre els objectes superficials, s'havia dit que típicament eren Temes o, més ben dit, que el Tema era el paper- θ que habitualment rebia la posició d'objecte, el SN dominat immediatament per V', independentment que a l'estructura-S aquest argument fes la funció de complement directe o de subjecte, després de traslladar-se a la posició preverbal per rebre Cas. Nosaltres hem distingit tres papers- θ diferents basant-nos en la relació semàntica que manté l'argument amb el verb i en la possibilitat de l'argument de ser marcat amb el tret de selecció-s <proposició>, cosa

que era factible amb els Temes i els Resultats i impossible per als Pacients. Hem vist, al llarg dels dos últims capítols, que els únics objectes superficials que neixen realment a la posició [SN, V'] són els que reben un d'aquests tres papers- θ : Tema, Pacient o Resultat. Els complements directes que expressen altres relacions temàtiques no neixen en aquesta posició sinó en una de més elevada, a [SN, SV]:

- (6) a. Les criatures molesten els vells.
- b. La maleta pesava vint quilos.
- c. En Pere baixava la muntanya amb por.

Segons l'anàlisi de Belletti - Rizzi (1985), l'Experimentador de (6a) neix en una posició més elevada que la de l'objecte. Al capítol cinquè hem justificat una anàlisi semblant per als objectes de mesura, pes, duració, etc. com el de (6b). Molt possiblement trobaríem arguments per a justificar que els complements Locatius (o *Path*) com el de (6c) també neixen en una posició dependent de SV.

Fins aquí hem exposat algunes de les generalitzacions que es desprenien del que havíem dit al llarg de tot el treball, especialment a la segona part. És evident que hi ha una relació entre els papers- θ entesos com a expressions d'una relació semàntica entre un predicat i els seus arguments i, d'una altra banda, la teoria- θ en el seu aspecte purament sintàctic. Hem aprofundit en algunes de les propostes que s'havien fet en els darrers anys i hem intentat de reformular-les de manera que el valor semàntic dels papers- θ no quedés en un segon terme o desaparegués completament, però, alhora, buscant arguments sintàctics que avalessin les intuïcions semàntiques que volíem "salvar".

Arribats en aquest punt, encara que sigui d'una manera provisional mentre no es faci un estudi complet de totes les posicions i funcions sintàctiques, el que cal fer és donar resposta a algunes de les qüestions que sempre deixàvem per més endavant. Concretament, voldríem exposar la nostra proposta sobre com podria organitzar-se la Teoria- θ des del punt de vista semàntic, és a dir, quins trets

defineixen els papers- θ i com s'estructura tot el conjunt. Per un altre costat, cal que ens pronunciem respecte a com han de ser i quines han de ser les Realitzacions Canòniques Estructurals dels papers- θ ; cal esbrinar com es fa aquest pas del lèxic a la sintaxi i quins elements, teories i principis hi intervenen. Les nostres respostes a aquestes qüestions, ho repetim, s'han de considerar provisionals i programàtiques fins que no s'hagi fet un estudi molt més aprofundit de cada una de les posicions sintàctiques que reben paper- θ i de les funcions sintàctiques dels altres arguments que no hem tractat.